

המכתב

לְסֵפֶר הַקְּדוֹשׁ

לְקוּטֵי מוֹהַר"ן

עַל הַתּוֹרָה וּמוֹעֲדֵי הַשָּׁנָה

עִם לְקוּטֵי הַתּוֹפְלוֹת

ג' ליון 162

פְּרֻשַׁת קְדוּשִׁים תשפ"ב

פְּרָקֵי אָבוֹת פְּרָק שְׁנִי | הַדָּשׁ אֵייר

האודות

רבינו נחמן מברסלב
זיע"א

הוצאות הגליון נתנדב
ע"י אנ"ש היקרים

לע"נ הרה"ג איש צדיק תמים
מוהר"ר אהרן גרשון מנחם
ב"ר אפרים שמואל זצ"ל

נלב"ע ח' אלול תשע"ח
תנצב"ה

לרפואת
מלכה בת ברכה אסתר
לרפואה שלימה בקרוב

לְחִיּוֹת
בְּאוֹר הַפְּרָשָׁה

עִם תּוֹרָה
דְּעִתִּיקָא סְתִימָא

דְּעִתִּידָא
לְאַתְגְּלִיָּא
לְעִתִּיד־לְבָא

יו"ל בעז"ה ע"י

מכון אור האורות
רבינו נחמן מברסלב זיע"א

052.763.1800

B48148@gmail.com

פְּרַשְׁת קְדוּשִׁים

"קְדוּשִׁים תְּהִיוּ בִּי קְדוּשׁ אֲנִי" (ויקרא יט, ב)

כל מקום שאֵתה מוצא גֶדֶר עֲרוּה, אֵתה מוצא קְדוּשָׁה.
(רש"י: ויקרא ירבה כד, ו)

בִּי עַל־שֵׁם־זֶה נִקְרָא 'לְשׁוֹן־הַקְּדוּשׁ' - בִּי
"כָּל מְקוֹם שֶׁאֵתה מוֹצֵא גֶדֶר עֲרוּה,
אֵתה מוֹצֵא קְדוּשָׁה" (ויקרא ירבה כד, ו).

[לקוטי-עצות, קְדוּשָׁה א: וְזֶה זֹכִיךְ עַל־יְדֵי קְדוּשַׁת
הַלְשׁוֹן וְהַדְבּוּר שֶׁמְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ בְּדַבּוּרִים קְדוּשִׁים].

ג.

(ח"א לו, בסוף)

מִי שֶׁמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ מִזֵּאת הַתְּאֻוָּה -
נִתְקַשֵּׁר בְּמַלְכוּת־שָׁמַיִם, "הַנִּקְרָא
'אֲנִי'" (זהר מקץ רד:).

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט, ב): "קְדוּשִׁים תְּהִיוּ בִּי
קְדוּשׁ אֲנִי", "וּבְכָל מְקוֹם שֶׁאֵתה
מוֹצֵא גֶדֶר עֲרוּה תִּמְצָא קְדוּשָׁה" (רש"י שם;
ויקרא ירבה כד, ו).

"אֲבָל מֵאֵן דְּגָלֵי עֲרִיין - הָכִי אִיהוּ אֲתַגְלֵי
בֵּין אֲנִין עֲרִיין, דְּאֲנִין אֲלֻקִּים
אַחֲרִים" (שמות כ, ב; תקוני-זהר פט:).

"אֵל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים" (ויקרא יט, ד)

ד.

(ח"א לו, בסוף)

"מֵאֵן דְּגָלֵי עֲרִיין, הָכִי אִיהוּ אֲתַגְלֵי בֵּין
אֲנִין עֲרִיין, דְּאֲנִין אֲלֻקִּים אַחֲרִים"
(שמות כ, ב; תקוני-זהר פט:).

וּבְשִׁבְלִי־זֶה מוּבָא בְּזֵהר (קְדוּשִׁים פד:): "כִּד
חֲזִי רַבִּי שְׁמַעוֹן נָשִׂי
שִׁפְרִין, אָמַר: 'אֵל תִּפְנוּ אֶל אֱלִילִים'"

א.

(ח"א יא, ג)

עַל־יְדֵי שִׁיְהִי נִזְהָר וְנִשְׁמָר שִׁיְהִי 'כְּבוֹד
הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ' בְּשִׁלְמוֹת, זֹכָה
לְדַבּוּרִים הַמְּאִירִים בַּתּוֹרָה שֶׁמְאִירִים לוֹ
לְתִשׁוּבָה. וְזֶה תְּלוּי בְּשִׁמִּירַת הַבְּרִית־קְדוּשׁ.

וְ'כְבוֹד' בְּשִׁלְמוֹת, אִינּוּ בִּי־אֵם עַל־יְדֵי
וְא"ו' שִׁימְשִׁיךְ לְתוֹכָה.

בִּי "כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וְא"ו, הוּא מוֹסִיף"
(פסחים ה.) - הִינּוּ בְּחִינַת 'תּוֹסֵפוֹת
קְדוּשָׁה', שִׁמִּירַת־הַבְּרִית, כְּמֵאֵמֶר חז"ל
(ויקרא ירבה כד, ו): "כָּל מְקוֹם שֶׁאֵתה מוֹצֵא
גֶדֶר עֲרוּה, אֵתה מוֹצֵא קְדוּשָׁה" - בִּי זֶה
תְּלוּי בְּזֵה, 'גְּאוֹת' וְ'נְאוּף', כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חז"ל
(סוֹטָה ד:).

ב.

(ח"א יט, ג)

עַל־יְדֵי 'לְשׁוֹן־הַקְּדוּשׁ', רוּמְמָנו מִכָּל
הַלְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים.

הִינּוּ: שֶׁהֲרַע' שִׁישׁ לְהַלְשׁוֹן שֶׁל הָאֵמָה
אַחִיזָה בּוֹ - נִתְבַּטַּל וְנוֹפֵל עַל־יְדֵי
'לְשׁוֹן־הַקְּדוּשׁ'. וְהֲרַע־הַפּוֹלֵל' שֶׁל 'תְּאֻו־ת־
נְאוּף' שֶׁכָּל הַשְּׁבָעִים־לְשׁוֹן כָּלוּלִין בּוֹ, נוֹפֵל
וְנִתְבַּטַּל.

(ויקרא יט, ד) - כי נאווה היא עריות, אלקים אחרים" (שמות כ, ב), מלכות הרשעה.

(ב) ו'התלמידים' - יש להם 'יראת הרב' - בחינת "מורא רבך".

ה.

(ח"א עב)

באמת: מי שיש לו ידעה' - הוא אצלו שטות גדול, ואינו נחשב אצלו אפלו לשום מעלה, מה שאינו נופל עליו הרהוריזנות, ואינו צריך כלל לזרק ולנענע ראשו כלל.

וכמו שאצל רב בני-אדם הוא שטות ושגגון הרהורי עבודה-זרה' - פן אצלו שטות ה'הרהוריזנות'.

ועל-כן איתא בזהר (קדושים פד): "שרבי שמעון בר יוחאי פד חזא נשין שפירין, אמר: אל תפנו אל האלילים" (ויקרא יט, ד) - כי הם בחינת 'אלילים'.

"איש אמו ואביו תיראו" (ויקרא יט, ד)

- ענין 'מורא אב ואם' -

ו.

(ח"א ס, ד)

ש'למות-היראה', היא בבחינת 'ש'לש קוין: א) "מורא שמים" (אבות פ"א מ"ג). ב) "מורא רבך" (שם פ"ד מ"ב). ג) "מורא אב ואם" (ויקרא יט, ג).

וכ'ש'ש 'הכס-הדור' שזוכה ל'תלמידים-הגונים' ול'בנים-הגונים' - אזי ה'יראה' בש'למות.

(א) כי 'יראת החכם והרב שבדור' - הוא בחינת "מורא שמים".

(ג) ו'הבנים' - יש להם "מורא אב ואם".

ש'על-ידי 'ש'לש יראות' אלו - ה'יראה' בש'למות.

וב'חינת 'יראה' של 'כל אחד מהש'לש' הנ"ל - צריך שיהיה כלול מ'ש'לש ש'לש'.

ד'חינו: 'מורא של הרב, שהוא "מורא שמים" - צריך שיהיה כלול בכל ה'תלת' מחין וכו'.

ו'יראת-התלמיד', ד'חינו: "מורא רבך", שהוא על-ידי הלמוד שמקבל מהרב וכו' - צריכה שתהיה נמשכת בכל חלקי הלמוד, בחינת 'ש'לש קוין' וכו'.

ו'יראת-הבן', שהוא "מורא אב ואם" - צריך להמשיכה בבחינת נ'חלת אבות', בחינת (משלי יט, יד): "בית והון נחלת אבות".

וצריך שתתפשט ה'יראה' על כל חלקי עשירות, שהם נ'חלת אבות'. ד'חינו בחינת 'ש'לש קוין', בחינת (בבא-מציעא מב.): "לעולם יש'לש אדם מעותיו, ש'ליש בפרקמטיא, וש'ליש בפרקע, וש'ליש בידו". וכו'.

[לקוטי-עצות, ברית פגמו ותקונו נא: על-ידי יראה, ד'חינו: מורא שמים, ומורא רבך, ומורא אב ואם' - נצולין מ'יפי הנשים, ומ'חן של שקר. וזוכין ל'עשירות'].
ל'עשירות].

”פגול הוא לא ירצה” (ויקרא יט, ז)

ז.

(ח"א לז, ו)

עקר ה'סרוך-הפרנסה' שנתמעט בדורות הללו, אין זה אלא על-ידי ה'שוחטים שאינם-מהגנים'.

כי יש 'שוחט-הגון' מאכיל ומפרנס לישראל, כי מלביש ה'נפש שבחי', ב'מדבר' - בדבור הברכה שמברך.

וכש'אינו-הגון' - אזי בפשעו עמו עם ה'חליף' לשחט ה'חי', עומד ב'רוצח-נפשות', ויש צער לה'נפש-החי' שצועקת בקול מר, כי אינו שם בשעת הברכה, וחושב 'מחשבת פגול'.

אוי לו להשוחט הזה שהרג את הנפש ומסר אותה בכף אויביה, ועל-ידי-זה ה'פרנסה' ביגיעה וטרחה גדולה.

”לא תגנבו” (ויקרא יט, יא)

”ולא תגזל” (ויקרא יט, יג)

ח.

(ח"א כט, ט)

הגזל את חברו, גורם 'דס-נדה' לשכינה, בבחינת (יחזקאל ז, יט): "וזהבם לנדה".

בשביל-זה נקרא 'גזלה', בחינת 'בגד', כמו שכתוב (ישעיה כד, טז): "ובגד בוגדים בגדו" - היינו: 'פגם-הבגדים', בחינת (שבת קיג): "שנמצא רבב על בגדיו", בחינת 'פגם-הברית'.

ט.
(ח"א לה, א)

דע: כי 'תשובה' היא לשוב את הדבר למקום שנטל משם, והוא בחינת "זרקא - דאזדריקת לאתר דאתגטילת מתמן" (תקוני-זהר מג: ס. פו: ועוד), ומאן ההוא אתר, הוא 'חכמה', שהוא שרש כל הדברים, כמו שכתוב (תהלים קד, כד): "כלם בחכמה עשית".

[לקוטי-הלכות, גזלה ג, ג: ה'תשובה' על כל החטאים, הוא בחינת 'תקון הגזלה והעשק' אשר גזל ועשק את הקדוש-ברוך-הוא וכנסת-ישראל על-ידי חטאיו. ועל-כן איתא בזהר-הקדוש ומובא בדברי רבנו ז"ל (ח"א לה, א): "שתשובה הוא בחינת 'זרקא', דאזדריקת לאתר דאתגטילת מתמן" - היינו: להחזיר את הדבר למקום שנטל משם].

י.

(ח"א נט, ה)

כל ה'נפשות' שרשם ב'עשירות', בבחינת (דברים כד, טו): "ואליו הוא נושא את נפשו". בשביל-זה "הגזל ממון ישראל, כאלו גזל את נפשו" (בבא-קמא קיט.).

יא.

(ח"א סט - חמר אסור גזלה אפלו במחשבה)

הגזל את חברו - גזל ממנו בניו. על-ידי שגזל וגזל התנוצצות אור-נפשה של אשת חברו שגזל ממנו.

וזה שאמרו חז"ל (בבא-קמא קיט.): "הגזל את חברו, כאלו גזל ממנו נפש בניו ובנותיו".

וזה סוד בנות הגמרא (בבא-קמא קג): "הגזל את חברו שזה פרוטה, יוליכנו אחריו אפלו למדי".

הגמרא היא נעלמת ונסתרת מאד - וזה פונתם האמת: "הגזל וכו',

יוליכנו אחריו אפלו למדי" - הינו: "למודי ה", הינו: ה'בנים', כמה שפתוב (ישעיה נד, יג): "וכל בניך למודי ה" - שצריך להחזיר לו אפלו הבנים שגזל ממנו על-ידי שגזל את ממונו.

ודע: שעל-ידי צדקה, יוכל לתקן ממון גזלה' שגזלו על-ידי חמדה'.

כי גזלה' ממש - אין לה תקון עד "שישיב את הגזלה" (ויקרא ה, כג). וכן "אם גזל את הרבים - צריך לעשות בהממון שגזל צרכי רבים" (ביצה כט).

אבל אם יש לו ממון גזלה על-ידי חמדה' - זה יכול לתקן על-ידי צדקה' - שעל-ידי צדקה', יתקיים אצלו ממונו', אף שהיא של גזלה' על-ידי חמדה'. (עין בפנים באריכות כל התורה).

יב.

(שיחות הר"ן קטז)

אחד היה מדבר עמו, והיה משבח איש אחד שמתנהג בישר ואמר עליו: "שהוא ארינטליך" (אדם ישר)!"

ענה הוא ז"ל ואמר: "שעל איש ישראלי אין שיה' לומר ארינטליך!"

כי אמות העולם' - יש להם הנהגות- נימוסיות', מה שהשכל והישר מחייב, שזה נקרא ארינטליך'.

אבל ישראל "עם קדוש" (דברים ג, ו; יד, ב; יד, כא; כו, יט) - אפלו אלו המצוות שהם מצד דרך-ארץ מה שהישר והשכל מחייב - אין עושין מחמת דרך-ארץ מצד חיוב השכל והישר, רק מגזרת המלך הבורא יתברך-שמו שצוה עלינו בתורתו לעשות כן.

וזה שאמר דוד המלך עליו-השלום (תהלים קיט, לב): "דרך מצותיה ארוץ".

הינו: שאפלו המצוות והנהגות שנקראים "דרך" - הינו: שהם מדרך-הארץ', שמצד הדרך-ארץ' וה'ישר' מחיבים להתנהג כן, כגון: לבלי לגזל את חברו, וכיוצא בזה.

"מצוותיה ארוץ" - הינו: שאינו מקיים מצד 'נימוסיות ודרך-ארץ', כיוצא מחמת 'מצוות התורה הקדושה'. כיוצא אם "מצותיה ארוץ" - שאני רץ לקיים מצוותיה שגזרת עלינו בתורה וכו'.

יג.

(ספורי מעשיות, מעשה ג מחגר)

הספור של הגזלנים, וסופם. והתשובה שנתן החגר לראש הגזלנים, וסופו.

יד.

(ספר-המדות, עניני גנבה וגזלה')

[א] מי שנפתה לבו לגזל, וכיון שהתיר לעצמו גזלת חברו הרי הוא מוכן לכל חטא ועון, ואין תקנה להסירו מדרך הרעה (גנבה-וגזלה א).

[ב] בעון הגזל, הגובאי עולה, ורעב הוה, ובני אדם אוכלין בשר בנייהם (גנבה-וגזלה ב).

[ג] הגוזל את חברו שוה פרוטה, כאלו נוטל נשמתו ונשמת בניו ובנותיו, ואפלו גרמא (גנבה-וגזלה ד).

[ד] מי שלא חס על ממון חברו, בידוע שהוא 'גנב' (גנבה-וגזלה ה).

[ה] מי שנוטל חלק מגנבה, לסוף שיתגלה הדבר (גנבה-וגזלה יא).

"ויראת מאלקיך" (ויקרא יט, יד-לב)

דבר המסור ללבו של אדם נאמר בו "ויראת".
(רש"י; קדושין לב:)

טו.

(ח"א יד, ז"י)

לפי ה'כבוד' שמכבד יראי-השם, כן עלה
ה'כבוד' לשרשו.

ועקר הדבר: ש'יכבד יראי-השם' בלב
שלם, כמו שאמרו חז"ל (קדושין לב:):
"**דבר המסור ללב, נאמר בו ויראת**
מאלקיך" (ויקרא יט, יד-לב) - ושם עקר
ה'כבוד', כמו שפיתוי (ישעיה כט, יג): "בשפתיו
כפדוני ולבו רחוק ממני".

וזוה בחינת (תהלים פא, ד): "בפסא" - לשון
ה'תכפיא', שזה הדבר מכסה מעין כל.

טז.

(ח"א טו, ג)

שרשי-היראה הוא 'דעת', כמו שכתוב
(משלי ב, ה): "אז תבין
יראת ה' ודעת אלקים תמצא".

ועקר ה'דעת' הוא ב'לב', כמו שכתוב
(דברים כט, ג): "ולא נתן לכם לב
לדעת".

גם שם 'עקר היראה', כמו שאמרו חז"ל
(קדושין לב:): "**דבר המסור ללב, נאמר**
בו: ויראת מאלקיך" (ויקרא יט, יד-לב) - הינו:
שידע ממי יתירא. הינו: "ליראה את השם
הנכבד" (דברים כח, נח), 'יראת-הרומונות'.

זז.

(ח"א קנד)

כל היסורין והדינים שיש לאדם, הם
מה'יראות-הנפולות' שנפלו לתוך

[ו] עיר שיש בה גנבים, בידוע שהרב אוהב
שחד (גנבה-וגזלה יב).

[ז] על-ידי דברים-בטלים, באים גנבים (גנבה-
וגזלה יג).

[ח] מתר לגנב 'דעת הבריות', כדי להציל
נפש מ'ישראל' (גנבה-וגזלה יד).

[ט] מי שמביש פני חברו, לסוף שמקים
עדות שקר, כדי שיגזל ממון (גנבה-וגזלה טו).

[י] על-ידי גנבת-דעת, בא הסיוש'לום' חלי
הראה ו'חזה' (גנבה-וגזלה ח"ב א).

[יא] על-ידי גנבת-דעת, בא לידי 'הרהורי-
זנות' עם 'גויה' (גנבה-וגזלה ח"ב ב; הרהורים ח"ב כ).

[יב] הגזל את חברו, על-ידי-זיה מטמאין
אותו בטמאת קרי (ממון יד).

[יג] על-ידי גנבה, מפסיד את ה'דעת' (גנבה-
וגזלה ח"ב ג; דעת ח"ב טז).

[יד] ה'גנבה', מזיק ל'עינים' (גנבה-וגזלה ח"ב ד;
ראיה ח"ב יד).

[טו] מי שיש לו 'הרהורי-נשים', בטולם:
על-ידי שלא יגנב 'דעת-הבריות' (הרהורים ט).

[טז] כשתשמר את-עצמך מ'גזלות'
ומ'שבועות' ומ'שקר - לא תפול ממדרגתך
(נפילה יא).

[יז] על-ידי גנבה, ה'משקות' מתקלקל
(משקה א).

[יח] כשמוציא גזלה מתחת יד חברו, פאלו
נתן צדקה (צדקה י).

"ולא תשקרו איש בעמיתו" (ויקרא יט, יא)

עניני 'שקר' - נמצאים בפרשת 'משפטים'
בפסוק (שמות כג, ז): "מדבר שקר תרחק"

הַדָּבָר שֶׁמִתְפַּחַד וַיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִין מִמֶּנּוּ, וְצָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָם לְשֵׁרֶשׁם לְמִקּוֹמָם.

וְ'מִקּוֹם-הַיְרָאָה' הַיָּא בְּלִבְךָ, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רַש"י (וַיִּקְרָא יט, יד-לב):
 "דָּבָר הַמְּסוּר לְלִבּוֹ שֶׁל אָדָם נֹאמֵר בּוֹ: 'וַיְרֵאתָ' (שם).

וְהַיְרָאָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת עִם דַּעַת, וְהַדַּעַת צְרִיךְ לְהִיּוֹת בְּלִבְךָ, וְאִזִּי נֹאמֵר (מְשַׁלֵּי ב, ה): "אִז תִּבִּין יְרֵאתָ ה', וְדַעַת אֵלֶּקִים תִּמְצָא".

יח.

(ח"ב א, ד)

שְׁלֵמוֹת-הַיְרָאָה תְּלוּיָהּ בְּלִבְךָ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חז"ל (קְדוּשִׁין לב:): "דָּבָר הַמְּסוּר לְלִבּוֹ נֹאמֵר בּוֹ 'וַיְרֵאתָ'" (וַיִּקְרָא יט, יד-לב).

"וְלֹא תִשָּׁבְעוּ בְשֵׁמִי לְשֹׁקֵר" (וַיִּקְרָא יט, יב)

– עֲנִינִי 'שְׁבוּעַת שֹׁקֵר' –

יט.

(סְפָר־הַמִּדּוֹת, עֲנִינִי 'שְׁבוּעַת-שֹׁקֵר')

[א] מִי שֶׁנִּזְהָר מִ'שְׁבוּעַת-שֹׁקֵר', בּוֹדֵאֵי לֹא יַעֲבֹר עָלָיִךְ (וַיִּקְרָא יט, יח): "לֹא תִקֵּם וְלֹא תִטּוֹר" (אַהֲבָה י).

[ב] עַל-יְדֵי 'שְׁבוּעַת-שֹׁקֵר', נוֹפְלִים מִ'אַמוּנָה' (אַמוּנָה לַה; שְׁבוּעָה ב).

[ג] עַל-יְדֵי שְׁבוּעוֹת וּקְלָלוֹת בְּאִים מַחֲשָׁבוֹת רַעוֹת (הַרְהוּרִים לַב).

[ד] עַל-יְדֵי 'שְׁבוּעַת-שֹׁקֵר', בְּאִין הַרְהוּרִי-נְאוּף' (נְאוּף נד; שְׁבוּעָה ד).

[ה] כְּשֶׁתִּשְׁמַר אֶת-עֲצֻמְךָ מִגְּזוּלוֹת, וּמִ'שְׁבוּעוֹת, וּמִ'שֹׁקֵר' – לֹא תִפֹּל מִמִּדְרַגְתְּךָ (נְפִילָה יא).

[ו] עַל כָּל עֲבֻרוֹת שְׁבִתוֹרָה, נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ. וְכֵאֵן (שְׁבוּעַת-שֹׁקֵר), מִמֶּנּוּ, וּמִמִּשְׁפַּחְתּוֹ, וּמִכָּל הָעוֹלָם כְּלוּ. וּמִמֶּנּוּ נִפְרָעִין לְאַלְתֵּר (שְׁבוּעָה ח).

[ז] דְּבָרִים שֶׁאֵין אֵשׁ וּמִים מְכַלִּין אוֹתָם, 'שְׁבוּעוֹת-שֹׁקֵר' מְכַלִּין אוֹתָן (שְׁבוּעָה ט).

"לֹא תִמְלַל חֵרֵשׁ" (וַיִּקְרָא יט, יד)

– עֲנִינִי 'אִסוּר קְלָלָה' –

"לֹא תִמְלַל חֵרֵשׁ" – אֵין לִי אֵלֶּא 'חֵרֵשׁ', מִנֵּין לְרִבּוֹת כָּל אָדָם? תִּלְמוּד-לוֹמֵר (שְׁמוֹת כב, כז): "בְּעַמְּךָ לֹא תֵאָר" (רש"י: סְפָרָא)

כ.

(סְפָר־הַמִּדּוֹת, עֲנִינִי 'קְלָלָה')

[א] אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ שֶׁהֵם מְקַלְלִים אֶת עֲצָמָם, אֵין מְגַדְלִין אֶת בְּנֵיהֶם (בְּנִים ח"א צג).

[ב] הַרְגִיל בְּקְלָלָה, עַל-יְדֵי-יָזָה לֹא יִהְיֶה לוֹ בְּגָדִים עַל שְׁבִת (בְּגָדִים ח"ב ב; קְלָלָה ח"ב ג; שְׁבִת ב).

[ג] עַל-יְדֵי שְׁבוּעוֹת וּקְלָלוֹת, בְּאִים מַחֲשָׁבוֹת-רַעוֹת' (הַרְהוּרִים לַב).

[ד] אֵין כַּח הַקְּלָלָה חָל עַל 'מִיחָס' (יחוס ח"ב א; קְלָלָה ח"ב ד).

[ה] שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מְבִיאִין אֶת הָאָדָם לְיְדֵי עֲנִיוֹת: א) הַמִּשְׁתִּין בְּפָנָי מִטָּתוֹ עָרוֹם. ב) וְהַמְּזַלֵּל בְּנִטְיִלוֹת-יְדָיִם. ג) וּמִי שֶׁאֲשַׁתּוֹ מְקַלְלָתוֹ בְּפָנָיו (מְמוֹן לַב).

[ו] עַל-יְדֵי מִשְׁאֵ-וּמִתָּן בְּאַמוּנָה – נִתְבַּטְּלִים הַקְּלָלוֹת' (מְמוֹן ח"ב יח; קְלָלָה ח"ב ו).

[ז] גְּדוּלַת כַּח הַמַּעֲשֵׂה, שְׁמֵהֶפֶד הַקְּלָלָה לְבָרְכָה (צְדָקָה ח"ב י').

[ח] עַל-יְדֵי שְׁמוֹשׁ הַצְּדִיק' - בָּא ה' חַרוֹת', וְנִתְבַטַּל ה' קְלָלוֹת' (צְדִיק ח"ב יד; (קְלָלָה ח"ב ה).)

[ט] עַל-יְדֵי ה' קְלָלוֹת - בָּא 'אֲבִלוֹת' חֶסֶד וְשָׁלוֹם (קְלָלָה א).

[י] אֵין אָדָם רִשָּׁאֵי לְקַלֵּל - אֶלֶא-אִם-כִּן יָכוֹל לְרֹאוֹת הַדּוֹרוֹת שִׁיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ (קְלָלָה ב).

[יא] אַל תְּהִיָּה קְלָלַת הַדִּיּוֹט קָלָה בְּעֵינֶיךָ (קְלָלָה ג).

[יב] הַקְּלָלוֹת הַזֹּלָכִים אַחַר הַפְּגוּמָה (קְלָלָה ד).

[יג] לִפְעָמִים נִתְקַיֵּם קְלָלַת הַצְּדִיק כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְלֹא לְאַחַר מוֹתוֹ (קְלָלָה ה).

[יד] סוּף שְׁקָלַלַת חָנָם יָשׁוּב עַל הַמְּקַלֵּל (קְלָלָה ו).

[טו] 'קְלָלַת חָכָם' - אֶפְלוּ בְּחָנָם, וְאֶפְלוּ עַל תְּנַאֲי בָּאָה (קְלָלָה ז).

[טז] אָדָם הֶרְגִיל בְּקְלָלוֹת - הוּא מ'עוֹלָם-הַתְּהוֹ; וְכִן לְהַפֵּד. הֶרְגִיל בְּבָרְכָה - הוּא מ'עוֹלָם-הַתְּקוּן' (קְלָלָה ח"ב א).

[יז] עַל-יְדֵי הַחֲקִירוֹת ב'עוֹלָם-הַתְּהוֹ, הֵינּוּ: מַה לְמַעַלָּה מַה לְמַטָּה וְכוּ' - עַל-יְדֵי זֶה גּוֹרֵם 'קְלָלָה'. וְהַשּׁוֹמֵר אֶת-עַצְמוֹ מִחֲקִירוֹת הָאֵלוּ - גּוֹרֵם 'בָּרְכָה' (קְלָלָה ח"ב ב).

[יח] בְּשֹׂאדָם מְקַלֵּל לְחֻבְרוֹ בְּשַׁעַת חֲרָדָה, מִזִּיק לוֹ הַקְּלָלָה מְאֹד (קְלָלָה ח"ב ז).

כ.א.

(עָלִים-לְתַרוּפָּה, יוֹם ו' עָרַב שַׁבַּת קֹדֶשׁ תּוֹלְדוֹת תַּקְצ"ד)

וְמַה שְׂאִיזָה אִישׁ בָּזָה וְקַלֵּל אוֹתָךְ חֶסֶד וְשָׁלוֹם - אַל תַּצְטַעַר עַל-זֶה, כִּי זֶה

מְבַאֵר בְּכָל הַסְּפָרִים: שֶׁהוּא לְטוֹבָה וְהוּא פְּרַת עֶזְרָה, וְ"קְלָלַת חָנָם לֹא תִבָּא" (מְשָׁלִי כו, ב), "וַיִּתְהַפֵּד לְבָרְכָה" (דְּבָרִים כג, ו).

וּבּוֹדֵאֵי לֹא עַל חָנָם צְרִיכִין לְהַתְּפַלֵּל בְּכָל יוֹם: "שֶׁתְּצִילֵנִי וְכוּ' מֵעַזִּי-פָּנִים וּמֵעִזּוֹת-פָּנִים וְכוּ' וְלִמְקַלְלֵי נַפְשֵׁי תֹדֵם" - בְּעִזְרַת-הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵאֲלֵיךְ תִּבְיִן אֵיךְ לְהַתְּנַהֵג בְּזֶה, אֲבָל חֲלִילָה לְהַצְטַעַר כְּלִיכָה עַל-זֶה.

הַאֲמַת: שְׁצָרִיכִין לְקַבֵּל רְמִזִּים לְהַתְּקַרֵּב לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם - אֲבָל חֲלִילָה לְהִיּוֹת בְּמַרְהֵ-שְׁחוֹרָה וְעִצְבוֹת כְּלִיכָה מִכָּל דְּבַר חֶסֶד וְשָׁלוֹם.

"לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט" (וַיִּקְרָא יט, טו)
- עֲנִין 'קְלָקוּל וְתַקוּן הַמִּשְׁפָּט' -

כ.ב.

(ח"א ב, ד-ה)

עֵקֶר ה' מְחַשְׁבוֹת-זְרוֹת', הֵם עַל-יְדֵי 'קְלָקוּל-הַמִּשְׁפָּט'.

כִּי 'מִשְׁפָּט' הוּא בְּחִינַת 'עֵינִין', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית יד, ז): "וַיִּבְאֹר אֶל עֵין מִשְׁפָּט".

וְעַל-יְדֵי 'קְלָקוּל-מִשְׁפָּט', בָּא קְלָקוּל ל'עֵינִין', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים טז,

יט): "כִּי הִשְׁחַד יַעֲזוּר עֵינֵי חֲכָמִים" - זֶה בְּחִינַת 'מְחַשְׁבוֹת-זְרוֹת' שֶׁבְּתַפְלָה, שֶׁהֵם "עֲנָנִין דְּמַכְסִּין עַל עֵינִין" (זֹהַר פְּנִיחַס רנב;), כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (אֵיכָה ג, מד): "סִפּוֹתָהּ בְּעֵנָן לָךְ" וְכוּ'.

וְלַעֲתִיד שִׁיתְקַן בְּחִינַת 'מִשְׁפָּט', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ישַׁעְיָה א, כז): "צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה" - אַזִּי יִתְעַבֵּר "עֲנָנִין דְּמַכְסִּין

על עינא, כמו שפתיב (שם נב, ח): "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון".

ועל-ידי מה זוכה לבחינת משפט? - על-ידי 'צדקה' - שעל-ידי 'צדקה' אוהזין במדת המשפט, כמו שפתיב (דברים לג, כא): "צדקת ה' עשה ומשפטיו". וכמו שפתיב (תהלים צט, ד): "משפט וצדקה ביעקב" וכו'.

כי 'צדקה' הוא על-ידי 'משפט' וכו'. כמו שפתיב (שם עה, ח): "אלקים שפט, זה ישפיל וזה ירים", "שמוריש לזה, ומעשיר לזה" (שמות רבה לא, ג).

וכשנותן 'צדקה' - הוא בבחינת "זה ישפיל", שמחסר ממונו; ובבחינת "זה ירים", שמעשיר לעני. נמצא: שאוחז על-ידי-זה במדת משפט.

נג.

(ח"ב ה, יא-יב)

על-ידי "עונות המשפט" (אבות פ"ה מ"ח), נופלין בבחינת 'אהבות' מן המרכבה.

כי "כסאות למשפט" (תהלים קכב, ה), בבחינת המרכבה - שם הוא בבחינת 'אהבה' קדושה, בבחינת (שיר השירים ג, י): "מרכבו ארגמן, תוכו רצוף אהבה".

וכשנפגם המרכבה על-ידי "עונות הדין" - נופלים משם 'אהבות' נפולות, ועל-ידי-זה בא חס-ושלום פגם-הברית.

"עונות המשפט" נעשה על-ידי בבחינת 'תפלין רעים'.

כי המפלין-מחין נעשין על-ידי שמעלין ה'לחות' ושמנונית הגוף, מבחינת

"החיתים בשרו" (ויקרא טו, ג), לבחינת 'חותם' דקדושה, בבחינת 'תפלין-מחין'.

ויש 'לחות' שצריכין לצאת, בבחינת 'טפת עשו וישמעאל'. וכשמעלין בבחינת אלו ה'שמנונית' מבחינת "החיתים בשרו", אל המח - אזי נתערב פסלת בה'מחין' וה'תפלין', ועל-ידי-זה נעשה 'קלקול' המשפט וכו'.

וזהו (חבוקק א, ד): "על-כן יצא משפט מעקל" - הינו: 'קלקול-המשפט'.

כי המשפט על-ידי המח, כמו שפתיב בשלמה (מלכים א ג, כח): "כי ראו כי חכמת אלקים בקרבו לעשות משפט". ועל-כן כשנפגם המח, נתקלקל המשפט.

וזה 'מעקל', אותיות 'עמל' ק', שעל-ידו בא ה'טמאה הנ"ל, בבחינת (דברים כה, יח): "אשר קרף בדרף".

והתקון: על-ידי 'קשור-המרכבה', בבחינת: "מרכבו ארגמן", שהם 'רפאל' וגבריאל וכו', שהם 'מלאכי-המרכבה' שצריך לקשרם, לתקן פגם-המרכבה, שמשם באין ה'אהבות-הנפולות'.

"בצדק תשפט עמיתך" (ויקרא יט, טו)

הוי דן את חברך לכף-זכות. (רש"י; שבועות ל: ספרא קדושים ד)

נד.

(ח"א ג)

על-ידי ששומע הנגינה ממנגן בשר - מתקן בגין המלכות שלו.

ואזי בשיתקן בבחינת 'מלכות' שלו, ויוכל למשל בכל מה שירצה, ויוכל להמית לזה ולהחיות לזה, ונמצא עולם חרב.

צריך לחקור למצא זכות בחברו במה שחולק עליו, כדי לדנוגו לכף־זכות.

פי ה'מחלקת' לא ימנע משני פנים:

(א) או מחמת שחבירו גדול ממנו במעלה, ועל־כך חולק עליו על שלא הגיע למדרגתו. ואזי צריך להשתדל שיגיע הוא גם־כן למדרגת חברו, בכדי שיהיו שניהם שווים, ואזי לא יהיה 'מחלקת'.

(ב) או לפעמים להפך, שהוא גדול מחברו, וה'מחלקת' מחמת שחברו מתקנא בו על שלא הגיע למדרגתו.

ועל־כן צריך לדנוגו לכף־זכות - ובזה הוא מעלה חברו לכף־זכות. ואז הם במקום אחד, הינו במדרגה אחת.

ואזי בודאי לא יהיה 'מחלקת' - פי 'מחלקת' הוא רק מחמת שהם משנים זה מזה. אבל אם יהיו שניהם במדרגה אחת - בודאי לא יהיה 'מחלקת' - פי בדבר אחד אין שיהי 'מחלקת'.

ובזה שמעלה את חברו לכף־זכות - יוכל להיות שחברו יחזר בו ולא יהיה שוב 'מחלקת', או שיהיה לו מפלה - פי יוכל להיות ש'גחלים אתה חותה על ראשו' (משלי כה, כב) בזה שאתה מעלהו לכף־זכות.

וזזהו: "הוי דן את כל אדם לכף זכות" - "דן" דיקא - פי הוא בחינת דין ומשפט' ממש.

פי ידוע (שערי־הגלגלים, הקדמה כב): "שקדם שעולין לאיזה מדרגה, דנין את האדם". ועל־כן בזה שאתה דן אותו לכף־זכות, ואתה מעלהו למדרגה יותר גבוהה, דנין אותו, וכפי שיצא המשפט בן יקום.

לזה אמר (אבות פ"א מ"ו): "והוי דן את כל האדם לכף־זכות" - פי אין הקדוש ברוך הוא חפץ בחרבן העולם, "פי לא לתהו בראה, לשבת יצרה" (ישעיהו מה, יח).

כה.

(ח"א,ו, בסוף)

צריכין לזהר מאד "לדון את כל אדם לכף־זכות", ואפלו החולקים עליו ומבזין אותו, צריך לדונם לכף־זכות ולשתק להם, ועל־ידי־זה נעשה בחינת 'פתר'.

כמובא במדרש (ויקרא־רבה ב, ה): "משל לאחד, שמצא את חברו שהוא עושה פתור. אמר לו: בשביל מי, אמר לו: בשביל המלך. אמר לו: פיון שהוא לצורך המלך, כל אבן טוב' שתמצא תקבענו בו".

כך כל אחד מישראל הוא בחינת 'פתר' להשם־יתברך, וצריך להכניס בו כל מין אבנים טובות שאפשר למצא.

דהינו: שצריכין להשתדל לחפש ולבקש אחר כל צד זכות ודבר טוב שאפשר למצא בישראל, ולדון את הכל לכף־זכות, וכמו שאמרו חז"ל (אבות פ"א מ"ו): "הוי דן את כל אדם לכף זכות".

נמצא: שעל־ידי שדנים את הכל לכף־זכות, פי מוצאין בו זכות שאינו חייב כל־כך במה שמבזה אותו, פי לפי דעתו וסברתו נדמה לו שראוי לו לבזות אותו וכיו' - על־ידי זה נעשה בחינת 'פתר'.

כו.

(ח"א קלו)

"הוי דן את כל אדם לכף־זכות" (אבות פ"א מ"ו). פי פשיש 'מחלקת' על אדם,

כז.

(ח"א קנו)

על-ידי שִׁמְצָדִיק הַרְבִּים. הינו: א) על-ידי שִׁמְקָרֵב בְּנֵי אָדָם לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ. ב) או על-ידי שִׁדּוֹן כָּל אָדָם לְכַף-זְכוּת, שְׁגָם זֶה נִקְרָא 'מְצָדִיק הַרְבִּים' - על-ידי-זֶה מוֹרִיד חֲמִימוֹת וְהַתְּלַהּבוֹת לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּנִיאל יב, א): "וּמְצָדִיקֵי הַרְבִּים כְּכּוֹכְבִים".

ועל-ידי-זֶה מְטַהֵר לְבוֹ. וְאֵז זֹכָה לְדַבֵּר דְּבוּרִים חֲדָשִׁים בְּכָל פֶּעַם שֶׁמִּתְבּוֹדֵד, שֶׁהֵם בְּחִינַת 'רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ' מִמֶּשׁ.

כח.

(ח"א רז)

כָּל הַדְּבוּרִים' הֵם בְּחִינַת 'גְּבוּרוֹת', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמח, יא): "וּגְבוּרַתְךָ יִדְבְּרוּ". וְצָרִיךְ לְהִמְתִּיקֵם עַל-יְדֵי 'לְמוּד'-הַתּוֹרָה וְדְבוּרִים-טוֹבִים' שֶׁמְדַבְּרִים.

וּלְפַעֲמִים יוֹצֵאִין 'גְּבוּרוֹת-קְשׁוֹת' רַחֲמָנָא-לְצַלּוֹ, וְהֵם בָּאִים לְגִדּוּלֵי-הַדּוֹר, מַחֲמַת שֵׁישׁ לָהֶם דַּעַת גְּדוּל, וּבּוֹקְעִין וַיּוֹצֵאִין מֵהַפֶּה, וְנִעֲשֶׂה מֵהֶם דְּבוּרִים, וְצָרִיךְ לְרְאוֹת לְהִמְתִּיקֵם.

וּכְשֵׁאִין מִמְתִּיקִים אוֹתָם - אֲזִי מִתְחִילִין לְדַבֵּר בְּאֵלוֹ הַדְּבוּרִים, דְּבוּרִים-רַעִים' עַל הַכֹּלל אוֹ עַל הַפֶּרֶט, אוֹ שֶׁמְדַבְּרִין עַל 'צְדִיקַת-הַדּוֹר, וְאֲזִי נוֹפְלִים עָלָיו הַגְּבוּרוֹת-קְשׁוֹת, וְהוּא צָרִיךְ לְרְאוֹת לְהִמְתִּיקֵם.

ועל-ידי שֶׁהוּא דָן אוֹתָם לְכַף-זְכוּת בְּזֶה שֶׁמְדַבְּרִים עָלָיו - נִמְצָא שֶׁהוּא 'מְטַה כְּלָפֵי חֶסֶד' (ראש־הַשָּׁנָה יז), וּבְזֶה מִמְתִּיקֵם.

אוֹ עַל-יְדֵי שֶׁמְקַבֵּל בְּאַהֲבָה הַיְסוּרִים' שֶׁמְדַבְּרִים עָלָיו - עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מִמְתִּיק גַּם-כֵּן 'דְּבוּרִים' שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֵם הַגְּבוּרוֹת-הַקְּשׁוֹת'.

נט.

(ח"א רפב)

דַּע: כִּי צָרִיךְ לְדוֹן אֶת כָּל אָדָם לְכַף-זְכוּת. וְאִפְלוּ מִי שֶׁהוּא 'רָשָׁע-גְּמוּר', צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וּלְמַצֵּא בּוֹ 'אֵיזָה מַעַט טוֹב' שֶׁבְּאוֹתוֹ הִמְעֵט אֵינוֹ רָשָׁע.

ועל-ידי-זֶה שֶׁמוֹצֵא בּוֹ 'מַעַט טוֹב, וְדָן אוֹתוֹ לְכַף-זְכוּת - עַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלָה אוֹתוֹ בְּאֵמַת לְכַף-זְכוּת, וַיּוּכַל לְהַשִּׁיבוֹ בְּתִשׁוּבָה.

וּכְמוֹ שֶׁצָּרִיכִין לְדוֹן אַחֲרֵים לְכַף-זְכוּת, אִפְלוּ אֶת הַרְשָׁעִים, וּלְמַצֵּא בָּהֶם 'אֵיזָה נִקְדוּת-טוֹבוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה מוֹצֵאִין אוֹתָם בְּאֵמַת מ'כַּף-חֻבָּה' לְכַף-זְכוּת'.

כְּמוֹ-כֵן הוּא אֵצֶל הָאָדָם בְּעַצְמוֹ: שֶׁצָּרִיךְ לְדוֹן אֶת-עַצְמוֹ לְכַף-זְכוּת, וּלְמַצֵּא בְּעַצְמוֹ אֵיזָה 'נִקְדַּה-טוֹבָה' עֲדִין - כְּדֵי לְחַזֵּק אֶת-עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִפֹּל לְגַמְרֵי חֶסֶד-וְשָׁלוֹם, רַק אֲדַרְבָּא: יַחֲיֶה אֶת עַצְמוֹ וַיִּשְׁמַח אֶת נַפְשׁוֹ, ב'מַעַט הַטוֹב' שֶׁמוֹצֵא בְּעַצְמוֹ.

ל.

(ח"ב קכה)

עֵקֶר 'אֲמִירַת תְּהִלִּים': לוֹמַר כָּל מְזֻמּוּרֵי תְּהִלִּים עַל-עַצְמוֹ, לְמַצֵּא אֶת-עַצְמוֹ בְּתוֹךְ כָּל מְזֻמּוֹר.

כִּי כָּל הַמְלַחֲמוֹת שֶׁבִּקֵּשׁ 'דוֹד-הַמְּלֶכֶךְ' שֶׁיִּצְלִיחוּ הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ מֵהֶם, צָרִיכִין לְפָרֵשׁ לְעַצְמוֹ עַל 'מְלַחֲמַת הַיִּצְרָה-הָרַע וְחִילּוֹתָיו'.

והפסוקים שדוד המלך משבח את-
עצמו, כגון (תהלים פו, ב):
"שמרה נפשי כי חסיד אני", וכיוצא בזה -
גם זה צריכין לפרש על-עצמו - כי צריכין
לדון את-עצמו לכף-זכות, ולמצא בעצמו
איזה זכות ונקדה טובה, אשר בבחינת
הנקדה-טובה הזאת הוא בחינת חסיד,
וכיוצא.

לא.

(ח"ב א, יד)

רק הוא לבדו יתברך יכול לדון את האדם,
כי הוא יתברך בעל הרחמים, ובודאי
הוא מקים בנו (אבות פ"א מ"ו): "הוי דן את כל
האדם לכף זכות".

ואנו רואין רחמנותו במה שקבע לנו
ראש-השנה שהוא יום-הדין,
בראש-החדש, כי זה הוא חסד גדול, שאז
כביכול הוא יתברך בעצמו מבקש בפרה,
בבחינת (שבעות ט. חולין ס): "הביאו עלי
בפרה", הנאמר בראש-החדש, כי איך היינו
מרימין פנינו לבקש בפרה מאתו יתברך.

ועל-כן אין לנו בוששה ביום-הדין לבקש
בפרה, מאחר שהוא יתברך
בעצמו מבקש אז בפרה.

לב.

(שיחות-הר"ן צו)

הצדיק "מטה כלפי חסד" (ראש-השנה יז.),
ודן את כל החולקים עליו לכף-
זכות, שפונתם לשם-שמים.

כי לא היה העולם יכול לסבל אור הצדיק,
שאורו גדול מאד להעולם לסבלו. וגם
מחמת שיש כמה דינים וקטרוגים גדולים על
הצדיק הגדול האמת - על-כן הם חולקים

עליו, ובזה הם משתיקים הדינים
והקטרוגים.

וגם עושה לו טובה - כי כשהצדיק צריך
לילך מדרגא לדרגה, אזי מנסים אותו
אם יש לו "כח לעמד בהיכל המלך" (דניאל א.
ד), שהוא הפה של הצדיק החולק עליו, ועל-
ידי-זה מעלין אותו מדרגה לדרגה יותר
עליונה. נמצא שעושה לו טובה.

לג.

(ספר-המדות, עניני' לדון לכף-זכות')

[א] מי שיש לו מהשבות-רעות, ידין את כל
בני אדם לכף-זכות תמיד (הרחורים ה).

[ב] מזונות של אדם נתמעט, כשאינ דן את
האדם לכף-זכות (ממון טו).

[ג] הדין את בני-אדם לכף-זכות, יזכה לקבל
את המועדים פנכוך (רחמנות יב).

[ד] מי שאין דן את חברו לכף-זכות, כאלו
הרגו, גם השרים אינם נוהגים עמו בישרנות
(שרים ב).

שיח-שופי-קדש החדש ח"ג ג - רבנו ז"ל
אמר: "אני דן את כל אחד לכף-זכות חוץ
מבעל-מחלקת"! [איך בין דן יעדן איינעם לכף-
זכות, חוץ א' בעל-מחלקת].

ויעין לקוטי-הלכות, נזיקין ד, לב; שומר-שכר ב,
י: איך אפשר לנצל ממחלקת עם חברו, על-ידי שידין
אותו לכף-זכות].

לד.

(כוכבי-אור, אנשי-מוהר"ן ח"ג טו)

מוהרנ"ת ז"ל אמר: "יש לי ללמד זכות
על הגרוע-שבגרועים, שאם
הייתי פותבם, היו נכתבים על כמה נירות
(בויגן גליונות) כפי שאני יודע מה שנעשה עם
האדם בזה העולם!"

לה.

(טיח־שרפ־קדש החדש ח"ב תקיד)

מוֹהֲרַנִּית ז"ל אָמַר: "אֲנִי יָכוֹל לְלַמֵּד זְכוּת עַל אָדָם שֶׁעָבַר שְׁמוֹנָה מֵאוֹת פְּעָמִים עַל כָּל הַתּוֹרָה בְּלֵה!" [א"י קעו מלמד זכות זיין אויף א מענטש וואס האט עובר געווען אכט הונדערט מאל אויף כל התורה].

לו.

(פוכבי־אור, אנשי־מוהר"ן ח"ג יח;

טיח־שרפ־קדש החדש ח"ג ד)

פַּעַם־אַחַת בָּא רַבִּי מֵאִיר מְטַעֲפֵלִיק אֶל מוֹהֲרַנִּית ז"ל, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ מוֹהֲרַנִּית ז"ל עַל אִישׁ אֶחָד מְטַעֲפֵלִיק שְׁהִיָּה קֶצֶת פְּרוּף אַחֲרָיו. וְהִשִּׁיב לוֹ כִּלְאַחֲרֵי־ד, כַּאוֹמֵר שְׂאִין מִמִּי לְדַבֵּר.

עָנָה וְאָמַר אֵלָיו: שְׁמַע נָא בְּקוֹלִי, אִם תִּרְצֶה לְהִבִּיט בְּעֵין כְּזֹה, תַּחֲיִב אֶת כָּל הָעוֹלָם. כִּי תִנָּסֶה עֲצָמָךְ וְתַבִּיט בְּכָל יוֹשְׁבֵי עִירָךְ הַנוֹדְעִים לָךְ, וְתַתְּחִיל מִן הַיּוֹשֵׁב בְּקֶצֶה הָעִיר, וְכִשְׁתַּבִּיט בּוֹ הֵיטֵב בּוֹדָאֵי תַּחֲיִבוֹ, וְכֵן תֵּלֵךְ מִבֵּית לְבֵית, עַד שֶׁתָּבֹא לְבֵיתָךְ, שְׂאִתָּה הוּא הָאִישׁ הַכָּשֵׁר [עַרְלִיכֵר יוד] מְכַל הָעִיר! (בלשון שאלה).

וְהִשִּׁיב לוֹ: "גַּם אֲנִי אֵינִי אִישׁ כָּשֵׁר!"

עָנָה מוֹהֲרַנִּית ז"ל וְאָמַר לוֹ (בלשון תמה): גַּם אַתָּה אֵינָךְ אִישׁ כָּשֵׁר?! אִם־כֵּן מִי הוּא הָאִישׁ הַכָּשֵׁר?! - אָבֵל כִּשְׁתַּבִּיט בְּעֵין יָפָה, אָזִי גַם כִּשְׁתַּבִּיט הֵיטֵב בְּהַגְרוּע־שִׁבְּרוּעִים, תִּמְצָא בּוֹ אֵיזָה דָּבָר טוֹב. וּמִכָּל־שֶׁכֶן בְּמִי שְׂאִינוֹ גְרוּעַ כְּלִכָּה, וְכֵן בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְגַם בָּךְ נִמְצָא טוֹב. וּבְדַרְדָּךְ זֶה יְכוּלִים לְזַכּוֹת אֶת כָּל הָעוֹלָם. (וְהַשִּׁיחָה הַזֹּאת מוֹבָן הֵיטֵב לְבָמִי בַסְּפָרִי־הַקְּדוּשִׁים). [עֵינ־שֵׁם בְּשִׁיח־שִׁרְפ־קִדְשׁ הַחֲדָשׁ, בְּהַעֲרָה ו].

לז.

(פוכבי־אור, אנשי־מוהר"ן ח"ג יט)

מוֹהֲרַנִּית ז"ל דָּבַר פַּעַם־אַחַת מִהַדְרָךְ הַזֶּה (תּוֹרָה רַפָּב הַנ"ל): לְדוֹן אֶת הַכָּל לְכַפֵּי־זְכוּת אֲפֹלוֹ אֶת הַגְרוּע־שִׁבְּרוּעִים, וְלַחֲפֹשׁ וְלִמְצָא בְּכָל אֶחָד אֵיזָה מְעַט טוֹב, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַעֲלִין אוֹתוֹ בְּאַמַּת לְכַפֵּי־זְכוּת, עַד שֶׁיְכוּלִין לְהַשִּׁיבוֹ בְּתִשׁוּבָה עַל־יְדֵי־זֶה, כַּמְבָּאָר כָּל־זֶה בְּאֵרִיכוּת בְּסִפְרֵי אֲדָמוֹ"ר זצ"ל.

וּבַעֲת שֶׁדָּבַר מִזֶּה, יָשַׁב אֶצְלוֹ אָבִי (רַבִּי נַחֲמָן מְטוּלְטִישִׁין ז"ל) הַרִינִי־כַפְרַת־מִשְׁכָּבוֹ, וּמִתְשׁוֹקֶת לְבָבוֹ לְדַבְּרוֹ הַנְּעִימִים, דָּבַר אַחֲרָיו בְּלַחֵשׁ כָּל מְלָה וּמְלָה.

עָנָה וְאָמַר אֵלָיו מוֹהֲרַנִּית ז"ל: "אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה דָּבָר פָּשוּט וְקָל, אֲנִי אֲסַבִּיר לָךְ קִשֵּׁי הַדְּבָר, כִּי אֵל תִּשְׁפַּח מֵאֲמַר אֲדָמוֹ"ר זצ"ל: 'שְׂבָאֵמַת נִתְעַלִּים עַל־יְדֵי־זֶה לְכַפֵּי־זְכוּת וְלָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה'. וְאִם הָיָה בִּיכְלָתְנוּ לְקַיֵּם זֹאת, הָיָה בִּיכְלָתְנוּ לְהַשִּׁיב אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּתִשׁוּבָה!"

"לא תלך רכיל בעמיה, לא תעמד על דם רעך" (ויקרא יט, טז)

לח.

(ח"א יד, יב)

יֵשׁ 'בְּעַלִּי לְשׁוֹן־הָרַע וּמַחְלֹקֶת, שֶׁהוֹלְכִין וּמְרַגְלִין וּמְדַבְּרִים רְכִילוֹת וְלְשׁוֹן־הָרַע, וְעוֹשִׂין מְרִיבָה וּמַחְלֶקֶת בֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ.

וְעַל־יְדֵי שִׁזְזוּכִין לְקַרֵּב ה'רְחוּקִים' לְעַבּוֹדַת־הַשֵּׁם, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר 'כְּבוֹדוֹ' יִתְבָּרַךְ, וְחוֹזֵר וְעוֹלָה לְשָׂרְשׁוֹ

הֵינּוּ לִירְאָה, עַל־יַד־יָזָה נִתְבַּטְּלִין בְּעַלֵּי
לְשׁוֹן־הָרַע וְרַכִּילוֹת הַנֶּ"ל, וְנִתְרַבֶּה הַשָּׁלוֹם
בְּעוֹלָם.

ל.ט.

(ח"א כט, ג-ה-ו-ז)

עַל־יַדֵּי תַקוּן־הַכִּלְי, שֶׁהוּא תַקוּן־
הַבְּרִית - תְּלוּי פְּרֻנְסָה בְּלֵי טְרַח'.

כִּי פְּרֻנְסָה בְּטְרַחָא וּבִכְבוֹדוֹת, הוּא מַחְמַת
שְׁלֹא תַקֵּן תַקוּן־הַכִּלְי, שֶׁהוּא תַקוּן־
הַבְּרִית. כִּי "מָאן דְּזָרַק פְּרוּרִין דְּנִהַמָּא עֲנִיּוֹת
רַדְף אֲבַתְרָה, כָּל שֶׁבֶן מָאן דְּזָרַק פְּרוּרִין
דְּמַחָא" (זֵהר פְּנִיחָס רַמְד.).

וְזָה (וַיִּקְרָא יֵט, כו): "לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם" -
הֵינּוּ: עַל־יַדֵּי הַדָּמִים שֶׁגּוֹרְמִים
לְשִׁכְנָה בְּחִינַת דָּם נָדָה'.

כִּי "שֵׁס"ה לֹא־תַעֲשֶׂה תְלוּיִים בְּשֵׁס"ה
גִּידִים" (זֵהר וַיִּשְׁלַח קַע:), שֵׁשֶׁם תְּהִלּוּכַת
הַדָּמִים. וְלִפִּי בְּחִינַת לֹא־תַעֲשֶׂה שְׁעוֹבְרִים,
כֵּן מְעוֹרְרִים דָּם נָדָה לְהַשְׁכִּינָה.

הֵינּוּ: עַל־יַדֵּי פְּגַם־הַבְּרִית, בְּחִינַת אֲפָגַם
כִּלְיֹת הַגִּידִין - עַל־יַדֵּי־יָזָה: "לֹא
תֹאכְלוּ" - הֵינּוּ פְּרֻנְסָה בְּטְרַח'.

וְזָה: (וַיִּקְרָא שָׁם): "לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוִינּוּ"
- שֶׁהֵם גּוֹרְמִים בְּחִינַת (זֵהר אַחֲרֵי עַט:):
"נָחַשׁ מִשִּׁיד לָהּ לְגַבָּה", וְגוֹרְמִים שְׁלִיטַת
הַשִּׁפְחָה בִּישָׂא, שֶׁהִיא "עַת רַעָה" (קַהֲלַת ג -
עֵין זֵהר תְּרוּמָה קַנָּה:).

וְזָה: "לֹא תִנְחָשׁוּ" - שְׁלֹא לְגָרַם חֶסֶם
וְשָׁלוֹם: "נָחַשׁ מִשִּׁיד לָהּ לְגַבָּה וְכו'".

"וְלֹא תַעֲוִינּוּ" - שֶׁהוּא לְשׁוֹן עַת וְעוֹנָה' -
הֵינּוּ שְׁלֹא לְגָרַם חֶסֶם־וְשָׁלוֹם שְׁלִיטַת
הַעַת־רַעָה שֶׁל הַ"כ"ח עַתִּים" (קַהֲלַת ג; תַקוּנֵי־
זֵהר קַא:).

וְכַל־זְמַן שְׁלֹא תַקֵּן תַקוּן־הַכִּלְי - אָזִי
ה'דְּבוּר' אָסוּר. וְכִי שְׁמַדְבֵּר אָז,
עוֹבֵר עַל (וַיִּקְרָא יֵט, טז): "לֹא תִלְךָ רַכִּיל
בְּעַמֶּךָ", וְהוּא "הוֹלֵךְ רַכִּיל מְנַלָּה פוֹד" (מִשְׁלֵי
יא, יג; זֵהר נִשְׂא קַכַּח:).

וְעַל־יַדֵּי תַקוּן־הַכִּלְי שְׁמַעוֹרֵר הַמַּחִין,
וּמִמִּשִּׁיד לְבַנּוּנִית לְהַגִּידִין, אָז
ה'דְּבוּר' מְתָר, בְּבַחֲינַת (זֵהר אָמוֹר קַה:): "פֶּתַח
פִּיךָ".

וְזָהוּ (וַיִּקְרָא יֵט, טז): "לֹא תִלְךָ רַכִּיל, וְלֹא
תַעֲמִד עַל דָּם רַעֶךָ".

"רַעֶךָ" - הֵינּוּ הַמַּחִין, תְּרִין רַעִין דְּלֹא
מִתְפָּרְשִׁין" (זֵהר וַיִּקְרָא ד:), כְּשֶׁהֵם
אֵינָם עוֹמְדִים, וְנִתְבַּטְּלִין מִלַּעֲשׂוֹת פְּעֻלָּתָם
עַל־יַדֵּי הַתְּגַבְּרַת הַדָּמִים הַלּוֹחֲצִים אֶת
הַמַּחִין - עַל־יַדֵּי־יָזָה לֹא תַעֲבֵר עַל: "לֹא
תִלְךָ רַכִּיל" - כִּי אָז ה'דְּבוּר' מְתָר. בְּחִינַת
(זֵהר אַחֲרֵי עַט. אָמוֹר קו:): "פֶּתַח פִּיךָ בְּיוֹמוֹי
דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן".

מ.

(ח"א סא, בַּסּוּף)

"רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר: "הוֹלֵךְ רַכִּיל
מְנַלָּה פוֹד וְנֹאמֵן רוּחַ מְכַסֶּה דְּבַר"
(מִשְׁלֵי יא, יג). 'הוֹלֵךְ רַכִּיל', דְּלִית רוּחָה רוּחָא
דְּקַיּוּמָא [הֵינּוּ: "רוּחַ חֲכָמָה"], וְלֹא הָוָה מְהִימָנָא"
[הֵינּוּ: אָמוּנַת־חֲכָמִים]. (זֵהר נִשְׂא קַכַּח:).

כִּי עַל־יַדֵּי שְׂאִין בּוֹ אָמוּנַת־חֲכָמִים, אֵין
בּוֹ "רוּחַ חֲכָמָה" (שְׁמוֹת כח, ג), כִּי גְדוּן
בְּמוֹתְרוֹת'.

"מְנַלָּה פוֹד" - זָה בְּחִינַת בְּטוּל פְּתַב־
יָדָנוּ - שְׂאִין מְקַבְּלִין אֲזוּר־הַשְּׁכַל'
מִיַּדֵּי הַסְּמִיכָה'.

וְעַל-יְדֵי פָגַם אֲמוֹנַת-חַכְמִים, בַּחֲנִינָה
 "הוֹלֵךְ רְכִיל" - עַל-יְדֵי-זֶה
 "מַגְלֶה סוּד", שֶׁנִּתְגַּלֶּה וְנִסְתַּלַּק אֲוֶר-
 הַשֶּׁכֶל.

וְעַל-יְדֵי-זֶה (ויקרא יג ט): "בְּסוּד עַמִּי לֹא
 יִהְיוּ" - "בְּסוּד הָעֵבוֹר"
 (פְּתוּבוֹת קִיב).

מא.

(ספר-המדות, אהבה א; לשון-הרע ו)

כְּשֵׁאִין אַהֲבָה בֵּין בְּנֵי-אָדָם, עַל-יְדֵי-זֶה
 הֵם הוֹלְכֵי רְכִיל; וְעַל-יְדֵי
 רְכִילוֹת, בָּאִים לְלַצְנוֹת; וְעַל-יְדֵי לְצַנוֹת,
 הֵם דוֹבְרִים שֶׁקֶר.

שָׂאֵר עֲנִינֵי לְשׁוֹן-הָרַע - נִמְצְאִים בְּפִרְשַׁת 'טְהַר'.

"לֹא תִשָּׂא אֶת אַחִיךָ בַּלְבָּבָךְ" (ויקרא יט יז)

מב.

(ספר-המדות, עניני שְׂנֵאת-חֲנָם)

[א] כְּשֵׁאִין אַהֲבָה בֵּין בְּנֵי-אָדָם, עַל-יְדֵי-זֶה
 הֵם הוֹלְכֵי רְכִיל; וְעַל-יְדֵי רְכִילוֹת; בָּאִים
 לְלַצְנוֹת; וְעַל-יְדֵי לְצַנוֹת; הֵם דוֹבְרִים
 שֶׁקֶר (אהבה א; לשון-הרע ו).

[ב] עַל-יְדֵי שְׂנֵאָה, בֹּא בְּהַלּוֹת; וְעַל-יְדֵי
 שְׂנֵאָה, בֹּא שְׂרָפָה (אהבה ב).

[ג] כְּשֶׁתְּהֵא נִזְהָר מִשְׂנֵאת-חֲנָם - אֲזִי
 כְּשִׁיחִיָּה לָךְ אֵיזָהוּ מִשְׁפָּט עִם אִלָּם שְׂאִינוֹ
 רוֹצֵה לְפִשֵׁר עִמָּךְ, עַל-יְדֵי-זֶה יִתְפָּשֵׁר עִמָּךְ
 (אהבה ט).

[ד] עַל-יְדֵי שְׂנֵאת-חֲנָם, נִכְשָׁל בְּטְרָפוֹת'
 (אהבה ח"ב ד).

[ה] בְּעוֹזֵן שְׂנֵאת-חֲנָם, בְּנִים מֵתִים כְּשֶׁהֵם
 קִטְנִים (בְּנִים נו).

[ו] בְּעוֹזֵן שְׂנֵאת-חֲנָם, מְרִיבָה רַבָּה בְּתוֹךְ
 בֵּיתוֹ (מְרִיבָה קו).

[ז] בְּעוֹזֵן שְׂנֵאת-חֲנָם, הָאִשָּׁה מִפְּלֵת נְפֹלִים
 (מִפְּלֵת ה).

"הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ" (ויקרא יט יז)
 - עֲנִינֵי 'תּוֹכְחָה' ו'מוֹסֵר' -

מג.

(ח"א י, ד)

הַשֶּׁכֶל מוֹכִיחַ הַבְּעַל־גְּאוּהוֹ הַרוֹצִים
 לְהַתְגַּדֵּל: עֵדִין לֹא תִקְנֶתֶם הַמְעוֹת,
 וּמַחֲמַת שְׂכָל תִּקְנֶת אֶת-עַצְמְךָ, בּוֹדָאי אֵינְךָ
 יָכוֹל לְהוֹכִיחַ אַחֲרַיִם, כִּי יֹאמְרוּ לָךְ: "קִשְׁט
 עַצְמְךָ תַּחֲלָה" (בבא-מציעא קז:).

וְעַל-כֵּן אֵינְךָ שָׁנוּא - כִּי הַמוֹכִיחַ הוּא
 שָׁנוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז"ל (פְּתוּבוֹת
 קח:): "הֵאֵי צוֹרְבָא מוֹרְבֵן דְּמִרְחָמֵי לֵה בְּנֵי
 מְתָא, מְשׁוּם דְּלֹא מוֹכַח לְהוּ בְּמַלֵּי דְשִׁמְיָא".
 וְאַתֶּם לוֹקְחִים לְעַצְמְכֶם גְּדֻלוֹת'.

וְהַשֶּׁכֶל מוֹכִיחַ אוֹתָם: 'הַפֵּל נוֹפֵל עָלַי' -
 כִּי "כָּל הַמִּתְגַּאֵה, חֲכָמְתוֹ
 מִסְתַּלְקֶת מִפָּנָיו" (פְּסָחִים סו:).

מד.

(ח"א יט, ב)

צָרִיךְ לְזַכֵּךְ אֶת הַפָּנִים, שְׂיֻכַּל כָּל אֶחָד
 לְרֹאוֹת פָּנָיו בְּפָנִים שְׂלוֹ כְּמוֹ
 בְּמִרְאָה.

עַד אֲשֶׁר בָּלֵא 'תּוֹכְחָה' וּבְלֵא 'מוֹסֵר',
 יִתְחַרֵּט חֲבֵרוֹ תִּכְפֵּה עַל מַעֲשָׂיו, רַק מִמָּה

שְׂבִיבִיט בַּפָּנִים שְׁלוֹ, יִרְאֶה אֶת עַצְמוֹ כְּמוֹ
בְּמִרְאָה, אִיךָ פָּנָיו מְשַׁקֵּעַ בַּחֲשָׁךְ.

מה.

(ח"א כב, א-בסוף)

יֵשׁ 'מוֹכִיחֵי-הַדּוֹר' הַנִּקְרָאִים 'רְגֵלִין', עַל-
שֵׁם שְׁנוֹתַיִן עֲצוֹת לְהַשְׁמִיתָם-יִתְבָּרַךְ,
וְהָעֲצוֹת נִקְרָאִים 'רְגֵלִין'. וְעַל-שֵׁם הַהֲלִיכָה
שֶׁהוֹלְכִים בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹכִיחָם
וְלְהַחְזִירָם לְהַשְׁמִיתָם-יִתְבָּרַךְ.

וּכְשֶׁהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ גּוֹזֵר 'גְּזֵר־דִּין' בְּעוֹלָם -
מְתַעֵץ עִמָּהֶם. וְהֵם
מְכַסִּים וְחוֹתְמִין אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נַעֲשֶׂה
מִפְּנֵי 'דִּין אֲכַזְרִי'. וְהֵם הוֹלְכִים וּמוֹכִיחִים
הַדּוֹר, בְּדִי לְהַמְתִּיק הַדִּין. וְנִזְהָרִין לְהַחֲתִים
וְלְהַסְתִּיר הַדִּין-תּוֹרָה, שֶׁלֹּא יִינָקוּ מִפְּנֵי
הַחִיצוֹנִים. וְעַל-שֵׁם-זֶה הֵן בְּחִינַת 'חוֹתֶם'.

וְהֵם מְרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, כִּי הוֹלְכִים
לְפָשֵׁר וְלַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל
לְאֲבֵיהֶם שְׁבַשְׁמִים, וּלְפָנָיו יִתְבָּרַךְ מִקְטִינִים
הַדָּבָר וּמְמַלְיָצִים טוֹב בְּעַדָם, וְלְפָנָיו יִשְׂרָאֵל
מְגַדִּילִים הַחֲטָא מְאֹד.

וְעַל-יְדֵי 'עֲזוֹת-דְּקֻדְשָׁה' זוֹכִין לְאַמּוֹנָה,
וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְקַבֵּל מוֹסֵר
מ'מוֹכִיחֵי-הַדּוֹר'.

מו.

(ח"א כב, בסוף)

'קוֹל הַמוֹכִיחַ' הוּא בְּחִינַת 'קוֹל שׁוֹפֵר'.

מז.

(ח"א ל, ז-ח)

עֵקֶר הַתְּגָלוֹת הַחֶסֶד, שֶׁעַל-יְדֵי קוֹצְרִין
וְחוֹתְכִין וּמְבַדִּילִין הַמְּלָכוֹת-דְּקֻדְשָׁה
מֵאַרְבַּע גְּלִיּוֹת שֶׁל הָעִבּוּרִים - הוּא עַל-יְדֵי
'תּוֹכְחָה'.

כִּי עַל-יְדֵי פְתִיחַת פֶּה שֶׁל הַמוֹכִיחַ, נִתְגַּלָּה
'חֲכָמָה', וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּלָּה ה'חֶסֶד'.

וְצָרִיכִין אָנוּ לְקַבֵּל תּוֹכְחָתָם, אַף-עַל-פִּי
שֶׁהֵיא לְפַעְמִים דָּרָךְ בְּזִיּוֹן
שְׂמֵבָזִים אוֹתָנוּ - בְּדִי לְקַבֵּל עַל-יְדֵי אֶת
הַחֶסֶד. כִּי צָרִיךְ לְדוֹן אוֹתָם לְכַף-זְכוּת,
שֶׁסּוֹבְלִים צַעַר גָּדוֹל מֵאֲתָנוּ וְכו'.

וְהוּא יוֹדֵעַ עַל-יְדֵי הָעֲזוֹת וְהַתּוֹרָה שֶׁל
כָּל אֶחָד וְאֶחָד - אִם תְּפַלְתּוּ הִיתָה
כְּהוֹגֵן אִם לֹא. וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹדֵעַ לְהוֹכִיחַ כָּל
אֶחָד.

מח.

(ח"א נו, ב-ג'ד)

כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינּוֹת הַמְּלָכוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ,
צָרִיךְ לְהַזְהִיר וְלְהוֹכִיחַ אֶת הַנְּשָׁמוֹת
שֶׁנִּכְנָעִים אֲלֵינוּ. הֵן אִם הוּא מוֹשֵׁל בְּבֵיתוֹ -
צָרִיךְ לְהַזְהִיר וְלְהוֹכִיחַ אֶת בְּנֵי-בֵיתוֹ. וְאִם יֵשׁ
לוֹ מְמִשְׁלָה יוֹתֵר - מְטַל עָלָיו לְהַזְהִיר יוֹתֵר
וְיוֹתֵר אֲנָשִׁים.

וְאִם הוּא מְזַהֵר וּמוֹכִיחַ אוֹתָם - אֲזִי עוֹשֶׂה
שְׁלוֹ וּמְצִיל נַפְשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל
ג, יז"ט): "צַפָּה נְתִתִּיךָ לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְכו',
וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתָּ רָשָׁע וְלֹא שָׁב מִרְשָׁעוֹ וְכו',
הוּא בְּעוֹנוֹ יָמוּת וְאַתָּה אֶת נַפְשׁוֹ הַצַּלְתָּ".

אֲבָל אִם אֵינוּ מְזַהֵר וּמוֹכִיחַ אוֹתָם - אֲזִי
הַעֲנֵשׁ עָלָיו.

וְצָרִיכִין לָזֶה יָדַעַת, בְּדִי לִידַע אִיךָ
לְהוֹכִיחַם, וּלְקַרֵּב וְלְהוֹכִיחַ אֶת מִי
שֶׁצָּרִיכִין לְהוֹכִיחַ, וְהוּא עַל-יְדֵי 'אַרְיֵכַת-
יָמִים' וְכו' שֶׁזוֹכִין עַל-יְדֵי 'עֶסְקַת-הַתּוֹרָה'.

וְעַל-יְדֵי-זֶה הַדְּעַת יוֹכֵל לִידַע: שֶׁאַפְלוּ
בַּתּוֹךְ הַהֶסְתֵּרָה, וְהַסְתֵּרָה
שֶׁבַּתּוֹךְ הַסְתֵּרָה - מְלַבֵּשׁ הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ,
דְּהֵינּוּ הַתּוֹרָה'.

וּמִזֶּה בְּעֲצָמוֹ נִתְגַּלֵּין ה'הַסְתָּרוֹת' וְנַעֲשֶׂה
מֵהֶם 'תּוֹרָה' - מֵאַחַר שִׁידוּעַ
שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר שָׁם.

וְאִזִּי מֵאַחַר שֶׁנִּתְגַּלּוּ וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם תּוֹרָה -
הַתּוֹרָה בְּעֲצָמָהּ מוֹכִיחָה אוֹתָם,
בְּבַחֲיַנֵּת (זֶהר שְׁמִינִי נח.) "אוֹרֵיתָא מְכַרְזַת
קַמְיָהוּ: עַד מְתֵי פְתִים תֵּאָהָבוּ פְתִי" (מְשַׁלִּי א,
כב).

כִּי בְּאֵמַת: הַתּוֹרָה מְכַרְזַת וְצוֹעֲקַת
וּמוֹכִיחָה תָּמִיד, רַק שְׂאִינוֹ שׁוֹמֵעַ אוֹתָהּ
מַחֲמַת הַהַסְתָּרוֹת.

וְעַל-יְדֵי-זֶה יְכוּלִין לְהוֹכִיחַ אֶפְלוֹ אֵת
הַרְחוֹקִים מְאֹד מֵהַשֵּׁם-
יִתְבָּרַךְ, בְּבַחֲיַנֵּת ה'הַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה'.

מ.ט.

(ח"ב ת, א)

אֶה-עַל-פִּי שִׁתּוֹכַחָה' הוּא דָּבָר גְּדוֹל,
וּמְטַל עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
לְהוֹכִיחַ חֲבֵרוֹ, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (וַיִּקְרָא יט, יז):
"הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֵת עַמִּיתְךָ" - אֶה-עַל-פִּי-כֵן
לֹא כָּל אָדָם רָאוּי לְהוֹכִיחַ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי
עֲקִיבָא (עַרְכִּין טז: - סְפָרָא קְדוּשִׁים ד): "תָּמָה אָנִי,
אִם יֵשׁ בְּדוֹר הַזֶּה מִי שִׁיכוֹל לְהוֹכִיחַ".

כִּי כְּשֶׁאִינוֹ רָאוּי לְהוֹכִיחַ - אִזִּי לֹא דִי
שְׂאִינוֹ מוֹעִיל, אִף גַּם מְבַאֵשׁ רִיחַ
נִשְׁמָתָם, כִּי מְעוֹרֵר ה'רִיח־רַע' שֶׁל
ה'מַעֲשִׂים-רָעִים'.

כְּמוֹ אִיזָה דָּבָר שֵׁישׁ לוֹ רִיחַ שְׂאִינוֹ טוֹב,
כָּל זְמַן שְׂאִין מְזִיזִין אוֹתוֹ אִין
מְרַגְזִישִׁין ה'רִיח־רַע'. אֲבָל כְּשֶׁמִּתְחִילִין לְהִזִּיז
אוֹתוֹ, מְעוֹרְרִין ה'רִיח־רַע'.

כְּמוֹ-כֵן מְזִיזִין וּמְעוֹרְרִין ה'רִיח־רַע' שֶׁל
ה'מַעֲשִׂים-רָעִים', וּמְבַאֵשׁ רִיחָם,

וּמַחֲלִישׁ נִשְׁמָתָם, וְנִפְסַק הַשְּׁפַע מִכָּל
הַעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בְּאֵלוֹ הַנִּשְׁמוֹת.

אֲבָל כְּשֶׁרָאוּי לְהוֹכִיחַ - אִזִּי אֲדַרְבָּא מוֹסִיף
וְנוֹתֵן בְּהֶם רִיח־טוֹב'.

כִּי ה'תּוֹכַחָה' צְרִיכָה לְהִיטֵב בְּבַחֲיַנֵּת
ה'תּוֹכַחָה שֶׁל מִשָּׁה' שֶׁהוֹכִיחַ אֵת
יִשְׂרָאֵל עַל מַעֲשֵׂה הַעֲגָל, וְהוֹסִיף וְנָתַן בְּהֶם
'רִיחַ טוֹב'.

וְזֶה בְּחִינַת: 'הַקּוֹל הַמְּשַׁקָּה אֵת הַגִּן-עֵדֶן',
בְּחִינַת ה'שִׁיר שִׁיתַּעַר לְעֵתִיד', בְּחִינַת
ה'חֹט שֶׁל חֶסֶד'.

וְזֶהוּ (תָּמִיד כח): "הַמּוֹכִיחַ אֵת חֲבֵרוֹ לְשֵׁם-
שָׁמַיִם, מוֹשִׁכִּין עָלָיו חוֹט שֶׁל חֶסֶד,
שֶׁנֶּאֱמַר: מוֹכִיחַ אָדָם אַחֲרֵי חַן יִמְצָא" (מְשַׁלִּי
כח, כג).

[הַעֲרַת מוֹהַר-נ"ז לְבַלְקוֹטִי-עֲצוֹת 'תּוֹכַחָה' כ:
אֵל יִבְחַלּוּךְ רַעֲיוֹנֶיךָ, כִּי לְמַעַלָּה (ח"ב ז) הַזְּהִיר הַרְבֵּה:
"שִׁידְבַר כָּל אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ בִּירְאַת-שָׁמַיִם", וְכָל אָדָם צָרִיךְ
לְעַסֵּק בְּזֶה. וְכֵאֵן אָמַר: "שְׂאִין כָּל אָדָם רָאוּי לְהוֹכִיחַ".

אִךְ מְבַאֵר הַיֵּטֵב לְמִי שֶׁמְבִיֵּן הַיֵּטֵב פְּרוּשׁ הַדְּבָרִים
בְּפִשְׁטוּת: כִּי לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בִּירְאַת-שָׁמַיִם בְּכָל-יּוֹם
מִהַתְּכַלִּית וּמֵהַיֵּהוּ הַסּוֹף וְכוּ' - זֶה צָרִיךְ בְּנֹדָאֵי כָּל אָדָם
לְקַיֵּם, אֶפְלוֹ אָדָם פְּשׁוּט לְגַמְרֵי.

אֲבָל 'תּוֹכַחָה' שֶׁהַזְּהִיר כָּאֵן - הוּא עֲנִין אַחַר לְגַמְרֵי. כִּי הוּא
כְּשֶׁמוֹכִיחַ אֵת הָאָדָם וּמְזַכֵּיר לוֹ עוֹנוֹתָיו, שְׂאוֹמֵר לוֹ: "לִמָּה
עֲשִׂיתָ עֲבָרָה פְּלוֹנִית אוֹ מַעֲשֵׂה הַרְעָה הַזֹּאת?" - זֶה צָרִיךְ
הָאָדָם לְזַהֵר, שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר מַעֲשִׂים-רָעִים שֶׁלָּהֶם, כִּי יְכוּל
לְהַחֲלִישׁ נִשְׁמָתָם עַל-יְדֵי-זֶה, עַל-יְדֵי שֶׁמְעוֹרֵר ה'רִיח־רַע'
(עֵין שֵׁם בְּאַרְיִכוֹת).

נ.

(שִׁיחוֹת-הַר"ן קכד)

פַּעַם-אַחַת שָׂאֵל אוֹתִי בְּלִשׁוֹן תְּמָה:
"הַשְּׁמַעַתָּ מִמֶּנִּי 'דְּבָרֵי-
מוֹסֵר'?! - וְאָמַר: "שְׂאִינוֹ יְכוּל לֵאמֹר 'דְּבָרֵי-
מוֹסֵר' - כִּי כָּל 'דְּבוּר-מוֹסֵר' שֶׁלוֹ, הוּא מְטַבֵּל

וּמְרַחֵץ בְּדַמְעוֹת!" (איטלעכס זױארט פון מוסר, איז ביי מיר פארוואשן מיט טרערן). וּמְחַמַּת־זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לֹאמֵר 'מוֹסֵר' בְּפִרוּשׁ.

וּבַתְּחִלָּה הָיָה אֶצְלָנוּ קִצְתַּת תְּמִיּהָה מַה שְּׁאָמַר: "שְׂאִינוּ אֹמֵר מוֹסֵר!" - כִּי לְפִי דַעַתְנוּ: כָּל דְּבָרָיו הֵם 'דְּבָרֵי-מוֹסֵר' גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד בְּאֵשׁ בּוֹעֶרֶת מִמֶּשׁ.

אָךְ בְּאֵמֶת: לֹא הָיָה רָגִיל לֹאמֵר 'דְּבָרֵי-מוֹסֵר' בְּפִרוּשׁ בְּדֶרֶךְ הַמּוֹכִיחִים, אָבֵל אַף-עַל-פִּי-כֹן, כָּל דְּבָרָיו וְכָל שִׁיחוֹתָיו, הָיָה רַק מַעֲנִין עֲבוֹדַת-הַשֵּׁם. וְכָל דְּבָרָיו הָיָה בְּגַח־לִי-אֵשׁ מִמֶּשׁ וְכוּ' וְכוּ'.

נא.

(שיחות-ה"ן קצו)

אֵלֶּה דְּבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, בְּעֵת שְׂרָאָה הַתּוֹרָה הַגְּדֹל (חב סז - בראשית, לעיני כל ישאל) בְּכַתָּב: "ה'מוֹסֵר' שֶׁל הַתּוֹרָה שְׁלִי, נִפְלָא וְעִצּוֹם מְאֹד!"

אֲלוֹ הָיוּ אֹמְרִים זֹאת הַתּוֹרָה בְּלִשׁוֹן אַחַר בְּלִשׁוֹן 'מוֹסֵר', הָיָה מְעוֹרֵר וּמְשַׁבֵּר אֶת הַלֵּב מְאֹד, כִּי כִּלְהַ 'מוֹסֵר-הַשֶּׁבֶל', מוֹסֵר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד.

עַל-כֵּן צָרִיךְ לְזַהֵר לְקַיֵּם מַה שֶּׁהִזְהַרְתִּי אֲתֶכֶם: לַעֲשׂוֹת מִן הַתּוֹרָה תְּפִלָּה! - כִּי תִקַּף בְּשִׁמְת־חִילִין לְהַכְנִים זֹאת הַתּוֹרָה בְּתוֹךְ דְּבָרֵי הַתְּעוֹרְרוֹת וְשִׁיחָה שֶׁל תְּפִלָּה, בּוֹדָאֵי תְעוֹרֵר וְתִשְׁבֵּר אֶת לְבוֹ מְאֹד בְּנ"ל!"

נב.

(חיי-מוהר"ן שמו)

נִשְׁמַע מִפִּי-הַקְּדוֹשׁ שְׁאָמַר: "שֶׁהַסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ שְׁלוֹ לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן שְׂיֵצֵא בְּעוֹלָם הוּא אֶתְחַלְתָּ-אֲדַגְּאֵלָה!"

וְאָמַר: "מֵאַחַר שְׂיֵצֵא בְּעוֹלָם, אֲנִי חָפֵץ מְאֹד שְׂיִלְמְדוּ אוֹתוֹ - כִּי צְרִיכִים לְלַמֵּד אוֹתוֹ הַרְבֵּה, עַד שִׁיְהִיָּה שְׁגוֹר בְּעַל-פִּה - כִּי הוּא מְלֵא 'מוֹסֵר' וְהַתְּעוֹרְרוֹת גָּדוֹל מְאֹד לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ, אֲשֶׁר אֵין עֶרְךָ אֵלָיו.

וְמִי שֶׁעוֹסֵק בְּזֶה הַסֵּפֶר, אֵין צָרִיךְ עוֹד 'סֵפֶר מוֹסֵר' אַחֵר!

נג.

(חיי-מוהר"ן שסב)

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמּוֹ שְׁאָמַר: "שְׂזֵה סְמוּךְ גָּמַר הַעֵץ-חַיִּים, וְרָאָה שֶׁהוּא כְּלוֹ 'מוֹסֵר'!"

[בוכבי-אור, שיחות-וספורים יב: רבנו ז"ל קרא פעם אחת לספר 'עץ-חיים' בשם 'ספר מוסר', ואמר בזה הלשון: "סע א טייער 'מוסר ספר' ס'איז"! [איזה ספר מוסר יקר הוא!] - והפליג מאד ביקר מעלתו].

נד.

(חיי-מוהר"ן תי)

אָמַר: שְׂאֵין לְלַמֵּד סְפָרִים שֶׁל דְּרוּשִׁים וּמוֹסֵר, כִּי-אִם אוֹתָם הַהוֹלְכִים עַל-כֵּי דְבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּגִמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְסִפְרֵי הַזְהַר-הַקְּדוֹשׁ, וְסִפְרֵי הָאֲרִיז"ל, וְכֵן כָּל הַסֵּפָרִים שֶׁחִבְרוּ הַצַּדִּיקִים הַסְּמוּכִים לְדוֹרוֹתֵינוּ שֶׁהֵם בְּנוּיִים עַל יְסוּדוֹת הַרְרֵי קֹדֶשׁ עַל-פִּי דְבָרֵי הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב זְצוּק"ל וְכוּ'.

נה.

(ספר-המדות, עניני 'תוכחה')

[א] לֹא חֲרַבָּה יְרוּשָׁלַיִם אֲלָא בְּשִׁבִיל וְכוּ', גַּם לֹא הוֹכִיחוּ זֶה אֶת זֶה (אמונה מב).

[ב] הַמּוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ לְשֵׁם-שְׁמַיִם, מוֹשְׁכִין עָלָיו חוֹט שֶׁל חֶסֶד (המפקת-דין ז).

[ג] מי שאינו מקבל 'תוכחה', יסורין באין
עָלָיו (המתקת-דין לו).

[ד] מי שאינו מקבל 'תוכחה', על-ידי-זה
אינו נתגדל (התנשאות יא).

[ה] 'התנשאות' בא על-ידי 'תוכחה'
(התנשאות יג).

[ו] על-ידי 'תוכחה' לשם-שמים, זוכה
ל'התנשאות' (התנשאות מ).

[ז] על-ידי 'תוכחה', תשא חן (חן ז).

[ח] המוכיח - צריך לומר תוכחתו על-ידי
התקשרות הדבור לשרשו, ואז נתקבל
תוכחתו (תוכחה א).

[ט] מי שנשתמד - אל תוכח אותו, כי לא
תועיל (תוכחה ב).

[י] על-ידי שאין מקבל תוכחות, נחרב
מעונו (תוכחה ג).

[יא] מי שמוכיח את העולם שלא בחכמה,
על-ידי-זה מעורר חסוֹשֶׁלֹם גְלוּת גְדוֹל
והכבדה מהאמות (תוכחה ד).

[יב] מפני ענש תוכחה, חוזר בו הקדוש-
ברוך-הוא על הטוב שיצא מפיו (תוכחה ו).

[יג] היבא דידע דלא מקבלי 'תוכחה', הנח
להם (תוכחה ז).

[יד] מי שירא מבני-אדם להוכיח אותם,
לסוף שהקדוש-ברוך-הוא שובר אותו
לפניהם (תוכחה ח).

[טו] מי שיודע להזהיר ואינו מזהיר, גם
חברו מידו נענש, גם דם חברו מידו נדרש
(תוכחה ט).

[טז] על-ידי 'תוכחה' שתוכיח, תנוח בקבר
בלא 'צער גיהנם, ותזכה ל'גור-עדן' (תוכחה
יב).

[יז] מתר לדהות בשתי ידים, את זה שלא
קבל ממך 'תוכחה' (תוכחה יג).

[יח] כל-זמן ש'תוכחה' בעולם - נחת-
רוח, ו'טובה' ו'ברכה' באין לעולם (תוכחה
יד).

[יט] על-ידי 'תוכחה', נמתק הדין ונמשך
החסד (תוכחה טו).

[כ] מי ששומע תוכחה ואינו נתקבל אצלו,
ידע שיצטרף ללוות אצל אחרים, וסימן
לדבר: "בדברים לא יוסר עבד" (משלי כט, יט),
"עבד לזה לאיש מלוה" (משלי כב, ז). (תוכחה
ח"ב ג).

[כא] אל תדבר עם המסיתים אפלו
להוכיחם ולקרבם (הרחקת-רשעים יז).

[כב] כשאתה מוכיח אותם שלא תקנו
'חטאות-נעורים' - תכלל את-עצמך עמם,
ועל-ידי-זה יקבלו ממך (תשובה ע).

[כג] מצוה להחזיר את בני-אדם על כל דבר
פשע, ואם אתה ירא שלא ישמע לך, תאמר
דבריך בשם צדיק אחר, כדי שישמעו אותך
(תשובה פו).

[כד] הדרך שיבור לו האדם, שיאהב את
ה'תוכחות', ויחזיק ב'אמונה יתרה' (תשובה
קג).

נו.

(פונכי-אור, שיחות-וספורים א)

כפי המבאר מדברי רבנו ז"ל: שאף-על-פי
שעצם ה'מעשיות' שספר, גבהו
ונעלמו בתעלומות לאין חקר, אבל ברב
הלבשתם במדרגה למטה ממדרגה, עד
גשמיות זה העולם השפל, יש ללמד מאתם
מוסר-השכל, אפלו בפשיטות.

נז.

(בוכבי-אור, שיחות וספונים כא)

רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר: "מִיִּין מוֹסֵר סֵפֶר אִיז תַּנְ"ד"! [הספר מוסר שלי הוא תנ"ך] (תורה נביאים וכתובים). ומוהרנ"ת ז"ל האריך בזה ואמר: "שצעקת ונבואת כל נביא, סובבת לנפשות ישראל גם עתה!"

נח.

(עלים לתרופה, ב' ואתחנן תק"צ)

רק חזק ואמץ, מאד מאד בלי שעור וערה, ואל תשגיח על שום חלישות-הדעת ששנכנס בלבך.

וְאֵל תִּשְׁמַע לְדַבְרֵי-מוֹסֵרִי שֶׁל הַבַּעַל-דָּבָר וְהַסְטֵרָא-אֲחֵרָא, הָאוֹמְרִים מוֹסֵר בִּלְבָב, בְּשִׁבִיל לְהַחֲלִישׁ הַלֵּב, וּלְרַחֵק מִמַּעַט הַטּוֹב שְׂרוּצִים לְתַפְס בּוֹ.

לֹא תֵאבֵה וְלֹא תִשְׁמַע לָהֶם! - כִּי אִין שׁוֹמְעִין דְּבָרֵי תוֹכְחָה וּמוֹסֵר, כִּי אִם לְקַרְבֵּי, וְלֹא לְרַחֵק חֲסִינְשׁלוֹם.

כַּאֲשֶׁר כָּבַר דְּבַרְתִּי עִמָּךְ הַרְבֵּה בְּזָה (עין באריכות לקוטי-הלכות, פסח ט, טז; בכור בהמה טהורה ד, כז): "שכל פונת ה'ראשית-הקמה' ושאר 'ספרי מוסר' שמזכירים ומבזים הרבה את האדם - אין פונתם להתרחק מהשם-יתברך, כי אם לקרב!"

וְיִזְוֶה מְזָה צְרִיכִין לְשׁוּם לֵב בְּכָל-עֵת לְהִבִּין בְּעַצְמוֹ: שֶׁלֹּא יִגִּיעַ חֲסִינְשׁלוֹם שׁוּם הַתְּרַחֲקוֹת וְהַתְּרַשְׁלוֹת עַל-יַדִּי הַתּוֹכְחָה וּמוֹסֵר שֶׁנִּכְנָס בִּלְבָב!

כִּי יִכּוֹל לְהִיּוֹת: שֶׁהַתְּעוֹרְרוֹת הַתּוֹכְחָה וּמוֹסֵר שֶׁבָּא עַל הַלֵּב, הוּא מֵהַקִּדְשָׁה מֵהַפְּרוֹז הַיּוֹצֵא בְּכָל יוֹם (אבות פ"ו מ"ב) - אָבֵל הַבַּעַל-דָּבָר אוֹרֵב תָּמִיד עַל הָאָדָם, וּבְכָל

הַמַּחֲשָׁבָה דְּבוֹר וּמַעֲשֵׂה שְׁעוֹבָרִים עַל הָאָדָם, יֵשׁ בָּהֶם שְׁנֵי בַחֲיִנוֹת, דְּהֵינּוּ: 'סִסְ-חֲיִים' וְ'סִסְ-מוֹת', כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (יומא עב: על דברים יא, ח): "וְשִׁמְתֶם, זָכָה וְכוּ".

עַל-כֵּן עַל-פִּי הָרַב, "מִהַפֵּךְ דְּבָרֵי אֱלֹקִים חֲיִים" (על-פי ירמיה כג, לו), וְרוֹצֵה דִּיקָא עַל-יַדֵּי זֶה לְרַחֵק וּלְרַשֵּׁל לֵב הָאָדָם חֲסִינְשׁלוֹם. עַל-כֵּן צְרִיכִין לְשׁוּם לֵב לְזָה הֵיטֵב.

וּכְבָּר מְבַאֵר אֶצְלָנוּ כְּמָה עֲצוֹת אִיךָ לְהַנְצִיל מִמֶּנּוּ, וְלְהַחֲיוֹת אֶת-עַצְמוֹ וּלְשַׁמַּח אֶת-עַצְמוֹ, וּבִפְרֵט עַל-יַדֵּי הַדָּרֵךְ הַנִּפְלֵא וְהַנּוֹרָא וְהַנְּשָׁבֵב שֶׁגָּלָה 'אור האזרות' (לקוטי-מוהר"ן רפב), עַל פְּסוּק (תהלים קמו, ב): "אֲזַמְּרָה לְאֵלֹקֵי בְּעוֹדִי וְכוּ".

"וְלֹא תִשָּׂא עֲלֶיךָ חֲטָא" (ויקרא יט, יז)

לֹא תִלְבִּין אֶת פְּנֵיךָ בְּרַבִּים. (רש"י, ערכין טז: ספרא קדושים ד)

נט.

(ספר-המדות, עניני 'אסור הלבנת פני חברו')

[א] מִי שֶׁהוּא נֹזֶהר מְלַבֵּישׁ שׁוּם אָדָם, זֹכָה לְ'מְלַבּוֹשִׁים' (בגדים יג).

[ב] מִי שֶׁמְבַיֵּשׁ פְּנֵי חֲבֵרוֹ, נִתְאַלַם וְשׁוֹכַח (בושח א).

[ג] טוֹב לְבַטֵּל תּוֹרָה, מְלַבֵּישׁ בֶּן יִשְׂרָאֵל (בושח ג).

[ד] נָכוֹן כַּאֲשֶׁר יִשְׁמַע מִרְעֵהוּ דְּבַר כָּזָב, אֵל יִקְפֹּץ וַיִּבְיִשְׁהוּ, אֵלָּא יִרְמַז לוֹ בְּתַנּוּעָה, כְּדִי שִׁיכִיר כִּי לֹא כֵן הוּא (בושח כז).

[ה] נַח לוֹ לְאָדָם שִׁיפִיל עַצְמוֹ לְתוֹךְ כַּבֶּשֶׂן הָאֵשׁ, וְאֵל יִלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בְּרַבִּים (בושח לא).

[ו] המלבין פני חברו ברבים, פאלו שופך דמים, ויורד לגיהנום ואינו עולה (בושה לג).

[ז] נח לו לאדם שיבוא על ספק אשת-איש, ואל ילבין פני חברו ברבים, ואין לו חלק לעולם-הבא (בושה לד).

[ח] אל תביש עם שאתה בתורה ומצוות, אבל לבעל-עברה מתר לבישו ולהונו בדברים (בושה לה).

[ט] מי שאין לו מדת הבטחון, ישמר את-עצמו שלא לביש שום אדם, גם יזהר להתפלל בכונת-הלב (בטחון יא).

[י] מי שמביש פני חברו, לסוף שמים עדות שקר, כדי שיגזל ממון (גנבה ונגזלה טו).

[יא] מי שמביש פני חברו, נעשה 'שכחן' (זכירה א).

[יב] מי שאין מביש פני חברו, לא ישמחו אויביו עליו (מריבה נא).

[יג] על-ידי גזל או מביש פני חברו, אין תפלתו נשמעת (תפלה מז).

”לא תקם ולא תטור” (ויקרא יט, יח)
- עניני נקמה -

ס.

(שיחות-הר"ן צג)

דע: שיש אור שהוא מאיר באלף עולמות. וזה האור, אין אדם פשוט יכול לקבל מחמת גדלו. וצריך לזה חכם גדול שיוכל לחלק אלפים למאות. דהינו: שיוכל לחלק האור הגדול לחלקים קטנים, כדי שיוכלו הקטנים במעלה לקבלו מעט מעט.

כמו למשל: כשאחד אומר פשט או חלוק גדול מאד, ומחמת-זה אין יכולין לקבל ממנו מחמת גדלו, כי חצי פשט אי אפשר לקבל פיאם בלה. אבל כשמחלקין הפשט והחלוק לחלקים וענינים, אזי יכולין להבין כל ענין וענין בפני-עצמו.

כך: יש אור שהוא מאיר באלף עולמות, והוא השנה אחת, דהינו: שאי-אפשר להשיג אותו אלא בלו, אבל לא במקצת, כי הוא אור אחד פשוט.

אך תלמיד-הכם שהוא נוקם ונוטר - הוא יכול לחלק אלפים למאות, דהינו: לחלק האור גדול לחלקים כדי שיוכלו לקבלו, פנ"ל.

וענין זה שתלמיד-הכם שנוקם ונוטר יכול לחלק אלפים למאות - הוא מפרש: כמו שכתוב (משלי יז, ט): "ושנה בדבר מפריד אלוף", ופרש רש"י: "דהינו: נוקם ונוטר, ששונה בדבר שעשה לו חברו, על-ידי-זה הוא מפריד אלופו של עולם".

כך פרש רש"י [פנ"ל] - אבל [באמת]: תלמיד-הכם צריך דיקא להיות נוקם ונוטר, כמו שאמרו רז"ל (יומא כב:): "כל תלמיד-הכם שאינו נוקם ונוטר וכו'.

אך פרוש הפסוק הוא פנ"ל: שתלמיד-הכם שהוא נוקם ונוטר, יכול לחלק אלפים למאות.

וזהו: "ושנה בדבר" - הינו: נוקם ונוטר. "מפריד אלוף" - הינו: שהוא מפריד ומחלק אלפים למאות, פנ"ל.

וזה שאמרו רז"ל (שבת סג): "אם ראית תלמיד-הכם שהוא נוקם ונוטר בנחש, חגרהו על מתניו, לסוף שתהנה מתלמודו".

כי על-ידי שהוא נוקם ונוטר, על-ידי-זה יכול לחלק אלפים למאות, דהינו: לחלק אור גדול לחלקים, ועל-ידי-זה יכולין להנות מתלמודו ולקבל ממנו. כי בלי זה אי-אפשר לקבל, מחמת גדל האור, בפ"ל.

אבל השכל והטעם של ענין זה: מפני מה מי שהוא נוקם ונוטר יכול לחלק אלפים למאות וכו' - זה עמק עמק וכו'.

ידע: מי שיודע זאת, הוא יכול להחיות מתים - כמו שאמרו רז"ל (פסחים סח. זהר א קיד: קלה.): "עתידים צדיקים להחיות מתים". ויודע מה הוא 'מת'.

כי על-ידי שפחלק אלפים למאות, וממשיך האלפים לתוך המאות בפ"ל, על-ידי-זה נעשה ממנו"ת - מאו"ת, על-ידי שנכנסו האלפים לתוכם.

ומי שאינו יודע זאת - אינו יודע: (א) מפני מה הוא עכשו בשמחה. (ב) והיחוד של: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". (ג) ומה זו "ציקי קדרה" (פסחים נו.) וכו'. (ד) ומה זו ח"ש מחשמ"ל. (ה) ומה זו 'נגה' וכו'. (ו) ומהו 'מעשה-מרפבה'. (ז) ומהו 'ברית'. (ח) ומפני מה חולקין עליו.

ומשיח יודע כל הענין הזה בשלמות. אבל הצדיקים, אינם יודעים אלא בשעושין מאלפים מאות.

ואלו הצדיקים שהם נוקמין ונוטרים שיכולים לעשות מאלפים מאות, הם חגורה למשיח.

כי אמרו רז"ל (שבת סג.): "אם ראית תלמיד-הכם שהוא נוקם ונוטר בנחש, חגרהו על מתניו" - הינו בחינת 'חגורה' למשיח, שנאמר בו (ישעיה יא, ה): "והיה צדק

אזור מתניו", בתרגומו: "ויהו צדיקא סחור סחור לה" - הינו בחינת 'מתין מתין', דהינו: 'מאות'. ואלו הצדיקים, מחיין את הצדיקים הקטנים.

[מזהרנ"ת ז"ל כשמביא השיחה הזאת ב'לקוטי-הלכות, עדות ד - מסים על-זה: "והדברים עתיקים". וענין-שם באריכות באור על השיחה הנ"ל].

סא.

(ספורי-מעשיות, מעשה י מבערגער ועני)

שאלו ה'קיסר' (מהבחור שהיה בן הפערגער): "השמעת מאותו הקיסר?! - השיב לו: "ששמע!"

שאל אותו על ה'פת-תאר' אם שמע ממנה?! - השיב לו גם-כן: "הן!" - והתחיל הבחור להתרגז ואמר: "זה הרוצח!"

(הינו: אותו הקיסר הנ"ל שדברו ממנו, כי הוא לא ידע שזה שמדבר עמו הוא הקיסר בעצמו. והיה הבחור אומר בכעס פחורק בשניו עליו ואמר בכעס: "זה הרוצח"!.)

ושאלו (הינו זה ה'קיסר' שנדמה לאיש אחר, שאל להבחור): "מפני מה הוא רוצח?! - השיב לו: "בשביל אכזריות ש'לו וגסותו באתי לכאן!"

שאלו: "ואיך?! - וישב עצמו הבחור: "שבכאן אין לו ממי להתירא!" - והגיד לו וספר לו כל אותו המאדע שעבר עליו.

שאלו: "אם היה זה הקיסר בא לידך, היית נוקם בו עכשו?! - השיב לו: "לאו! (כי הוא היה רחמן) אדרבא, הייתי מפרנסו כמו שאני מפרנס אותך!"

שוב התחיל הקיסר להתאנח ולגנח: "כמה שיבה רעה ומרה להקיסר הזה, כי

"וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כַּמּוֹדָה, אֲנִי ה'" (ויקרא יט, יח)

סג.

(ח"א יז, ה)

על-ידי 'צדקה', לוקח לעצמו רעים ואוהבים. וכל מה שנותן 'צדקה' ליותר אנשים, קונה לו 'רעים' יותר. ועל-ידי זה נודבך האויר. וכל מה שנותנים ליותר אנשים 'צדקה', נתרבה יותר האויר הנח והזך.

פי' 'אהבה' הוא 'אתדבקות רוחא ברוחא', רוח האוהב ב'רוח הנאהב', שזה בחינת 'אויר הנח', שרוחם נחים זה מזה - פי אין רוח-רעה, שהוא 'שנאה', שיפריד ביניהם. וזה בחינת (משלי יט, ד): "הון יסיף רעים רבים".

סד.

(ח"א קסה)

"וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כַּמּוֹדָה, אֲנִי ה'" (ויקרא יט, יח). הינו: שתקבל באהבה כל הרעות והיסורין הבאים עליך, פי עדין הוא מתנהג עמך ברחמים, פי היה מגיע לך יותר ויותר חסוֹן-שְׁלוֹם לפי מעשיך.

וזהו: "וְאַהֲבַת לְרַעְךָ" - שתאהוב הרע' שבא לך - תקבלם באהבה. פי "כמוֹדָה" - כמו שאתה הוא, הינו לפי מעשיך. "אני ה'" בעל הרחמים - עדין אני מתנהג עמך ברחמים.

סה.

(ח"א רלט)

על-ידי 'מחלקת' אי אפשר לדבר, פי עקר הדבור הוא משלום, כמו שכתוב (תהלים קכב, ח): "אדברה נא שלום".

שמע: שהיפת-תאר שלו נאבדה, והוא נשלח!

ויאמר עוד אותו הבחור: "בשביל אכזריותו וגדלות שלו אבד את-עצמו ואת בתו, ואני נשלכתי לכאן, הכל על-ידי!"

שאלו עוד (הינו הקיסר להבחור): "אם היה בא לידך היית נוקם בו"?! - השיב לו: "לא! אדרבא! הייתי מפרנסו ממש כמו שאני מפרנס אותך!"

ויתודע הקיסר אליו והודיעו: "שהוא בעצמו הוא הקיסר הנל, ומה שעבר עליו וכו'"! - ונפל עליו (הבחור הנל), וחבקו ונשקו.

סו.

(ספר-המדות, עניני נקמה)

[א] מי שנזהר מ'שבועת שקר', בודאי לא יעבר על (ויקרא יט, יח): "לא תקם ולא תטר" (אהבה י).

[ב] תלמיד-חכם נוקם ונוטר פנחש, הדבק בו, שסופך להנות מתלמודו (למוד פח).

[ג] פשיש לאדם אויבים, ואינו חושב איך לנקם בהם אלא הוא דבוק בשמחת השם-יתברך - על-ידי זה הקדוש-ברוך-הוא נותן לו כח לנקם מהם (מריבה יט).

[ד] מי שמגיד ריבו לפני הקדוש-ברוך-הוא, רואה נקמתו בשונאיו (מריבה כו).

[ה] יש רשע שמצליח, וכשרודף את הצדיק, אזי הקלפות בעצמם נוקמים ממנו (צדיק רב).

וְעַל־כֵּן "צריך כל־אחד קדם התפלה לקבל על עצמו מצות־עשה (ויקרא יט, יח): **"וְאֶהְבֶּתָ לְרֵעֶךָ כָּמוֹךָ"** (שערי־הכנעות, דרושי ברפת־השחר; פרי־עץ־חיים, עולם־העשיה פ"א; שערי־הגלגולים, הקדמה לח) - פְּדִי שְׁעַלְיִדֵי־זֶה שֵׁשׁ אַהֲבָה וְשָׁלוֹם, יוֹכֵל לְדַבֵּר בְּתַפְלָה.

אָבֵל כְּשֵׁאִין שָׁלוֹם וַיֵּשׁ מַחְלֶקֶת, אִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר. - וְעַל־כֵּן אֶפְלוּ אִם אֶחָד רוֹצֵה שָׁלוֹם, רַק שֶׁהֵם חוֹלְקִין עִלְיוֹ, עִם־כָּל־זֶה אִין ה'שָׁלוֹם' בְּשִׁלְמוֹת, עַל־כֵּן אִי־אֶפְשָׁר לְדַבֵּר וּלְהַתְפַּלֵּל, אִף שֶׁהוּא 'אִישׁ שָׁלוֹם', מֵאַחַר שֶׁהֵם חוֹלְקִין עִלְיוֹ.

וְזֶה שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עַל־יַד־הַשָּׁלוֹם (תהלים קכ, ז): **"אֲנִי שָׁלוֹם"** - כִּי אֲנִי 'אִישׁ שָׁלוֹם' וּמִצַּדִּי הָיָה שָׁלוֹם עִם כָּלֶם, וְעִם־כָּל־זֶה: **"וְכִי אֲדַבֵּר, הַמָּה לַמַּלְחָמָה"** - הֵינִי: שֶׁאִף שֶׁאֲנִי שָׁלוֹם' - עִם־כָּל־זֶה אִי־אֶפְשָׁר לְדַבֵּר - מִחֲמַת ה'מַלְחָמָה' וְה'מַחְלֶקֶת' שֶׁהֵם חוֹלְקִין עִלְיִ.

סו.

(שיחות־הר"ן קיט)

אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: זֶהוּ דָבָר גָּדוֹל מְאֹד, מַעֲלָה גְדוֹלָה מְאֹד, **"כְּשֶׁאוֹחֲזִין בָּזֶה!"** - שֶׁהוּא מְרַצֶּה וְחַפֵּץ וּמִשְׁתַּוֵּקֵק מְאֹד: שֶׁחֲבָרוּ יְהִיֶה אִישׁ כְּשֶׁר וְצַדִּיק, אִף־עַל־פִּי שֶׁאֲנִי אֵינִי זֹכֶה חֶסֶד־וְשָׁלוֹם לְעַבְדֵי אֶת הַשֵּׁם, עַל־כָּל־פְּנִיִם יַעֲבֹד יִשְׂרָאֵל הַשָּׁנִי אֶת הַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ.

וּלְפִי דַּעֲתִי נִדְמָה לִי: שֶׁזֶהוּ דָבָר פְּשׁוּט מְאֹד - כִּי בּוֹדְאֵי אֲנִי רוֹצֵה וְחַפֵּץ מְאֹד וּמִשְׁתַּוֵּקֵק וּמִתְגַּעְגַּע מְאֹד שִׁיְהִי כָּל יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁרִים וְצַדִּיקִים־אֲמֵתִיִּים, אֶפְלוּ אִם לֹא אֲזַכֶּה אֲנִי לָזֶה, עַל־כָּל־פְּנִיִם יְהִיֶה חֲבָרֵי בְּנֵי גִילֵי וְכָל יִשְׂרָאֵל, צַדִּיקִים נוֹרְאִים אֲמֵתִיִּים.

כִּי זֶה עֵקֶר הָאֱהָבָה וְהַרְחַמְנוּת שְׁצַרִּיכִין לָרַחֵם אֶחָד עַל חֲבָרוֹ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל: **"שִׁיזְכָּה לְתַכְלִית הָאֲמֵתִי, לְהִיּוֹת כְּרִצּוֹנִי הַטּוֹב בְּאֲמֵת!"** - שֶׁזֶהוּ עֵקֶר טוֹבְתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְכַמְבָּאָר בְּהַתּוֹרָה "כִּי מִרְחַמֶּם יִנְהַגֶּם" וְכוּ' בְּסִימָן ז לְקוּטִי־תַנְיָנָא, עֵינֵי־שָׁם. וְכוּ'.

[עֵינֵי בְּפָנִים שֶׁמְבָאָר שָׁם גַּם הַהֶפֶךְ מִזֶּה: מֵהָאֲנָשִׁים שֶׁמְקַנְאִים בְּהַשָּׁנִי, וְשׁוֹחֲקִים מֵהֶם וּמְבַזִּים אוֹתָם, וּמְחַלְשִׁים דַּעֲתָם וְכוּ'].

סז.

(לקוטי־הלכות, נשיאת־כפיים ה, טז)

כְּשֶׁחֶסֶד־וְשָׁלוֹם אִין שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל בֵּין אָדָם לְחֲבָרוֹ, בּוֹדְאֵי אִין יְכוּלִין לְדַבֵּר זֶה עִם זֶה בִּירְאֵת־שָׁמַיִם, מִחֲמַת הַמַּחְלֶקֶת שֶׁבִּינֵיהֶם. וְאֶפְלוּ כְּשֵׁאִין מַחְלֶקֶת, אֶלָּא שֵׁאִין הָאֱהָבָה בְּשִׁלְמוֹת בֵּין יִשְׂרָאֵל, שְׁמֻצּוֹיִם לְאֱהָב אֶחָד אֶת חֲבָרוֹ כְּנַפְשׁוֹ, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (ויקרא יט, יח): **"וְאֶהְבֶּתָ לְרֵעֶךָ כָּמוֹךָ"**.

וּבְפֶרֶט הַחֲבָרִים הַעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, שְׁצַרִּיכִים לְזַהֵר בִּיּוֹתֵר וַיּוֹתֵר שִׁיְהִיָּה בִּינֵיהֶם אֱהָבָה רַבָּה, כְּמוֹכָא גְדֹל הָאֲזַהָרָה שֶׁהַזְּהִיר הָאֲרִיז"ל עַל 'אֱהָבַת הַחֲבָרִים' בְּלִי שְׁעוֹר. וְכְּשֵׁאִין הָאֱהָבָה בְּשִׁלְמוֹת - אֵינָם יְכוּלִים לְדַבֵּר זֶה עִם זֶה כְּרֵאוּי, וְאֵינָם מְאִירִים זֶה בְּזֶה אֹר הַנִּמְקָדָה הַקְּדוּשָׁה.

סח.

(לקוטי־הלכות, ברפת־הודאָה ו, סא)

וְזֶה בְּחִינַת "בְּרַפְתָּ שֶׁחֲחִינוּ" - **"שֶׁכְּשֶׁהוּא רוֹצֵה אֶת חֲבָרוֹ שֶׁחֲבִיב עִלְיוֹ וְשִׁמַּח בְּרֵאִיתוֹ, מְבָרֵךְ 'שֶׁחֲחִינוּ' וְכוּ'"** (שְׁלַח־עֲרוּף, ארְחֵי־חַיִּים רַכָּה, א).

העוסקים להתקרב אל השם באמת לאמתו וכו', שזה בחינת: "וראך ושמה בלבוי".

סט.

(לקוטי הלכות, ברכות ה'ראיה ושאור ברכות פרטיות א)

"הראיה את חברו לאחר שלשים יום, מברך שהחינו. לאחר שנים עשר חדש, מברך מחיה המתים. והוא שהביב עליו הרבה ושמה בראיתו" (שלחן ערוך אורח חיים רכה, א)

כי איתא בדברי רבנו ז"ל (ח"ב עב): שעל ידי שרואין עצמם עם הצדיק, מקבלין גדלה. ועקר הגדלה היא שפלות וכו'. כי על ידי הראיה מתנוצץ המוח. וכפי ההתנוצצות המוח בן מקבלין גדלה וכו'. שזה עקר 'תחית המתים' שהשפלות של כל אחד יהיה נחיה וכו'.

נמצא: שעל ידי מה שרואין עצמם עם הצדיק, נעשה בחינת 'תחית המתים'.

ואף על פי שהעקר הוא ה'צדיק הדור' בחינת 'משה' שיש לו זה הכח, שעל ידי ראיתו לבד מתנוצץ המוח וכו', עד שיהיו זוכין על ידי זה לבחינת 'תחית המתים' כנ"ל.

עם כל זה: בכל אחד מישראל יש 'נקדה טובה' שהיא בחינת 'צדיק', כמבאר בדברי רבנו ז"ל (ח"א לד).

וה'נקדה טובה' הזאת שהיא בחינת 'צדיק', הוא בחינת 'משה' - כי 'משה רבנו' הוא כלליות כל ישראל, והוא מתפשט בכל בני ישראל, וכל אחד מישראל יש בו בחינת צדיק בחינת

כי זה עקר החיות והקיום, כששמחים בראית חברו איש הישראלי, שעקר השמחה: מה שזכו שני ישראלים האוהבים זה את זה, להתועד יחד בשלום - שעל ידי זה עקר הגדלת שמחת ישראל.

כי בכל אחד מישראל יש "חלק אלוף ממעל" (איוב לא, ב), שהוא מקור השמחה, בחינת (תהלים קמט, ב): "ישמח ישראל בעשיו".

אך הקלפה הקודמת לפרי, שהיא בחינת 'עצבות', חופה עליו, וצריך התגברות גדול להגביר השמחה על העצבות, והיא מלחמה גדולה.

על כן צריכין לזה שיתחברו ויתקבצו כמה נפשות ישראל - כי כל מה שמתקבצין ומתחברין באהבה, נפשות החברים ביותר, מתגדל השמחה ביותר.

כי מתקבצין ומתחברין חלקי השמחה יחד, ומאירין באור גדול ביותר, שזה בחינת (משלי יג, ט): "אור צדיקים ישמח", בחינת (משלי כט, ב): "ברבות צדיקים ישמח העם".

ועל כן "מברכין על ראית ישראל חברו החביב עליו: שהחינו וקימנו" וכו' - כי זהו עקר החיות והקיום, שהוא על ידי השמחה והשלום.

וזה בחינת (שמות ד, יד): "וראך ושמה בלבוי" - שעל ידי זה היתה עקר 'גאלת מצרים', על ידי שאהרן לא התקנא בגדלת משה אחיו הקטן ממנו.

הינו: כי עקר הגאולה על ידי שמחה, שעקרה על ידי 'אהבת חברים'

מִשָּׁה (שם; ובח"ב כו בלקוטי תנינא) - "שְׁמֹשֶׁה רַבְּנוּ
מִתְלַבֵּשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל".

וְעַל־כֵּן גָּדוֹל הַשְּׁלוֹם וְאַהֲבָה שְׂבִין
יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שִׁפְתוֹב (ויקרא יט, יח):
"וְאַהֲבַת לְרֵעֵךְ כְּמוֹךָ", "וְאָמַר רַבִּי
עֲקִיבָא: זֶה כָּלֵל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה" (רש"י שם;
בראשית רבה כד, ז; ספרא קדושים ד; ירושלמי נדרים
פ"ט ה"ד).

כִּי עַל־יְדֵי הָאַהֲבָה שְׂבִין אֶחָד לַחֲבֵרוֹ,
נִכְלָלִין זֶה בְּזֶה, וּמְאִירִין זֶה בְּזֶה,
וּמְקַבְּלִין דִּין מִן דִּין.

כִּי עֵקֶר הָאַהֲבָה הִיא: שִׁיחֵיו רוֹאִין זֶה אֶת
זֶה, כְּמוֹ שִׁפְתוֹב רַבְּנוּ ז"ל (ח"א קפג) עַל
מְאֹמֵר רַז"ל (סנהדרין פ"ד מ"ג): "סִנְהֶדְרִין הֵיְתֵהּ
כַּחֲצֵי גֵרֹן עֵגְלָה, כְּדֵי שִׁיחֵיו רוֹאִין זֶה אֶת זֶה"
- שֶׁעֵקֶר הָאַהֲבָה שִׁיחֵיו רוֹאִין זֶה אֶת זֶה,
שֶׁלֹּא יוֹכְלוּ כָּל אֶחָד לְסַבֵּל כָּלֵל שֶׁלֹּא יֵרָאֶה
אֶת חֲבֵרוֹ וְכוּ' עֵינֵי־שָׁם.

כִּי כְּשֶׁרוֹאִין זֶה אֶת זֶה - אֲזִי מְקַבְּלִין דִּין
מִן דִּין, וּמִתְנוּצֵץ הַמַּחֲשֵׁל כָּל אֶחָד עַל־
יְדֵי חֲבֵרוֹ. כִּי בְּכָל אֶחָד יֵשׁ נִקְדַּה־טוֹבָה'
שֶׁהִיא בְּחִינַת 'צְדִיק' בְּחִינַת 'מֹשֶׁה', לְגַבֵּי
חֲבֵרוֹ. וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי ה'הִסְתַּכְּלוּת', מִתְנוּצֵץ
הַמַּחֲשֵׁל כְּנ"ל.

וְעַל־כֵּן עֵקֶר הַחִיּוֹת עַל־יְדֵי הַשְּׁלוֹם
וְהָאַהֲבָה שְׂבִין יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא
בְּחִינַת: "רוֹאִין זֶה אֶת זֶה" - כִּי עֵקֶר הַחִיּוֹת
הִיא מִהַמַּחֲשֵׁל וְהַשְּׁכָל, וְעֵקֶר ה'הִתְנוּצְצוֹת־הַמַּחֲשֵׁל'
הוּא: עַל־יְדֵי שֶׁרוֹאִין זֶה אֶת זֶה כְּנ"ל, שֶׁעַל־
יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְבְּחִינַת 'חַיִּים־נִצְחָיִים' בְּחִינַת
'תְּחִיַּת־הַמֵּתִים' כְּנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶׁאִמְרוּ רַז"ל (תענית כג): "או
חֲבֵרוֹתָא אוּ מִיתוּתָא" - כִּי עֵקֶר

הַחִיּוֹת הוּא עַל־יְדֵי אֲהֲבַת־הַחֲבֵרִים' - שֶׁעַל־
יְדֵי זֶה מְאִירִין זֶה, בְּזֶה וּמִתְנוּצֵץ הַמַּחֲשֵׁל - שֶׁזֶה
עֵקֶר הַחִיּוֹת, בְּחִינַת 'תְּחִיַּת־הַמֵּתִים', כִּי עֵקֶר
הַחִיּוֹת הוּא אֲהֲבָה וְשְׁלוֹם.

וְזֶהוּ: "אוּ חֲבֵרוֹתָא אוּ מִיתוּתָא" - כִּי
כְּשֶׁאִין 'אַהֲבָה', וַיֵּשׁ 'פְּרוּד' - אִי־
אֶפְשָׁר לְקַבֵּל 'חִיּוֹת', וְהוּא בְּחִינַת 'מִיתָה' -
בְּחִינַת (רות א, יז): "כִּי הַמָּוֶת יִפְרִיד". כִּי
ה'פְּרוּד שְׂבִין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, זֶה בְּחִינַת
'מִיתָה', וְכְנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת (שיר־הַשִּׁירִים ח, ו): "כִּי עֲזָה כַּמָּוֶת
אַהֲבָה" - כִּי הָאַהֲבָה עֲזָה כְּלִפְקָה, עַד
שֶׁנִּיחָא לְמוֹת חִסְיוֹשְׁלוֹם בְּשִׁבִיל הָאַהֲבָה,
כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רִש"י שָׁם לְעֵנִין 'אַהֲבַת־הַשָּׁם':
"שֶׁהָאַהֲבָה עֲזָה, עַד שֶׁמִּנְיַחִין עֲצָמֵן לְמוֹת
עֲבוּרוֹ", עֵינֵי־שָׁם.

וְזֶהוּ גַם־כֵּן לְעֵנִין: אֲהֲבָה שְׂבִין אָדָם
לַחֲבֵרוֹ' - שֶׁהָאַהֲבָה קָשָׁה וְעֲזָה כְּלִי־
כְּדֵי עַד שֶׁנִּיחָא יוֹתֵר לְמוֹת, מִשֶּׁתִּתְקַלְקַל
הָאַהֲבָה חִסְיוֹשְׁלוֹם, בְּחִינַת: "כִּי עֲזָה כַּמָּוֶת
אַהֲבָה", בְּחִינַת "אוּ חֲבֵרוֹתָא וְכוּ' - כִּי עֵקֶר
ה'חִיּוֹת' הוּא מ'אַהֲבָה' וְה'שְׁלוֹם', כְּנ"ל.

כִּי עַל־יְדֵי ה'אַהֲבָה' "שֶׁרוֹאִין זֶה אֶת זֶה",
שֶׁזֶה עֵקֶר ה'אַהֲבָה' כְּנ"ל, וְכָל אֶחָד יֵשׁ
בוֹ בְּחִינַת 'צְדִיק' - מִתְנוּצֵץ הַמַּחֲשֵׁל. וּמִשָּׁם עֵקֶר
ה'חַיִּים', בְּחִינַת 'חַיִּים נִצְחָיִים', בְּחִינַת 'תְּחִיַּת־
הַמֵּתִים', כְּנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת: "מַה שֶּׁמְבָרְכִין מְחַיֵּה־מֵתִים'
כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת חֲבֵרוֹ לְאַחַר שְׁנַיִם עָשָׂר
חֳדָשׁ, וְדִיקָא כְּשֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ וְשִׁמַּח
בְּרֵאִיתוֹ", כְּמַבְאָר בְּשִׁלְחַן־עֲרוּךְ (שם).

כִּי חֲבֵרִים הָאוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, בְּוֹדָאֵי הֵם
קְרוֹבִים וְסְמוּכִים בְּשֶׁרֶשָׁם, וְעַל־כֵּן הֵם

"וערלתם ערלתו את פרו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל. ובשנה הרביעית יהיה כל פרו קדש הלולים לה" (ויקרא יט, כג-כד)
- ענין 'ערלה' ו'נטע רבעי' -

עא.

(ח"א פב)

"יש שלש קלפות (יחזקאל א, ד): רוח סערה, וענן גדול, ואש מתלקחת. ו'קלפת-נגה' (שם) היא בין ה'שלש-קלפות' ובין ה'קדשה'" (תקוני-זהר לו.) - לפעמים נכללת ב'קדשה', ולפעמים ב'קלפה'. והיא בבחינת: נשמת ה'עשקים' (קהלת ד, א).

וזוהו בחינת 'סדרי בראשית' - "שלש שני ערלה" (ויקרא יט, כג), פנגד ה'שלש-קלפות' הנ"ל - ו'רבעי' (שם שם, כד) הוא פנגד 'נגה'.

וזוהו סוד 'מילה' - פי (תקוני-זהר עח. עץ-חיים מט, א): יש 'שלש עורות' - הם 'שלש-קלפות'. ו'עור דק רביעי' - בחינת 'נגה'. וכל ה'חרפות' הבאים לאדם, הם מ'שלש-קלפות' הנ"ל.

ומפני-זה אמרו 'אחי דינה' לאנשי שכם' (בראשית לד, יד): "לא נוכל לתת את אחתנו לאיש אשר לו ערלה, כי חרפה היא לנו"; וגם יהושע אחר מל את ישראל שנית, אמר (יהושע ה, ט): "היום גלתי את חרפת ישראל" - פי עקר ה'חרפות' באים מבחינת 'ערלה', שהיא בחינת 'שלש-קלפות' הנ"ל.

[ענין עוד ענין 'חרפת הערלה' ב'ברית-קדש' - ח"א יט, ג; ח"א לד, ז; ח"א לט]

צריכים זה לזה, שיאיר כל אחד בחברו, וכשאחד מסתכל בחברו - על-ידי זה מתנוצץ המוח, ועל-ידי-זה נמשך 'תחית-המתים' פנ"ל.

ועל-פן הם מברכין 'מחיה-המתים' ב'שרואין זה את זה - פי על-ידי הראיה שרואין עצמם עם הצדיק, נעשה 'תחית-המתים' פנ"ל - ובכל אחד מישראל יש בו בחינת 'צדיק' פנ"ל.

ודיקא "ב'שרואה אותו לאחר שנים-עשר חדש" - פי "שנים עשר שבטי יה, הם פנגד שנים עשר חדשי השנה" (תנחומא ויחי טו; תקוני-זהר נח); והם מחיין את כל השנה. ועקר החיות: על-ידי שישראל שהם 'שנים-עשר שבטים' נכללין זה בזה, על-ידי זה נמשך חיות ל'שנים-עשר חדשי השנה'.

ועל-פן "ב'שאינו רואה את חברו עד לאחר 'שנים-עשר חדש', צריך לברך 'מחיה-המתים'" - פי צריכין עכשו להמשיך 'חיות חדש', בחינת 'תחית-המתים', מאחר שלא ראו זה את זה 'שנים-עשר חדש'.

פי על-כל-פנים הם צריכים לראות זה את זה פעם אחת בשנה, כדי שיהיו נכללין זה בזה, ויהיה נמשך חיות לכל השנה, שמקבלת החיות מ'שנים-עשר שבטים', על-ידי שנכללין זה בזה.

עב.

(עלים-לתרופה, ג קדושים תקפ"ו)

והזתרו להתקבץ יחד באהבה ואחוה ושלוש ורעות, בלי שום קפידיא בין אחד לחברו - פי מאד הזהירנו רבנו ז"ל בכמה הזהרות על 'אהבת-החברים'.

עב.

(שיחות-ה'ר"ן ס)

יש דברים שאסור לגלותם, פי יכולים לבוא מזה לעבודות-זרות. פי הדורות-האחרונים מוסיפים חכמה, ולפעמים טועין בחכמתם, והיו יכולים לטעות עד שהיה יכול להתגלגל מזה עבודות-זרות, פי היה נדמה להם שפך צריך להיות.

וכמו שמובא בענין 'ערלה' (ויקרא יט, כג) - כי איתא בזהר (פקודי רמז): "שבאותן השלש שנים, שורה קלפה על האילן".

ובדורות-הראשונים טעו בזה, עד שהיה להם עבודה-זרה בזה בתחלת נטיעת האילן, דוקא בעת ששורה הקלפה הנ"ל - פי כפי שהיו יודעין היטב ענין נטיעת האילן מה שנעשה מזה, היה נדמה להם על-פי טעותם: שבודאי צריכים לעשות אותו העבודה-זרה חס-ושלום שהיו עובדים. - על-כן אסור לגלות ענינים כאלו.

"לא תאכלו על הדם, לא תנחשו ולא תעוננו"
(ויקרא יט, כז)

עג.

(ח"א כט ה)

נמצא לעיל בפסוק (ויקרא יט, טז): "לא תלך רכיל בעמך".

עד.

(ח"א יז, א)

יש בכל אחד ואחד מישראל התפארות בפרטיות, שהשם-יתברך מתפאר עמו בפרטיות, ואפלו בפחות שבִּישראל, אפלו פושעי-ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, פי נקרא 'פושעי-ישראל' - יש בו התפארות פרטי, שהשם-יתברך מתפאר עמו בפרטיות.

ובן בפרטי-פרטיות - פי יש בכל איבר ואיבר ובכל תנועה ותנועה של ישראל, התפארות אחר.

ויש לפעמים שאיזה פחות שבִּישראל, עושה נענוע עם הפאה שלו - והשם-יתברך יש לו התפארות גדול גם מזה.

עה.

(ח"א ס, ט)

ה'זקן' - הוא קצר מלמעלה ורחב מלמטה, כמובא בפונות (שער המצות פרשת קדושים): "ש'תקוני-דקנא' הם בחינת (תהלים קיח, ה): "מן המצר קראתי וכו' ענני במרחב" וכו' - שמתחלה היא קצרה ואחר-כך הולכת ומתרחבת.

פי 'זקן' היא בחינת 'אריכות-ימים' - דהינו שמאריכין ומרחיבין ימיו בכל עת ב'תוספות קדשה'.

עו.

(חיי-מוה"ר"ן נא)

התורה "איה מקום כבודו" (ח"ב יב), נאמרה לענין שיחה שהיה מדבר עמי

"לא תקפו פאת ראשכם, ולא תשחית את פאת זקנך" (ויקרא יט, כז) - עניני 'פאות וזקן'

מענין טעותים וקלקולים גדולים שבאים על-ידי שהולכים אחר שכלו וחכמתו. והזכיר אז את בעלי-המחבר וכו' שטעה מאד בענין 'קדשת הזקן', וכבר מוחו לו כל צדיקי וחכמי אמת.

ובזה יכולים לראות איך דעת האדם בוזבת, ואיך שאסור לסמוך על שכלו כנגד התורה אפלו פחות-השערה, מפל-שכן בדבר בזה שמפרש בתורה אסור 'גלות הזקן, וחז"ל אמרו (מפ"ת כ): "שעוברין על חמשה לאוין" וכו'.

וצעקת שבר יעורר על פרצה הזאת וכו'
 - כי שמעתי מרבנו ז"ל: "שגם אמות-העולם לא היו מגלחים זקנם בימי קדם, וזה איזה מאות שנים שהתחילו אמות-העולם לגלח זקנם, ואחר-כך בתקף מרידות הגלות התפשטה הסטרא-אחרא גם בבני-ישראל, עד שנתרבה הפרצה בעיונותינו-הרבים ונעשה להם כהתר!"

וגם עתה פשמוכחים אותם, הם עונין: "שמגלחין על-ידי סם שמתר באמת" וכו'! - אבל בוחן לבות יודע: שרפם עוברים במזיד ומגלחים בשאט נפש בידים בתער וכו'.

כמה יש לבבות ולצעק במר נפש ולבבות כנחל שוטף מאין הפוגות על הפרצה הזאת וכו'.

(ועין עוד בזה ב'לקוטי-הלכות', סימני בהמה ותינה שהורה ד. טו; גלות ב. ב; גלות ג. ב; גלות ד. ו; ובספר 'קנאת ה' צבאות').

עז.

(חיי-מוהר"ן פו)

חלם לו מקבוץ אחד של יהודים עם מנהיג אחד גדול מאד. וגזרו גזרה להרג את

כל היהודים, והמנהיג נפל על עצה: "שצריכין לשנות עצמו לערל!" - והלך וקרא אמן, וגלח לו הזקן עם הפאות.

ואחר-כך נתברר שהוא שקר, שלא נגזר כלל הגזרה הנ"ל. כמה בוששה הגיע לאותו מנהיג, בודאי לא היה אפשר לו להתראות לפני העולם, והצרך לעקר ולברח. ואיך יוצאין מן הפתח, ואיך שזכרין עגלה וכיוצא בזה, בודאי היה לו בוששה וכלמה גדולה מאד אשר אי-אפשר לבאר. ובודאי הצרך לישוב איזה זמן אצל ערל עד שיצמח זקנו. זה הראו לו וכו'.

עח.

(חיי-מוהר"ן תכא)

אמר רבנו ז"ל: ה'צדיקים' - אפלו אלו ה'צדיקים' של עכשו, הם יקרים גם-כן מאד בעיני השם-יתברך.

ואלמלא לא היה בהם, רק מה שמרחקים ממנהגי ה'קלי-עולם' ההולכים ומנהיגים עצמם דיקא בדרכי העבו"ם, והולכים בדרכי החקירות וחכמות, וכוננתם דיקא להדמות עצמם במהלכן ובמלבושיהן ובמנהגייהם פמנהגי העבו"ם, באשר נתפשט עכשו בעיונותינו-הרבים. ואם לא היו פועלים הצדיקים, בי-אם מה שמרחקין מהם גם-כן - דים.

כי כל מנהיג, איך שהוא מתנהג בעבודתו - על-כל-פנים הוא רחוק מדרכיהם. וכן המקרבים אליהם.

כי מאחר שמדקדקין לבלי להניח שער אחורי פאות הראש, מפילא אינם מגדלים 'בלורית' שקורין: 'ביי-האר'. ומפילא הם רחוקין ממנהגי העבו"ם וכו' וכו'.

ע.ט.

(חיי-מוהר"ן תקז)

פעם-אחת דבר מענין ה'פאות' שיש בהם 'תלתלים', שקורין: "געקרייזלטע פאות" [פאות מסלסלים]. ולא גלה מאומה בזה. אך הבנתי איזה רמזים בדבריו.

עכשו נזכרתי מה שדברו אז מפסוק (שיר-השירים ה, יא): "קוצותיו תלתלים" - ואמר שהיא בחינה הנ"ל.

פ.

(חיי-מוהר"ן רכה; תקון-הפללי' הקדמה)

כבר הבטיח רבנו ז"ל בחייו, ויחד שני עדים כשרים על-זה: "שפשיסתלק, כשיבואו על קברו, ויתנו פרוטה לצדקה בעבורי (בעבור הזכרת נשמתו הקדושה) [און וועט געבן א פרוטה צדקה פון מיינעט וועגן] - ויאמרו אלו העשרה קפיטל תהלים הנרשמים אצלנו (תקון-הפללי) - אפלו אם גדלו ועצמו עוזנותיו וחטאיו מאד מאד חסוֹשְלוֹם - אז יניח רבנו עצמו לארץ ולרחב, ובודאי יושיע לזה האדם!" [אתאמץ ואשתדל לארץ ולרחב, להושיעו ולתקנו].

ואמר: "שבהפאות יוציא אותו מהגיהנם, אפלו אם יהיה אותו האדם איך שיהיה, אפלו אם עבר מה שעבר - רק מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב לאולתו חסוֹשְלוֹם!"

[איך וועל מיד לייגן אין דער לענג און אין דער ברייט איך זאל אים א טובה טוהן, ביי די 'פאות' וועל איך אים ארויסציען פון דעם שאול-תהיות].

פא.

(שבחי-הר"ן טו - בנסיעתו לארץ-ישראל, בשהגיע לארץ-ישראל)

ורצה רבנו ז"ל לירד שם מהספינה, ללכת אל ירושלים וכו'. ולא הניחוהו הישמעאלים שיבנס אליהם, כי הסתכלו על מלבושיו, ועל תאר פניו שיש לו פאות ארבים פנהוג במדינתנו, ושאינו יודע לשונם, וכיוצא בזה.

ואמרו: שהוא בודאי אחד מהמרגלים של הצרפת. ולא הועילו שום פיוס ובקשות, ונשאר על הספינה.

פב.

(ימי-מוהרנ"ת ח"א סג - סדר הסתלקות רבנו ז"ל, ממט לפני הסתלקותו הקדוש)

וצוה לרחץ יפה את זקנו הקדוש, שהיה עליו קצת דם של ההוסט (שעול), ורחצו יפה, ושכב על מטתו בחרות גדול.

פג.

(עלים-לתרופה, בתרומה תר"ב)

על-כן זרזתי עצמי לכתב לך מעט דברי אלה, אולי אולי אוכל להחיותך ולשמחה ולהזכירך: שאנו מברכין בכל יום "שלא עשני גוי", וצלם אלקים עליך, ועל כלנו בני-ישראל ההולכים בזקן ופאות, שהם עקר ההדור של ישראל.

ואתמול דברתי בזה עם איש אחד שנפל בעיניו מאד מאד, והזכרתיו: שבעתים הלכו מה שנעשה בעולם, שהרבה פורקים על רחמנא-לצלן, עד שמגלחים וכו' רחמנא-לצלן - ראוי לאיש ישראל לשמח בזקנו ופאותיו הקדושים, ולהתחזק על-ידי-זה, לידע: שעדין השם עמו, והוא

בְּכֹל הַקְּבוּצָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂאוֹמְרִים
בְּכָל יוֹם: "אֲשֶׁרֵינוּ וְכוּ" אֲשֶׁרֵינוּ וְכוּ".

וְאִם כִּי הִרְבֵּה הִרְבֵּה דִּבְרָנוּ בְּזֶה - אֲבָל
בְּלִשׁוֹן זֶה אֵינִי יוֹדֵעַ אִם דִּבְרַתִּי, וְהוּא
אֲצִלִּי 'חֲדָשׁוֹת'. וַיֵּשׁ לִי תִהְלֶה לְאֵל הִרְבֵּה
הִרְבֵּה בְּזֶה לְדַבֵּר, אֲךָ אֵין הַפְּנְאֵי מְסַפִּים.

פ.ד.

(פּוֹכְבֵי-אוֹר, אֲנָשֵׁי-מוֹהֵרִין ח"ג יז)

דִּבְרוּ פַעַם-אַחַת לִפְנֵי מוֹהֲרַנֹּת ז"ל:
"מַעֲנִין הַפְּרָצָה בְּמַדִּינַת אֲשֶׁכְּנֹז
לְגַלְחַת הַזָּקֵן וְהַפְּאוֹת!"

אָמַר לוֹ הָרַב וְכוּ: "אֵיךְ עוֹבְרִים בְּכָל יוֹם
עַל חֲמֻשָּׁה לְאוֹיִן"?

וְהִשִּׁיב לוֹ מוֹהֲרַנֹּת ז"ל: "הֲלֹא אֵיךְ
עוֹבְרִים בְּכָל יוֹם זְמַן קְרִיאַת-
שְׁמַע"?

פ.ה.

(שִׁיחַ-שְׂרָפֵי-קֹדֶשׁ הַחֲדָשׁ ח"ג קסו)

אוֹדוֹת הַפְּרָצָה שֶׁנִּפְרָצָה בְּמַדִּינַת אֲשֶׁכְּנֹז
לְגַלְחַת אֶת הַזָּקֵן - אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל:
"מְשִׁיחַ וְעֵט אֲנָטָאן דְּעַם דִּי יִטָּשׁ א
בְּאַרְדִּי!" [מְשִׁיחַ יִלְבִּישׁ לִבְנֵי אֲשֶׁכְּנֹז, זָקֵן] - וְהִינֵנוּ:
שְׂדֵדֵר זֶה יִתְתַּקֵּן בְּבוֹא מְשִׁיחַ צְדִיקֵנוּ.

פ.ו.

(שִׁיחַ-שְׂרָפֵי-קֹדֶשׁ הַחֲדָשׁ ח"ג קסז)

אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: "ס'אִיז דָּא אַ חִילוּק אוֹיב
דִּי פִּיאוֹת זְעַנְעֵן אוֹיף דְּעַם אוֹיְעֵר,
אָדְעֵר אוֹנְטְעֵר דְּעַם אוֹיְעֵר!"

[יִשְׁנוּ הַבְּדֵל אִם הַפְּאוֹת תְּלוּיֹת לִפְנֵי הָאֲזַנִּים בְּגִלְוֵי - או
שֶׁהֵן מְסַתְרוֹת מְאֹחֲזֵי הָאֲזַנִּים!]. [עֵינֵן תְּקוּנֵי-זֶהֱרָר קַבֵּב. זֶהֱרָר
חֲדָשׁ כז. - שְׁלֹא יִהְיֶה שְׁעָרוֹת מְאֹחֲזֵי הָאֲזַנִּים בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה].

פ.ז.

(שִׁיחַ-שְׂרָפֵי-קֹדֶשׁ הַחֲדָשׁ ח"ג קסח)

אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל בְּצַחוֹת: "וּוֹאס הָאֵט אַ מַת
צוּ זַיִן אֵינִן מְרַה-שְׁחוֹרָה, אִז עַר
לִיגַט מֵיט דִּי פִּיס צוּ דִּי טִיר, מֵיט אַ בְּאַרְד
אוֹן פִּיאוֹת!"

[מַה יֵּשׁ לוֹ לְנַפְטֵר לְהִיּוֹת שְׂרוּי בְּמְרַה-שְׁחוֹרָה, מֵאַחַר
שֶׁשׁוֹכֵב וְרִגְלָיו לְצַד הַדְּלֵת [פְּנֵהוּג] מְעַטֵּר בְּזָקֵן וּפְאוֹת!].

פ.ח.

(שִׁיחַ-שְׂרָפֵי-קֹדֶשׁ ח"ו קיח)

שְׁמַעֵנוּ אֶת רַבֵּי יִשְׂרָאֵל מִקְּאֲרָדָן (קְרָדוֹנְעֵר)
ז"ל, אֵיךְ שְׁמַחֲזֵק וּמְנַחֵם עַצְמוֹ
לִפְנֵי פְטִירָתוֹ וְאוֹמֵר: "בְּרוּךְ הַשֵּׁם שְׂאֵנִי
הוֹלֵךְ וְעוֹזֵב אֶת הָעוֹלָם-הַזֶּה, כְּשֶׁאֵנִי עֹטוּר
בְּזָקֵן וּפְאוֹת!"

פ.ט.

(זְקַנֵי אַב"ש)

אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מְסַפְּרִים: שֶׁהִבְחִינוּ אֲצֵל
רַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁבְּכָל-פַּעַם
שִׁיצָא מִבֵּיתוֹ, הִרְטִיב אֶת אֲצַבְעוֹתָיו
הַקְּדוּשׁוֹת, וְסִדֵּר אֶת פְּאוֹתָיו.

עֵינֵן עוֹד לְהֵלֵךְ עַל עַנְיֵן ה'זָקֵן' -

בְּפָסוּק (וַיִּקְרָא יט, לב): "וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן"

"אֶת שְׁבַתֹּתֵי תִשְׁמְרוּ, וּמִקְדָּשֵׁי תִירְאוּ" (וַיִּקְרָא יט, ל)

צ.

(ח"א נט, ג)

עַל-יְדֵי שְׁמֻקְרַב נְפִשׁוֹת לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ,
וְעַל-יְדֵי 'הַתְּבוּדוֹת' שֶׁמִּתְבוּדָּד
וּמְשִׁיחַ בֵּינוּ לְבֵינֵן קוֹנוֹ וְשׁוֹפֵט וְדָן אֶת-עַצְמוֹ
עַל כָּל מַה שֶׁעָשָׂה - זֹכֶה לְשִׁמְרֵת-שְׁבַת'
שֶׁהוּא 'בְּטוֹל תְּרַע וְהַקְּלָפוֹת'.

"וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן" (ויקרא יט, לב)

צב.

(ח"א כז, ד)

"שִׁפְכֵי כַּמִּים לְבָד נִכַּח פְּנֵי ה'" (איכה ב, יט).
 "פְּנֵי ה'" - זֶה בְּחִינַת בְּאוּרֵי
 וְדְרוּשֵׁי הַתּוֹרָה, כְּמוֹ (ויקרא יט, לב): "וְהִדְרַת
 פְּנֵי זָקֵן".

"זָקֵן" - זֶה הַדְרַת-פְּנִים, וְהֵם י"ג תְּקוּנֵי-
 דִּקְנָא, וְהֵם י"ג מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה
 נִדְרָשֶׁת בָּהֶן, שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁפֵּךְ שִׁיחוֹ וּתְפִלָּתוֹ
 קִדְּם שְׁמֵי שִׁיד הַתּוֹרָה.

צג.

(ח"א כז, ב-ג ו-בסוף)

אִי-אֶפְשָׁר לָבוֹא לְבְּחִינַת 'שְׁלוֹם' - אֵלָּא
 עַל-יְדֵי הָאֲרַת-פְּנִים, הַדְרַת-
 פְּנִים.

וְהַדְרַת-פְּנִים' - זֶה בְּחִינַת דְּרוּשֵׁי-
 הַתּוֹרָה שֶׁנִּדְרָשֶׁת בִּי"ג
 מִדּוֹת, הַנִּמְשָׁכִים מִי"ג תְּקוּנֵי-דִקְנָא (זֶהר
 אַחֲרֵי סב), מִבְּחִינַת הַדְרַת-פְּנִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
 (ויקרא יט, לב): "וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן".

וּלְפִי הַהֲזָדָפְכוֹת חֲכָמָתוֹ בִּי"ג מִדּוֹת אֱלוֹהִים,
 בֵּן הַזְדָּפְכוֹת קוֹל רִנָּתוֹ, בְּבְּחִינַת
 (קְדוּשִׁין לב: עַל וִיקְרָא יט, לב: "וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן"):
 "'זָקֵן' זֶה קָנָה חֲכָמָה", "הַקָּנָה מוּצִיא קוֹל"
 (בְּרִכּוֹת סא). - וְלִהְדַרְת-פְּנִים' אִי-אֶפְשָׁר
 לָבוֹא, אֵלָּא עַל-יְדֵי תְּקוּנֵי-הַבְּרִית.

וְזֶה פְּרוּשׁ: "רְצִיצָא" (בְּכוֹרוֹת ח:; - בְּחִינַת
 (ישעיה מב, ג): "קָנָה רְצוּץ". שֶׁהֵם
 הָעֵפּוֹ"ם, שֶׁהֵם רְחוּקִים מִבְּחִינַת: "'זָקֵן' זֶה
 קָנָה חֲכָמָה", מִהַדְרַת-פְּנִים, וְהֵם דְּבָקִים

וְזֶהוּ בְּחִינַת (הַקְדָּמַת הַזֶּהר ה: - עַל שְׁמוֹת לֹא, יג;
 וִיקְרָא יט, ג; יט, ל; כו, ב): "'אֵת שַׁבְּתוֹתֵי
 תִּשְׁמְרוּ' - 'שַׁבְּתוֹתֵי' דָּא עֲגוּלָּא וְרַבּוּעַ
 דְּלָגוּ".

"עֲגוּלָּא" - בְּחִינַת 'כְּפֹא-כְּבוֹד', בְּחִינַת:
 'וְרֹאשׁ עֲגָל לְכֹפֵא' (מְלָכִים-א י,
 יט).

וְ"רַבּוּעָא" - דָּא 'מִשְׁפָּט', בְּבְּחִינַת (שְׁמוֹת
 כח, טז): "רַבּוּעַ יִהְיֶה כְּפוּל",
 הַנֶּאֱמָר בְּחֻשׁ-הַמִּשְׁפָּט.

כִּי בָחַל - הַשְּׂכִינָה מְבַרְרַת בְּרוּרִים. וּבְשַׁבַּת
 - הִיא שׁוֹבֶתָה. וְלַעֲתִיד שִׁיתְּבַטֵּל כָּל
 הָרַע - אֲזִי יִהְיֶה יוֹם שֶׁכָּלוּ שַׁבָּת. עַל-כֵּן עַל-
 יְדֵי "עֲגוּלָּא וְרַבּוּעָא", שֶׁעַל-יָדָם נִתְבַטֵּל הָרַע
 - נִתְהַוָּה בְּחִינַת "שַׁבְּתוֹתֵי", בְּחִינַת "עֲגוּלָּא
 וְרַבּוּעָא".

וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה לוֹ כַּח לְהַעֲמִיד
 'תְּלַמִּידִים-הַגּוֹנִים',
 וְלִהְמַשִּׁיךְ בָּהֶם "רוּחַ חֲכָמָה" (שְׁמוֹת כח, ג).

צא.

(ח"ב סז)

'שַׁבָּת' שֶׁהוּא 'שְׁמָא דְקֻדְשָׁא-בְּרִיד-הוּא'
 (זֶהר יְתִרוֹ פח:; - הוּא בְּחִינַת 'כַּח
 הָרְאוּת', בְּחִינַת (תְּקוּנֵי-זֶהר קכו): "תִּלְתַּת גְּוָנִין
 דְּעִינָא, וּבִת-עֵינִין", שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת
 הַשֵּׁם.

וְעַל-כֵּן בְּכָל-מְקוֹם שֶׁנִּזְכָּר בְּנֵין בֵּית-
 הַמִּקְדָּשׁ, נִזְכָּר 'שַׁבָּת', כְּמוֹ
 שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט, ל): "'אֵת שַׁבְּתֵי תִּשְׁמְרוּ,
 וּמִקְדָּשֵׁי תִירְאוּ" - כִּי הַמִּקְדָּשׁ הוּא גַם-כֵּן
 בְּחִינַת 'עֵינִים', כִּי 'שַׁבָּת' הוּא בְּחִינַת הַגְּוָנִין
 הַמְּאִירִין לְבֵית-הַמִּקְדָּשׁ.

ב"קנה רצוני", כמו שפיתוב (תהלים סח, לא):
"גער חית קנה".

"דמית בביעותה" (בכורות שם) - הינו:
להמית ולבטל בעותם וצלותם,
מלבקש עוד מ"אלקים אחרים" (שמות כ, ב; כג,
ג), אלא "לקרא כלם בשם ה'" (צפניה ג, ט).

"היכא נפק רוחא" (בכורות שם) - הינו זאת
הבחינה אי-אפשר, אלא על ידי
תקוני-ברית, שהוא בחינת (יהושע ב יא): "ולא
קמה עוד רוח באיש".

צד.

(ח"ב ד, ח)

"זקן - זה קנה חכמה" (קדושין לב: על ויקרא
יט, לב: "והדרת פני זקן"). וצריך האדם כל
מה שמזקין, כל מה שנתוסף ובא לו יום
מימי חייו, להוסיף תוספות אור קדשה
ודעת.

וכמו שאמרו רז"ל (קנים פ"ג מ"ו): "זקני
תלמידי-חכמים, כל זמן שמזקיני,
דעתן מתישבת עליהן".

כי צריכין בכל יום ויום שבא אחר-כך,
להוסיף בו קדשה ודעת, כמו שפיתוב
(בראשית א, ח): "ויקרא אלקים לאור יום" -
שכל יום צריך שיאיר ביותר.

וכשה'זקנים' בראוי, בחינת: "זקן - זה
קנה חכמה" וכו' כנ"ל -
על-ידי-זה מתגבר 'התגלות-הרצון' וכו'.

צה.

(ח"ב ד, יב)

"זקן - זה קנה חכמה" (קדושין לב: על ויקרא
יט, לב: "והדרת פני זקן"). הוא בחינת
רפואה, בבחינת (משלי יב, יח): "לשון חכמים
מרפא".

צו.

(חיי-מוהר"ן טו)

בשהתחיל התורה 'תשעה תקונין' (לקוטי-
מוהר"ן ח"א כ) בראשה-שנה
בין-השמשות וכו', ואני ישבתי סמוך מאד
אליו, והסתכלתי בו וראיתי: שאמר התבות:
"תשעה תקונין יקירין אתמסרין לדקנא"
(זהר תרומה קעז): - בכחות גדולות מאד מאד
עד מצוי הנפש, ובאימה ויראה ורתת וזיע
אשר אי-אפשר לשער. ותפס את זקנו פמה
פעמים בכחות גדולות. ואי אפשר לציר
זאת בכתב וכו'.

צז.

(חיי-מוהר"ן פג)

אספר לכם מה שראיתי וכו', והלכתי
לשם והיה יושב שם זקן אחד וכו',
ותפס 'זקנו' בידו, ואמר לי: "הרי זקני היא
פרוש על המעשה!"

וזה שאמר הזקן: "שזקנו הוא פרוש על
המעשה!" - כי כל התורה הנ"ל
(לקוטי-מוהר"ן ח"א כ), מרמז בבחינת 'זקן', כמו
שבאר רבנו ז"ל (שם): "שהכל מרמז
ב"תשעה תקונין יקירין אתמסרין לדקנא"
(זהר תרומה קעז):.

"לא תעשו עול במשפט במדה במשקל
ובמשורה, מאזני צדק אבני צדק אפית צדק
והין צדק יהיה לכם" (ויקרא יט, לה-לו)

צח.

(ח"א לה, ח)

כשאדם עוסק ב'משא-ומתן באמונה,
אזי נופלים כל הקלפות
והעבו"ם והארצות שסביבות האמונה,

ועולים ממנה כל הניצוצות הקדושים שבתוכם, בסוד 'אחד-עשר סממני הקטרת', בבחינת (סנהדרין כ:): "פריחת זרעו של עמלק".

וזוה בבחינת (רות רבה א, ב): "למה נסמכה פרשת פריחת זרעו של עמלק לפרשת משקלת (בסוף פרשת פייתצא) - לומר: שבעון משקלת היא מלחמת עמלק".

צט.

(ח"א קלא)

צריך להתירא ולפחד מן הכבוד, כי הוא ספנה גדולה, כי הוא דן את כל הדינים, כמו שכתוב (תהלים כד): "מלך הכבוד", כי 'כבוד' הוא בבחינת 'מלכות' הדן את הכל.

ואזי הכל חוקרים ושואלין (שם שם, י): "מי הוא זה מלך הכבוד", אם הוא ראוי לזה. ויוכל לגרם לו מיתה חסוֹשֶׁלום, ואזי הוא נשקל ב'מאזנים', אם יפגם בהכבוד בחוטיהשערה שלא יקבלו כמו שצריך, אזי חסוֹשֶׁלום כף חובה מכרעת.

וזוה נקרא (ויקרא יט, לו): "מאזני צדק" - כי "צדק מלכותא קדישא" (תקוני-זוהר פתח אליהו), בבחינת 'כבוד', "מלך הכבוד" פנ"ל.

"ואיש אשר ינאף את אשת-איש, אשר ינאף את אשת רעהו" (ויקרא כ, י)

עניני 'אסורי עריות' ו'תאות-נאוף' ו'אשת-איש', ותקונם - נמצאים לעיל בפרשת 'אחרי' בפסוק (ויקרא יח, ו): "איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה"

"ולא תלכו בחקת הגוי" (ויקרא כ, כג)

עניני 'חקות-הגוי' - נמצא בפרשת אחרי בפסוק (ויקרא יח, ג): "ובחקתיהם לא תלכו"

הפטרות פרשת קדושים

ועל-שם-זה 'רשעים' נקראים: "אנשי

דמים" (תהלים כו, ט; נה, כד) -

כי "שם"ה לא-תעשה תלויים ב'שם"ה

גידים" (זהר וישלח קע:), ששם 'תהלוכת

הדמים'. ולפי בחינת 'לא-תעשה' שעוברים,

כן מעוררים דם נדה' לה'שכינה'. כי "כמה

מיני דמים יש" (נדה יט).

"עיר הדמים" (יחזקאל כב, ב)

א.

(ח"א כט, ג-ה)

ה'רשעים בעוונותיהם, גורמין אפרשותא

בין קדשא-בריך-הוא ושכינתה,

כי גורמין לה דם נדה, ואז היא נקראת:

"עיר הדמים" (יחזקאל כב, ב; כד, ד-ט; נחום ג, א).

פְּרָקֵי אָבוֹת - פְּרָק שֵׁנִי

"רבי אומר: איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה, ותפארת לו מן האדם" (משנה א)

א.

(ח"א כא, ח)

בְּשֵׁאֲדָם לומד תורה ואין מבין בה שום חדוש - זה מחמת שהמחין והשכל של התורה והלמוד הזה, הן בבחינת 'עבור'.

וְזֶה נִקְרָא בְּשֵׁם 'עֵקֶב', כִּי 'עֵקֶב' זֶה בְּחִינַת 'עֵבוֹר', בְּחִינַת (הושע יב, ד):

"בַּבֶּטֶן עֵקֶב אֶת אָחִיו".

וְכִי שֶׁתּוֹרָתוֹ בְּלֹא הִבְנָה בְּהַ שׁוֹם חֲדוּשׁ - אין לדרש אותה לרבים.

כִּי הַתּוֹרָה הַזֹּאת - אֶף-עַל-פִּי שֶׁהַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא מִתְעַנֵּג בָּהּ, בְּבַחֲיִנַת (שיר-השירים ב, ד): "וְדַגְלוּ עָלַי אֲהַבָה" - "אל תקרי וְדַגְלוּ, אֶלֶּא וְלַגְלוּגוּ" (שיר-השירים-דבא ב, טו) - אַבְּל אֵין לְדַרְשׁ אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁהִיא לְרַבִּים.

כִּי אֵין לְדַרְשׁ אֶלֶּא דְבָרִים הַמְּבֻרָרִים, כְּמֵאמֹר (שבת קמה: - על משלי ז, ד): "אִמֹר לְחֻכְמָה אֲחֹתִי אֶת" - "אם ברור לך הדבר באחותך שהיא אסורה לך, אמר, ואם לאו, אל תאמרה".

וְזֶה בְּחִינַת 'יִשְׂרָאֵל', אוֹתִיּוֹת 'לִי רֵא"ש' (שער הפסוקים פְּרֶשֶׁת וַיֵּצֵא; עַץ הַדַּעַת טוֹב) פְּרֶשֶׁת תּוֹלְדוֹת; וְעוֹד), הֵינְנוּ: 'הַתְּגַלּוֹת-הַמַּחֲיִין', בְּבַחֲיִנַת (ישעיה מט, ג): "יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר", "בְּךָ" דִּיקָא - שִׁיתְמַשְׁךְ "עֲטַרְת"

תְּפָאֵרְתָּ" (ישעיה סב, ג; משלי ד, ט; טז, לא), הֵינְנוּ: ה'מְקִיפִין'. "בְּךָ" - בְּתוֹךְ ה'פְּנִימִיּוֹת'. "לְסַגְּלָתוֹ" - זֹאת הַתּוֹרָה יָכוֹל לְדַרְשׁ אוֹתָהּ לְרַבִּים.

ב.

(ח"א נח, ה)

עֵקֶר קִיּוּמוֹ שֶׁל ה'דַּעַת' - עַל-יְדֵי ה'אָבוֹת', שֶׁהֵם: 'חֶסֶד', 'גְּבוּרָה', 'תְּפָאֵרְתָּ'.

'חֶסֶד' - הֵינְנוּ בְּחִינַת 'אֲבֵרָה', הֵינְנוּ: שֶׁצָּרִיךְ לְלַמֵּד חֻכְמָתוֹ לְאַחֲרִים, וְלִקְרֹבָם תַּחַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה וְכוּ'.

'גְּבוּרָה' - זֶה בְּחִינַת "שְׂמֻקָּדִים יֵרָאֵת חֻטְאוֹ לְחֻכְמָתוֹ" (אבות פ"ג מ"ט).

'תְּפָאֵרְתָּ' - זֶהוּ שֶׁמְדַקְדֵּק אֵיךְ לְהוֹצִיא חֻכְמָתוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיוּ נִבְזִים, בְּבַחֲיִנַת (קהלת י, יב): "דְּבָרֵי פִי חֶכֶם חֵן".

"הַסְתַּבַּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאֵי אֶתָּה בָּא לְיַד עֵבֶרָה" (משנה א)

ג.

(ח"א סו, ב)

כָּל הַמְּצוּוֹת וְהַעֲבֵרוֹת, עֵקֶרן עַל-יְדֵי שְׂמוּצִיאִין מִפֶּח אֶל הַפַּעַל, בְּחִינַת 'הַתְּפַתְחוֹת הַיָּדִים', בְּחִינַת 'פֶּח וּפַעַל', כִּי יֵשׁ בָּהֶם גַּם-כֵּן שְׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת 'מְקוּם וְצִיּוֹר וְזִמְן'.

כִּי עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַמְּצוּוֹה: הוּא רַק כְּשִׁזְכָּה לַעֲשׂוֹתָהּ בַּפַּעַל, וְאֵז הוּא בְּחִינַת 'בְּרִיאַת-

הָעוֹלָם מִמֶּשׁ, שְׁמַקִּים עוֹלָם מְלֵא. וְכֵן
לְהַפִּךְ בַּעֲבֵרָה חֲסִידוֹשְׁלוֹם.

וְזֶה בְּחִינַת (אבות פ"ב מ"א): **"הַסְתַּכַּל
בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאִי אַתָּה בָּא לְיַדִּי
עֲבֵרָה"**. "לְיַדִּי עֲבֵרָה" דִּיקָא - כִּי עָקַר
הָעֲבֵרָה נַעֲשֶׂה עַל-יַדֵּי בְּחִינּוֹת הַיָּדַיִם.

וּבַתְּחִלָּה: הָעֲבֵרָה בְּכַח, שְׁחוֹשֵׁב
לַעֲשׂוֹתָהּ חֲסִידוֹשְׁלוֹם. וְאַחֲרֵיכֵן
כְּשִׁמוּצִיָּאָה מִכַּח אֵל הַפֶּעַל וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ -
אֲזִי הוּא רְשַׁע גָּמוּר וְחָשׁוּב כְּמַת.

כִּי כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא רַק עַל-יַדֵּי בְּחִינָה
זֹאת, שִׁיְצָאָה הַבְּרִיָּאָה מִכַּח אֵל הַפֶּעַל
עַל-יָדוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְעַל-כֵּן בְּכָל עֲבֵרָה פּוֹגְמִין
בְּכָל־לִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת, וּבְכָל־לִיּוֹת הַשְּׁמׁוֹת
הַקְּדוּשִׁים רַחֲמָנָא-לְעָלְמָן.

וְאִין תִּקְוָה: כִּי אִם בְּתִשׁוּבָה שְׁמַתְחַרְטִים
עַל הָעֲבֵרָה וְעוֹזְבִים אוֹתָהּ, עַל-יַדֵּי-זֶה
נִתְתַּקֵּן הַנֶּ"ל, וְחוֹזֵר וּמוּצִיא תִּקּוֹן כָּל
הָעוֹלָמוֹת מִכַּח אֵל הַפֶּעַל.

כִּי עָקַר הַתִּשׁוּבָה: הִיא 'חֲרֻטָּה' שְׁמַתְחַרְט
עַל הָעֲבֵרָה, בְּחִינּוֹת (נְדָרִים כב:): "פְּתַח
חֲרֻטָּה", בְּחִינַת 'הַתְּפַתְחוֹת הַיָּדַיִם' הַנֶּ"ל.

**"יָפָה תִּלְמוּד-תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ-אֲרֵץ, שִׁיְגִיעַת
שְׁנֵיהֶם מִשְׁכַּחַת עוֹן. וְכָל תּוֹרָה שֶׁאִין עִמָּה
מְלָאכָה, סוּפָה בְּטִלָּה וְגוֹרֶרֶת עוֹן"** (משנה ב)

ד.

(ח"א קיב)

**"וְעַל מִטְּתִי שֶׁתְּהֵא נִתּוּנָה בֵּין צַפּוֹן
לְדָרוֹם"** (בְּרֻכּוֹת ה:). כִּי "הַרוּצָה
לְהַחֲכִים יָדַיִם, לְהַעֲשִׂיר יַצְפּוֹן" (בְּבֵא-בִתְרָא
כה:), **"וּבְכָל-דְּבַר טוֹב ה' מְמַצֵּעַ"**, כִּידוּעַ

(רמב"ם, יְדֻעוֹת פ"א ה"ד), כִּי **"טוֹב תּוֹרָה עִם
דֶּרֶךְ-אֲרֵץ"** (אבות פ"ב מ"ב) - הֵינּוּ 'חֲכָמָה'
וְעִשְׂרֵי רוֹת'.

וְהֵינּוּ: **"בֵּין צַפּוֹן לְדָרוֹם"** - שֶׁתְּהֵא
הַתְּפִלָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת 'מִטְּתוֹ' -
'מְמַצֵּעַ' בֵּין שְׁנֵיהֶם, בֵּין 'חֲכָמָה' וְעִשְׂרֵי.

ה.

(חיי-מוהר"ן מו)

וְהַתְּחִיל לְדַבֵּר עִם הַתָּנוּ וְאָמַר לוֹ:
"שְׁמַעְתִּי שְׁלִמְדַת הַיּוֹם!" -
וְהַתְּחִיל לְהוֹכִיחוֹ בְּאַהֲבָה: **"שִׁיחֲזִיק
בְּלִמּוּדוֹ!"**

וְאָמַר לוֹ: **"הֲלֹא טוֹב וַיָּפָה כְּשִׁלּוּמְדִים
תְּחִלָּה, וְאַחֲרֵיכֵן הוֹלְכִים לְשׁוּק
לְסַחֵר" וְכו'!**

וְאַחֲרֵיכֵן עָנָה וְאָמַר: **"הֲלֹא גַם אֲנִכִּי
לוֹמֵד גַּם-כֵּן, וְהַלְמוּד שְׁלִי הוּא
חַדוּשׁ" וְכו'.**

ו.

(ספר-המדות 'ממון' ה)

**"גְּדוּלָּה מְלָאכָה - שֶׁהִזְהִיר עָלֶיהָ
הַקְּדוּשִׁי-בְּרוּךְ-הוּא, שִׁיעֲשֶׂה
אִיזָה מְלָאכָה"**.

**"הוּוּ זְהִירִין בְּרִשׁוֹת, שֶׁאִין מְקַרְבִּין לוֹ לְאָדָם
אֲלֹא לְצַדִּיק עֲצָמָן. נִרְאִין כְּאוֹהֲבִין בְּשַׁעַת
הַנִּצְּתָן, וְאִין עוֹמְדִין לוֹ לְאָדָם בְּשַׁעַת דְּחִקּוֹ"
(משנה ג)**

ז.

(ח"א כה, ד)

עָקַר הַגְּדֻלָּה וְהַפְּאָר, הוּא 'הַתְּגַלּוּת-
הַגְּוֹנִין'. וְגוֹנִין-עַלְאִין' הַמְּלַבְּשִׁים

"בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון
אחרים מפני רצונך" (מטנה ד)

ת.

(ח"א לד, ד)

קדם 'מתן-תורה' היה ה'ממשלה' ביד
השם-יתברך, ואחר 'מתן-תורה' נתן
ה'ממשלה' ליד כל ישראל, כל אחד לפי
בחינתו.

פי 'אותיות התורה' הם התלבשות רצונו
של 'השם-יתברך', פי רצונו: שהמצוות
יהיו כן. למשל: מצוות תפלין, היה רצונו
שיהיה ב'ארבע-פרשיות' ו'בתים של עזר',
ולא של 'כסף'. נמצא: ש'רצונו' מלבש בכל
התורה.

ועכשוו שהתורה מסורה בידינו - גם
ה'רצון' של השם-יתברך מסורה
בידינו, שאנו מושלין בביכול להיות רצונו
כפי רצוננו. וזה בחינת (תהלים קיד, ב):
"ישראל ממשלותיו".

וזהו שדרשו רז"ל (ירושלמי ראש-השנה פ"א -
על תהלים מ, ו): "רבות עשית אתה ה'
אלקי" - קדם מתן-תורה; ואחר מתן-תורה
- "נפלאותיך ומחשבותיך אלינו" - הינו
שהכל בידינו.

ט.

(ח"א קעט)

בנגד כל מיני 'מחלקת' בגשמיות
וברוחניות, שאינו יכול להתפלל או
לעשות מה שצריך בעבודת-השם,
שעומדים וחולקים עליו ורוצים לבטל דעתו
ורצונו מה שרוצה לעשות - על-זה צריך
'תענית'.

בכסף וזהב, אין מאירין אלא כשבאים לאיש
הישראלי, כי שם מקומם, ונכללים זה בזה,
ומתנהרין, בבחינת (ישעיה מט, ג): "ישראל
אשר בך אתפאר". ואזי הקדוש-ברוך-הוא
מתגדל ומתפאר בהם.

אבל כל זמן שהכסף וזהב אצל העפוש -
נעלמים אורם ואינם מאירין, פי אין
שם מקומם.

ובשביל-זה העפוש תאבין לממון
ישראל, אף-על-פי שיש
להם כסף וזהב הרבה, פי עקר הפאר והחן
לא נתגלה אלא אצל ישראל.

ובשביל-זה נקראים רשעים, כמו (אבות
פ"ב מ"ג): "היו זהירים
ברשות" - פי הם רשעים ועניים, כי אין להם
הנאה מממונם כאלו הם עניים, ותאבין
לממון של ישראל, פי על ממון ישראל
שורה הפאר והחן.

אבל תכף-ומיד כשהעפוש מקבל ממון
ישראל - נתעלם החן והפאר בתוך
הממון. ובשביל-זה בכל-פעם תובע ממון
אחר מישראל, ושוכח הממון שכבר קבל -
כי נתעלם החן כשבא ליד העפוש. וזהו
(שם): "שאין מקרבין אלא בשעת הניתן".

ועל-ידי 'צדקה' שנותן מממונו - נתתקן
כל ממונו, ונתגלין ה'גונין'
ומאירין, ונעשה כל ממונו בבחינת (חגי ב, ח):
"לי הכסף ולי הזהב".

כְּדֵי לְזָכוֹת לְהַפִּיר אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, וְלִדְעַת אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, שְׂזָהוּ עֵקֶר הַתְּכַלִּית. וְזָהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ: "שְׂאֲנַחֲנוּ נִפִּיר אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ".

וְאֵין רְאוּי לְאָדָם שְׂיִהְיֶה לוֹ כְּוִנָּה אַחֲרֵת בְּעִבּוּדָתוֹ יִתְבַּרְךָ - כִּי־אִם לְמַלְאוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ, שְׂאֲמַר וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנוֹ.

"אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו"

(משנה ד)

יב.

(ח"א קלו)

בְּשֵׁישׁ 'מַחְלֶקֶת' עַל אָדָם, צְרִיךְ לְחַקֵּר לְמִצָּא זְכוֹת בְּחִבְרוֹ בְּמָה שְׂחֹלֵק עֲלָיו, כְּדֵי לְדוֹנוֹ לְכַפֵּי־זְכוֹת.

כִּי הַמַּחְלֶקֶת לֹא יִמְנַע מִשְׁנֵי פָנִים.

(א) מַחְמַת שְׂחִבִּירוֹ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וְחֹלֵק עֲלָיו עַל שְׂלֵא הִגִּיעַ לְמַדְרַגָּתוֹ. וְאֵזִי צְרִיךְ לְהַשְׁתַּדֵּל: שְׂיִגִיעַ הוּא גַם־כֵּן לְמַדְרַגַת חִבְרוֹ, כְּדֵי שְׂיִהְיוּ שְׂנִיחֵם שְׂוִים.

(ב) מַחְמַת שְׂהוּא גָּדוֹל מִחִבְרוֹ, וְחִבְרוֹ מִתְקַנָּא בּוֹ שְׂלֵא הִגִּיעַ לְמַדְרַגָּתוֹ. וְעַל־כֵּן צְרִיךְ לְדוֹנוֹ לְכַפֵּי־זְכוֹת, וּבְזָה הוּא מַעֲלָה חִבְרוֹ לְכַפֵּי־זְכוֹת. וְאֵזִי הֵם בְּמִקּוֹם אַחַד, בְּמַדְרַגָּה אַחַת, וְאֵזִי לֹא יִהְיֶה מַחְלֶקֶת, כִּי בְּדָבָר אַחַד אֵין שִׁיךְ מַחְלֶקֶת.

וְזָהוּ (אָבוֹת פ"ב מ"ד): "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו" - הִינּוּ: שְׂתִשְׁתַּדֵּל שְׂתִהְיֶה עִמּוֹ בְּמִקּוֹם אַחַד, בְּמַדְרַגָּה אַחַת. וְאֵזִי בְּוִדָּאֵי לֹא יִהְיֶה מַחְלֶקֶת.

כִּי בְּחִינַת ה'מַחְלֶקֶת' - הוּא רְצוֹן אַחֲרֵי, שְׂעוֹמְדִים עֲלָיו לְבַטֵּל רְצוֹנוֹ.

וְסִגְלַת הַתְּעֵנִית' אֵיחָא בְּזָהר (אחרי סח):

"לֹאֲכַנְעָא לְבָא

לְאֲדַבְקָא רְעוּתָא דְלְבָא לְקַדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא" - שְׂעַל־יְדֵי ה'תְּעֵנִית', נִכְנַע וְנַחֲלֵשׁ הַלֵּב, וְנִתְבַטֵּל כָּל הַרְצוֹנוֹת הָאַחֲרִים שְׂלוֹ מִפְּנֵי רְצוֹן הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.

וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי־זָה, נִתְבַטֵּל ה'מַחְלֶקֶת',

שְׂהוּא בְּחִינַת: "רְצוֹנוֹת אַחֲרִים

שְׂלֵא כְּרְצוֹנוֹ", כְּמוֹ שְׂאֲמַרוּ חַז"ל (אָבוֹת פ"ב

מ"ד): "בְּטֵל רְצוֹנָה מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, כְּדֵי שְׂיִבַטֵּל

רְצוֹן אַחֲרִים מִפְּנֵי רְצוֹנָה". וְעַל־יְדֵי

ה'תְּעֵנִית', כְּבָר נִתְבַטֵּל רְצוֹנוֹ מִפְּנֵי רְצוֹן

הַשֵּׁם־יִתְבַּרְךָ 'כֵּן־ל' - עַל־כֵּן נִתְבַטֵּל רְצוֹן

אַחֲרִים מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, וְנִתְבַטֵּל ה'מַחְלֶקֶת',

וְנַעֲשֶׂה שְׂלֹום.

יג.

(ח"ב ה, טו)

צְרִיכִין לְהַתְּגַלְגַּל בְּכָל מִינֵי דְרַפְּשׁ וְטִיט',

בְּשָׂבִיל עִבּוּד־תְּהֵשֵׁם וּמִצְוֹתָיו

יִתְבַּרְךָ. וְלֹאֵו דוֹקָא 'מִצְוָה' מִמֶּשׁ, אֵלֵא כָּל

דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ רְצוֹן הַשֵּׁם־יִתְבַּרְךָ נִקְרָא

'מִצְוָה'.

כִּי יֵשׁ תְּרִי"ג מִצְוֹת, וְיֵשׁ לְהֵם עֲנָפִים

רְבִים. וְכָל דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ רְצוֹן הַשֵּׁם־

יִתְבַּרְךָ, שְׂעוֹשִׂין בּוֹ נַחַת לְאָבִיו שְׂבִשְׂמִים,

הוּא בְּחִינַת 'מִצְוָה'. וְצְרִיךְ לְגַלְגַּל עִצְמוֹ בְּכָל

מִינֵי דְרַפְּשׁ וְטִיט', כְּדֵי לַעֲשׂוֹת 'אֵיזָה רְצוֹן

וְנַחַת לְהַשֵּׁם־יִתְבַּרְךָ.

יא.

(ח"ב לז)

הַכֹּלֵל: שְׂעֵקֶר הַתְּכַלִּית, הוּא רַק לְעַבַד

וְלִילַךְ בְּדַרְכֵי־הַשֵּׁם לְשִׂמּוֹ יִתְבַּרְךָ,

יג.

(ח"ב א, יד)

כְּשֶׁאָדָם יוֹשֵׁב לְדַבֵּר בַּחֲבֵרוֹ - זֶה בְּחִינַת רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה, יוֹמָא דְדִינָא, שִׁיּוֹשֵׁב וְדָן אֶת חֲבֵרוֹ.

וְצָרִיךְ לָזַהֵר מִזֶּה מְאֹד, וְלִהְיוֹת עַל-עֵצְמוֹ הַיָּטִיב: אִם הוּא רָאוּי לָזַח לְשֹׁפֵט אֶת חֲבֵרוֹ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרֵךְ לְבַדּוֹ רָאוּי לְשֹׁפֵט אֶת הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲז"ל (אָבוֹת פ"ב מ"ד): "אֵל תִּדִין אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתִּגִּיעַ לְמְקוֹמוֹ".

וְמִי הוּא שְׂיָכוֹל לִידַע וְלִהְיוֹת לְמְקוֹם חֲבֵרוֹ - כִּי אִם הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ "שֶׁהוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם וְאִין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ" (בְּרֵאשִׁית-דְּרָבָה סח, ט), וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ מְקוֹם אָצְלוֹ.

וְעַל-כֵּן הוּא לְבַדּוֹ יָכוֹל לְדוֹן אֶת הָאָדָם - כִּי הוּא בְּעַל הַרְחָמִים, וְהוּא יוֹדַע מְקוֹם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כִּי כָל הַמְקוֹמוֹת הֵם אָצְלוֹ יִתְבָּרֵךְ.

וְעַל-כֵּן הוּא יִתְבָּרֵךְ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה שֶׁהוּא "יוֹם-הַדִּין, כִּי הוּא מְקַיֵּם: "אֵל תִּדִין אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתִּגִּיעַ לְמְקוֹמוֹ".

טו.

(ח"א לא, ה'בסוף)

'בְּרִית-עֲלָאָה' הוּא 'שְׁמִירַת הַבְּרִית-קְדֹשׁ, וְ'בְּרִית-תַּתְּאָה' הוּא 'שְׁמִירַת אֲסוּרֵי-הַתֵּר'.

וְצָרִיךְ לִהְיוֹת לוֹ אֵלּוּ שְׁנֵי בְּחִינּוֹת 'בְּרִית', הַיְנוּ: שִׂיחָא 'צְדִיק' וְ'לְמַדן', 'לְמַדן' בְּתוֹרָה, וְ'חֲסִיד' בְּמַעֲשֵׂים-טוֹבִים.

כִּי-אִם אֵינּוּ 'לְמַדן' - אָמְרוּ חֲז"ל (אָבוֹת פ"ב מ"ה): "וְלֹא עִם-הָאָרֶץ חֲסִיד".

וְ'לְמַדן' בְּלִבָּד, בּוֹדֵאי אֵינּוּ כְּלוּם - כִּי אֲפָשָׁר לִהְיוֹת 'לְמַדן' וְרָשָׁע גְּמוּרָה, וְ"לֹא זָכָה נַעֲשֶׂה לוֹ סַם-מָוֶת" (יוֹמָא ע"ב).

'צְדִיק' נִקְרָא - עַל-יַדֵּי 'שְׁמִירַת הַבְּרִית-קְדֹשׁ, וְ'לְמַדן' - עַל-יַדֵּי 'אֲסוּרֵי-וְהַתֵּר'.

טז.

(ספרי-המדות, בית ח"א ח)

אִם עִם-הָאָרֶץ חֲסִיד - אֵל תְּדוּר בְּשִׁכּוֹנָתוֹ.

"לא הביטין למד" (משנה ה)

יז.

(ח"א ל, ח)

ה'צְדִיקִים' הֵם בְּחִינַת 'מְשִׁיחַ, שְׂאֵלָיו בְּאִין כָּל הַתְּפִלוֹת לְהַעֲלוֹתָן, וְהוּא מוֹרַח וּמְרַגֵּשׁ בְּהַתְּפִלוֹת, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁהוּא, וְיוֹדַע אֵיזָה תְּפִלָּה בָּאָה מִהַבָּשָׂרִים וְאֵיזוֹ מִהָאֲחָרִים.

וְעַל-יַדֵּי-יָזָה יוֹדַע לְהוֹכִיחֵם, כִּי עַל-יַדֵּי הַעֲזוֹת וְהַתּוֹרָה שֶׁל כָּל אֶחָד

"ולא עם-הארץ חסיד" (משנה ה)

יח.

(ח"א ט, ג)

אִי-אֲפָשָׁר לְהַתְּפִלָּל, רַק כְּשֶׁלּוֹמַד תּוֹרָה, כִּי "לֹא עִם-הָאָרֶץ חֲסִיד" (אָבוֹת פ"ב מ"ה), וּכְתִיב (מְשָׁלִי כח, ט): "מְסִיר אָזְנוֹ מִשְׁמַע תּוֹרָה, גַּם תְּפַלְתּוֹ תוֹעֵבָה".

ואחד, יודע אם תפלתו היתה כהוגן או לאו.

פי יש שני מיני 'עזות':

(א) 'עזות-דקדשה' - שאי-אפשר לקבל את התורה פי אם על-ידי-זה, כמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"ה): **"לא הבישן למד"**, וכמו שאמרו (ביצה כה:): **"נתנה תורה לישראל, מפני שעזין הן"**.

(ב) 'עזות דסטרא-אחרא' - שמשם באין 'תורות אחרות', בחינת 'פסילים', פי **"כל מי שיש בו עזות, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני"** (נדרים כ).

ובפי ה'תורה' שמקבל כפי ה'עזות', כן זוכה ל'תפלה' - פי גם התפלה היא על-ידי 'עזות-דקדשה', שצריכין להעז פניו כנגדו יתברך, ולבקש ממנו על כל מה שצריך, ואפלו לעשות 'פלאות' עמו וכו'.

"מרבח נכסים מרבה דאגה" (משנה ז)

יח.

(ח"א כג, בסוף)

אלו המשקעים בממון, כל מה שיש לו עשירות יותר, יש לו דאגות ועצבות ומרה-שחורה ודאגות ביותר, פי הממון שלו הוא מבחינת עצבות ומרה-שחורה.

וזהו שאמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"ז): **"מרבח נכסים מרבה דאגה"** - פי בודאי הוא מרבח דאגה ועצבות על-ידי רבוי הנכסים והעשירות, פי הנכסים שלו הם בעצמן בחינת 'עצבות'.

ועל-כן הממון והעשירות, מקצר ומכלה ימיו וחייו של האדם, פי אין דבר

שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות, בידוע ל'חכמי-הרופאים'.

ועל-כן הוא מפסיד ומכלה חייו - פי הוא מקשר בפנים דסטרא-אחרא, "אלקים אחרים" (שמות כ, ב), חשך, שהוא בחינת מיתה, הפך "אור פני מלך חיים" (משלי טו, טו).

יט.

(שיחות-הר"ן שח)

כל העשירים והגבירים הגדולים מודים: **"שה'עולם-הזה' מלא יגונות ויסורים!"** - פי דאגותיהם ויסוריהם רבות מאד מאד, בכל-פעם ובכל-יום ובכל-שעה, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ב מ"ז): **"מרבח נכסים מרבה דאגה"**.

ואה-על-פי שההמון-עם העניים אינם מבינים זאת, ונדמה להם: **"שאם היה להם 'עשירות', לא היה להם 'דאגות'!"** - אבל באמת הם טועים הרבה בזה, וכנראה בחוש, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל. והעניים והבעלי-בתים, יש להם גם-כן בודאי דאגות הרבה וכנזפר-לעיל.

על-כן אין מקום לברח מ'יסורי עולם-הזה' הפלא מכאובות יסורים מיסורים שונים.

הן בענין 'פרנסה', הן בענין צער ויסורים מאשתו ובניו, ולהנשים נדמה שיש להם מבעליהם יסורים.

והן בענין יסורים ומכאובים ממש, שנמצאים הרבה סובלי חלאים ומפות מפלאות רחמנא-לצלן בעולם.

הן על כל אלה וכיוצא בהם - אין מקום לברח מפליגה, כיון שאל ה'תורה' וכו'.

"מְרֻבָּה יְשִׁיבָה, מְרֻבָּה חֲכָמָה" (משנה ז)
- עֲנִין יְשִׁיבָה -

ב.

(ח"ב ה, טו)

עַל-יְדֵי קבוץ התלמידים אצל הרב - על-ידייזה נתקבץ ונתלקט 'חלקי-האמונה'.

וְעַל-כֵּן נִקְרָא לְמוֹד הָרַב עִם הַתְּלָמִידִים: 'יְשִׁיבָה' - עַל-שֵׁם 'קְבוּץ חֲלָקִי-הָאֱמוּנָה', שהוא בחינת (שמות טז, לה): **"אֶרֶץ נוֹשֶׁבֶת"**, בחינת (תהלים לז, ג): **"שָׁכַן אֶרֶץ וְרַעַה אֱמוּנָה"**.

כִּי הָרַב הוּא מְשַׁיֵּחַ עַל 'חֲלָקֵי-הָאֱמוּנָה' שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, לְקַבֵּץ וּלְהַעֲלוֹתָם, בְּבַחֲיַנַּת (שם קא, ז): "עֵינֵי בְּנֵי אֶרֶץ לְשֶׁבֶת עַמְדִּי". **"לְשֶׁבֶת עַמְדִּי" - בַּחֲיַנַּת 'יְשִׁיבָה', בַּחֲיַנַּת: "אֶרֶץ נוֹשֶׁבֶת", וְכַ"ל.**

וְעַל-כֵּן הַגְּרִים שֶׁנַּעֲשִׂין עַל-יְדֵי 'קְבוּצֵי-הָאֱמוּנָה' (עיר-שם אות ד) - הֵם נִקְרָאִים עַל-שֵׁם 'יְשִׁיבָה', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר כד, כא): "וַיֵּרָא אֶת הַקִּינִי, וַיֹּאמֶר אִיתֶן מוֹשֶׁבֶד".

וְזֶהוּ: "אִיתֶן" [בַּהֲפוּךְ אֲתוֹן] תַּנִּי"א דְּמִסִּיעַ לָךְ" [וְעֵלָה אֲתָמֶר אִיתֶן מוֹשֶׁבֶד'] (תקוני-זוהר מד. זוהר פנחס רלח. תצא רעט), כִּי לְמוֹד הַיְשִׁיבָה הוּא מְסִיעַ לְגֵרִים, כִּי הֵם נִתְגַּדְּרִין עַל-יְדֵי בַּחֲיַנַּת הַיְשִׁיבָה.

כִּי עַל-יְדֵי רַבֵּי עִם תְּלָמִידִים שֶׁהוּא בַּחֲיַנַּת 'יְשִׁיבָה' - עַל-יְדֵי-יְזֵה נַעֲשִׂין גֵּרִים, עַל-יְדֵי שֶׁנִּתְקַבְּצִין וְנִתְלַקְּטִין 'חֲלָקֵי-הָאֱמוּנָה'.

וְעַל-יְדֵי הַיְשִׁיבָה שֶׁל הָרַב עִם הַתְּלָמִידִים - נִתְתַּקֵּן 'חֻזְתָּם-דְּקַדְשָׁה', שֶׁהוּא 'הַפֶּךְ הַנְּאֻוָּה, כַּנ"ל.

כא.

(ימי-שמואל ח"ב - רבי שמואל הורוביץ ז"ל)

וְהַעֲקָר אָמַרְתִּי: "תִּפְתָּב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן וְעַם נִבְרָא יִהְלַל יְיָ" (תהלים קב, יט) - עֲתִיד לְהִבְרָאוֹת דּוֹר, שִׁיְהִיָּה 'יְשִׁיבָה-גְּדוּלָּה' בְּאֶרֶץ-הַקֹּדֶשׁ דּוֹקָא, שִׁילְמָדוֹ תוֹרוֹת רַבְנֵנוּ וְכוּ', וְלַעֲשׂוֹת כָּל עֲבוֹדָתָם וְהַנְּהַגְתָּם בְּקֹדֶשׁ וּבַחֹל, עַל-פִּי הַפְּנִימִיּוֹת מִתוֹרוֹת רַבְנֵנוּ וּמִזִּהְרַנְתָּ וְכוּ'.

"מְרֻבָּה צְדָקָה מְרֻבָּה שְׁלוֹם" (משנה ז)

בב.

(ח"א נז, ז)

לְבַטֵּל וּלְהַכְנִיעַ הָאוֹיְבִים דֵּי הַ'צֹּעִם, אוֹ 'אֲכִילַת-שֶׁבֶת', לְבַד. אָבַל לְרַב הַשְּׁלוֹם, צְרִיךְ גַּם לְהַרְבוֹת בְּצְדָקָה, כְּמֵאמֶר חַז"ל (אבות פ"ב מ"ז): **"מְרֻבָּה צְדָקָה מְרֻבָּה שְׁלוֹם"**.

בג.

(ח"א קעט)

כַּנְגֵּד כָּל מִינֵי 'מַחְלַקְת' בְּגַשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת, שְׂאִינוּ יְכוּל לְהַתְּפַלֵּל, אוֹ לַעֲשׂוֹת מַה שְּׁצָרִיךְ בְּעֲבוֹדַת-הַשֵּׁם - צְרִיךְ 'תַּעֲנִית'.

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חַז"ל (אבות פ"ב מ"ז): "מְרֻבָּה צְדָקָה מְרֻבָּה שְׁלוֹם". 'צְדָקָה' הוּא בַּחֲיַנַּת 'תַּעֲנִית'. כִּי עַקֵּר הַתַּעֲנִית הוּא 'צְדָקָה', כְּמֵאמֶר חַז"ל (בְּרֻכּוֹת ו:): **"אֲנִי אֲנִי דַתַּעֲנִיתָא צְדָקָתָא"**.

כִּי בַּחֲיַנַּת הַמַּחְלַקְת' הוּא, שְׁעוֹמְדִים עָלָיו לְבַטֵּל רְצוֹנוֹ, וּסְגַלַּת הַתַּעֲנִית אִיתָא בְּזֶהר (אחרי סח): "לְאֲכַנְעָא לְבָא, לְאֲדַבְּקָא

רעותא דלפא לקדשא-ברי-הוא" - שנכנע הלב, ונתבטל הרצונות האחרים שלו מפני רצון-השם. ועל-כן על-ידי-זה נתבטל ה'מחלקת' ונעשה 'שלום'.

"קנה לו דברי-תורה, קנה לו חיי העולם-הבא" (משנה ז)

נד.

(אבני-הברזל, שיחות-וספורים מרבי נחמן טולטשינער ז"ל יב)

אחרי שיחה ארבה של מוהרנ"ת ז"ל עם אנשי-שלומנו אודות התכלית, אמר המסקנא: "די וועלט איז נישט, און מען קען זי נישט בעקומען! תורה ועבודה איז יא און מען קען דאס יא בעקומען!"

[העולם-זה הוא לא, ואי-אפשר לקבלו. תורה ועבודה זה כן, ואפשר כן לקבלו].

ורבי נחמן טולטשינער ז"ל שמע אז זאת בהיותו נער, ונתפעל מזאת המסקנא - עד שאצלו נעשה מסקנא: 'להיות תמיד דבוק ומקרב למוהרנ"ת ז"ל'.

"איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם, רבי אליעזר אומר: עין טובה. איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם, רבי אליעזר אומר: עין רעה" (משנה ט)
- עניני 'עין-הרע' -

נה.

(ח"א נד, ד)

כדי לשמר זכרון עלמא-דאתי, צריך לשמר עצמו שלא לפל לבחינת רע-עין, בחינת 'מיתת הלב'.

כי עקר ה'זכרון' תולה ב'עין', בבחינת (שמות יג, ט): "ולזכרון בין עיניך", כי ה'שכחה' בא על-ידי רע-עין, 'מיתת הלב', בבחינת (תהלים לא, יג): "נשכחתי כמת מלב".

ו'אבשלום' שהיה עינו רעה במלכות אביו, נאמר בו 'מיתת הלב' (שמואל-ב, יח, יד). ועל-כן לא הניח 'בן זכר', כי פגם ב'זכרון' על-ידי רע-עין.

ומי שרואה שנופל לרע-עין, אם אינו מרגיש שיוכל לעמד בזה להנצל ממנו, צריך לברח ממנו. אבל מי שיכול לתקן, צריך לתקן.

וצריך לראות מהות הרע-עין, כדי לידע השרש שצריך לתקן, כי יש פמה בחינות רע-עין.

וכשנופל לרע-עין של 'התנשאות', שעינו צרה ב'התנשאות' של חברו, צריך להכניע ב'שרש ההתנשאות', ב'שרש המלכות', בחינת 'משיח'. והוא בחינת 'טוב-עין', בבחינת (שמואל-א טז, יב): "יפה עינים וטוב ראי", הנאמר ב'דוד' שהוא 'משיח'.

נו.

(ח"א נה, ג)

ה'רשעים' ממשיכים בחינת רע-עין על שונאיהם, והאדם נצול מזה על-ידי למוד זכות שלמד על הרשע. כי גם הקדוש-ברוך-הוא מלמד זכות על הרשע, בשביל להציל את הצדיק מ'רע-עין' של הרשע.

נד.

(ח"א נה, בסוף)

בופלין [בפסוקי-דמרה] הפסוק (תהלים קג, ו) "כל הנשמה", פמובא בכונות (פרי-

עֲצֵחִים, שְׁעַר הַזְמִירוֹת פ"ה; עֵינַי בֵּית יוֹסֵף אֲרֻחֵי חַיִּים
 סִימָן נה). "בְּכָל נְשִׂימָה וְנְשִׂימָה צָרִיךְ לְהִלָּל
 אֶת הַשֵּׁם" (בְּרֵאשִׁית רַבָּה יד, ט).

על-ידי 'עין-הָרַע' נִכְפָּל הַנְּשִׂימָה, בְּנִרְאָה
 בְּחוּשׁ: כְּשֵׁישׁ לְאָדָם 'עֵין-הָרַע',
 אֲזִי מְגַהֵק וּפּוֹתַח פִּיּוֹ לְקַבֵּל נְשִׂימָה כְּפוּלָה.
 וּכְשֶׁהַנְּשִׂימָה כְּפוּלָה, גַּם הַהִלָּל צָרִיךְ לְכַפֵּל
 כַּנִּ"ל. וּבַפֶּרֶט שְׁצָרִיךְ לְהִלָּל וּלְהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם
 שֶׁהֵצִיל אוֹתוֹ מֵ'עֵין-הָרַע' הַזֹּאת, וְהוּא רוֹאֶה
 "בְּהִפְרֵת רְשָׁעִים" (תְּהִלִּים לז, לד).

[אֲבִי"ה-הַבְּרִזָּל, שִׁיחוֹת-וְסִפּוּרִים מְרַבֵּנוּ ז"ל סז:
 אֶחָד סִפֵּר לִפְנֵי רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁסִּים מְסַכֵּת נִדְהָ, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ
 רַבֵּנוּ ז"ל: "אִם כֵּן אִמְרוּ לִי: מִפְּנֵי מָה כְּשֵׁישׁ לְאָדָם עֵין-
 הָרַע הוּא מְגַהֵק בְּפִיו? [וְעֵנֶעֶץ], וּבְסִמּוֹן אָמַר תּוֹרָה נ"ה
 הַנִּ"ל, וְשֵׁם מְרַמֵּז הָעֵינַי הַנִּ"ל, וְשָׂרִיף לָזֶה גַּם עֵינַי הַגִּיהוֹק
 שֶׁבְּטִמְאֵת הַנִּדְהָ].

כח.

(שיחות-הַר"ן רמב)

ענין 'עין-הָרַע' הוּא: כִּי יֵשׁ בַּח מִמֶּשׁ
 בְּהִרְאִיָּה, כִּי 'בַּח הָרְאוֹת' הוֹלֵךְ
 לְחַבְרוֹ וּמְזִיקוֹ בְּשֵׁעֵינוּ רָעָה, כִּי הוּא 'בַּח
 מִמֶּשִׁי' שֶׁהוֹלֵךְ וּפּוֹגֵעַ בְּהַדָּבָר הַנִּרְאָה.

וּסְגָלָה לְ'עֵין-הָרַע': סִנְפִיר שֶׁל דָּג לְעֵשֶׂן
 בּוֹ. וְסִימָן: 'סִנְפִיר' בְּגִימְטְרִיא
 'ר"ע עי"ן'. וּבִיּוֹתֵר מְסֻגָּל: סִנְפִיר שֶׁל מִן דָּגִים
 שְׁקוֹרֵין אוֹתוֹ 'שְׁלֵעִיין' - 'ש"ל-עי"ן' - "לְשׁוֹן
 נוֹפֵל עַל לְשׁוֹן" (בְּרֵאשִׁית רַבָּה לא, ח).

נסח-אחר: לְתֵלוֹת הַסִּנְפִיר הַנִּ"ל, עַל
 הָאָדָם אוֹ תִינּוֹק שֶׁמְרַגֵּל
 שִׂיחָה לֹא לְפַעֲמִים עֵין-הָרַע, וְיִנָּצֵל.

'עין-הָרַע' נִמְשָׁךְ מִה"אֲרַבַּע מֵאוֹת אִישׁ
 שֶׁהִלְכוּ עִם עֵשׂוֹ לְהִלָּחֵם עִם
 יַעֲקֹב" (בְּרֵאשִׁית לב, ז), "לְהַטִּיל עֵין-רָעָה חֶסֶם-
 וְשָׁלוֹם בְּמַחְנֵה שֶׁל יַעֲקֹב" (מְגִיד-מִישְׁרַיִם, פְּרֻשַׁת
 וַיִּשְׁלַח).

ו'סִנְפִיר' הוּא מְסַפֵּר 'אֲרַבַּע-מֵאוֹת' (עִמְקֵי
 הַמִּלָּךְ ה, גז; י, ח; יד, לד; מְגַלְהֵעֲמֻקּוֹת,
 פְּרֻשַׁת קִדְשִׁים), שֶׁהוּא מְסַפֵּר 'ר"ע-עי"ן' בְּמִכּוֹן,
 כְּנֶגֶד הָאֲרַבַּע-מֵאוֹת אִישׁ שֶׁל עֵשׂוֹ. וְעַל-כֵּן
 'סִנְפִיר' מְצִיל מִזֶּה.

"רבי שמעון אומר: הרואה את הנוֹלָד" (משנה ט)

נט.

(ח"א יח, ו-ח)

"איזהו חכם הרואה את הנוֹלָד" (אבות פ"ב
 מ"ט), שֶׁהוּא ה'סוֹפֵף' וְה'תְּכַלִּית' -
 שְׂיוֹכֵל אָדָם לְהַשִּׁיג ה'תְּכַלִּית' בְּכָל דָּבָר,
 שֶׁהוּא 'עֹלְמָא-דְּאִתִּי'.

ל.

(כוכבי-אור, אֲנָשִׁי-מוֹהֵר"ן ח"ג יג)

בעת שֶׁשָּׁלַח מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל לְהַדְפִּיס אֶת
 סִפְרוֹ 'לְקוּטֵי-הַלְכוֹת' - עָנָה וְאָמַר:

"מזה שאינו חושב על תכליתו האחרון
 מה יהיה בסופו כשיהיה שוכב על
 הארץ וכו' - מזה אינו מדבר כלל, כי זה
 הוא דומה לבהמה ממש!"

רק מי שחושב היטב מה יהיה בסופו,
 ולבו חושק וכוסף מאד לעבודת
 השם-יתברך, ובוֹדֵאי נַעֲשֶׂה עִמּוֹ מָה
 שְׁנַעֲשֶׂה, כִּי הַהִתְגַּבְּרוֹת גְּדוֹל מְאֹד כִּי־דוּעַ לָנוּ
 - בְּשִׁבִיל זֶה הָאִישׁ חִבְּרָתִי אֶת סִפְרִי, כִּי
 אוֹתוֹ יַחֲזִקוּ דְבָרֵי וְאוֹתוֹ יֵאֲמְצוּ!"

שָׂאֵר עֵינַי ה'הִסְתַּכְּלוֹת עַל הַתְּכַלִּית' - נִמְצְאִים
 בְּפֶרֶק שְׁלִישִׁי, מִשְׁנֵה א: "וּלְאֵן אֶתָּה הוֹלֵךְ"

וּלְפַעֲמִים גֹּרֵם הָעֲבֵרָה, שְׂמֵפִיל גַּם אַחֲרִים לְהִיזוֹתָם 'בְּעַל־יְחֻבוֹת'. וְלָזָה יֵשׁ עֵת שֶׁנַּעֲשׂוּ כַּמָּה 'בְּעַל־יְחֻבוֹת' בְּעוֹלָם - זֶהוּ מִחֻמַּת הָעֲבֵרָה הַנ"ל שֶׁנִּתְגַּבְּרָה בְּעוֹלָם חֲסִי-וְשָׁלוֹם.

וְעֵצָה לָזָה: לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה בְּכָל־לַיּוֹת, וְלִהְתַּחַנֵּן לִפְנֵי הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ: "לְהַצִּילוֹ מֵעֲבֵרָה זֹאת!" וְלִהְתַּחַרֵּט בְּכָל־לַיּוֹת עַל עֲבֵרָה זֹאת.

וְעַתָּה לָשׁוּב עַל־זֶה: הוּא כִּשְׁהוּא ב'מַחֲיִין-דְּגַדְלוֹת', אֲזִי טוֹב לְהִתְחַרֵּט וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵת הַבּוֹרָא-יִתְבָּרַךְ עַל זֶה, וְלָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה.

כִּי 'מַחֲיִין-דְּקַטְנוֹת' הוּא בְּחִינַת 'בְּעַל־חֹב'. כִּי אָמְרוּ רַז"ל (קדושין מט:): "עֲשֶׂרָה קַבִּין שֶׁנֶּה יָרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נִטְלוּ עֲבָדִים". 'שְׁנָה' הוּא בְּחִינַת 'מַחֲיִין-דְּקַטְנוֹת', 'עֲבָדִים' בְּחִינַת (מְשָׁלִי כב, ז): "עֹבֵד לֹוֹה לֹא יֵשׁ מִלֹּוֹה".

וְלָזָה כִּשְׁהוּא ב'מַחֲיִין-דְּגַדְלוֹת', אֲזִי הָעֵת לָשׁוּב עַל־זֶה, וּלְבַטֵּל הָעֲנָשׁ שֶׁל 'בְּעַל־חֹב', בְּחִינַת 'מַחֲיִין-דְּקַטְנוֹת'.

לג.

(שיחות-ה'ר"ן קנב)

שִׁמְעֵתִי בְּשִׁמּוֹ שֶׁאָמַר: שָׂאֵם לֹא הָיָה מִמֶּתִין בְּבִטְחוֹן לִישׁוּעַת-הַשֵּׁם, כִּבֵּר הָיָה אִישׁ נוֹסֵעַ וּמְטַלְטֵל, כִּמּוֹ כֹּל הַנוֹסְעִים וּמְטַלְטְלִים עֲצָמָם בְּשִׁבְלֵי הַפְּרָנְסָה כִּנְהוּג עֲכָשׁוּ.

וְהַפְּרָנָה: כִּי אָמַר זֹאת לְעֲנִין הַנְּהַגַּת הַבַּיִת בְּפְרָנְסָה וּמְלַבּוֹשִׁים וּשְׂאָר צָרָכֵי הַבַּיִת, שֶׁעַל־פִּירֵיב חָסַר לְאָדָם הַרְבֵּה. פְּגוּן: לָזָה חָסַר 'מְלַבּוֹשׁ פָּשׁוּט', וַיֵּשׁ שֶׁחָסַר לָהֶם 'מְלַבּוֹשִׁים חֲשׁוּבִים' אוֹ 'דִּירָה' וְכוּ'. שֶׁצָּרִיכִין לְהִתְיַחַס לִישׁוּעַת-הַשֵּׁם, וְ"לְבַלִּי לְדַחֵק אֶת

"איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם. רבי שמעון אומר: הלזה ואינו משלים. אחד הלזה מן האדם, הלזה מן המקום-ברוך-הוא, שנאמר (תהלים לז, כא): 'לזה רשע ולא ישלם, וצדיק חונן ונותן'" (משנה ט)
- עניני 'הלואות וחובות' -

לא.

(ח"א כג, ה-בסוף)

'עבודה-זרה' הִיא 'חֻבָּה' (רש"י בראשית יד, טו). שֶׁמְכַרְעַת הַכֹּל לְכַף-חֻבָּה, וְכֹל הַמִּתְדַבְּקִין בָּהֶם 'בְּעַל־יְחֻבוֹת'.

כִּמּוֹ שֶׁאֲנִי רוֹאִים בְּחוּשׁ: שֶׁזֶה הַמַּשָּׂא תְלוּי בְּצוּאָר בְּנֵי-אָדָם, שֶׁאֵין מִסְתַּפְקִין בְּמִמּוֹנָם. וְלוֹוִין מִמּוֹן מְאַחֲרִים, וְנִדְמָה לָהֶם שֶׁמְשַׁתְּכִין שְׂכָר הַרְבֵּה, וְאַחֲרֵיכֵן מֵתִים 'בְּעַל־יְחֻבוֹת'.

וְאִם אֵינָם מֵתִים 'בְּעַל־יְחֻבוֹת', הֵם בְּחִינַת 'בְּעַל־יְחֻבוֹת', וּמְטַרִיחִים עֲצָמָם בְּטִרְחוֹת גְּדוֹלוֹת, וּמְסַפְנִים עֲצָמָם בְּסַפְנַת דְּרָכִים, בְּשִׁבְלֵי שְׂכָר מְעַט, בְּשִׁבְלֵי לְשֵׁלֶם חֹב אֲבִיהֶם, חֹב עֲבוּדָה-זָרָה. כִּי "מִצְוָה לְקַיֵּם דְּבַרֵי הַמֶּת" (תענית כא. כְּתוּבָה ע. גִּיטִין יד:)- וְזֶה הַדְּבָר לָהֶם כִּמּוֹ 'צְוָאָה' מֵאֲבִיהֶם: 'שִׁישְׁלָמוּ חֻבוֹתַי'.

לב.

(שיחות-ה'ר"ן קיב)

אִיתָא: "אִם הַתּוֹרָה הִיְתָה נִכְתָּבַת כְּסֹדֵר, הָיוּ יוֹדְעִין כֹּל 'עֲנֵשׁ-וְשִׂכָר' שֶׁל כֹּל 'לֹא-תַעֲשֶׂה וְעֲשֵׂה'".

הַנֶּה: יֵשׁ עֲבֵרָה שֶׁעֲנֵשָׁה שֶׁל עֲבֵרָה הִיא, שֶׁיְהֵא 'בְּעַל־חֹב' תְּמִיד! וְאִפְלוּ יַעֲשֶׂה כֹּל טְעֻדָּקִי דְאִפְשָׁר, לֹא יוֹעִיל כֹּלְל, וְיִהְיֶה 'בְּעַל־חֹב' תְּמִיד.

הַשְּׁעָה" (ערויבין יג) לְמַלְאוֹת הַחֶסֶד תִּכְבֵּה וּמִיָּד. רַק צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד יְרַחם הַשֵּׁם.

וְאָמַר עַל-עַצְמוֹ עֲנִין הַנ"ל: שָׂאם לֹא הָיָה מְמַתִּין, כַּגּוֹן כְּשֶׁהָיָה חֶסֶד לֹא אִיזָה דְבַר, אִם הָיָה דוֹחֵק אֶת הַשְּׁעָה שֶׁיְהִיָּה דוֹקָא תִּכְבֵּה, הָיָה צְרִיךְ לְלוֹוֹת לְעַצְמוֹ וּלְהִיּוֹת 'בַּעַל-חַוָּב', עַד שֶׁהָיָה מְכַרְח לְהִיּוֹת נוֹסֵעַ וּמְטַלְטֵל. כְּמוֹ שְׂאָנוּ יוֹדְעִים עֲנִין הַנוֹסְעִים, שֶׁהֵם מְכַרְחִים תָּמִיד לְפַעַע עַל הַמְדִינָה, מִחֲמַת שֶׁהֵם תָּמִיד 'בַּעַל-חַוָּב'.

וְעֲנִין זֶה צְרִיכִים לִידַע מְאֹד - וְצְרִיכִין לְלַמֵּד עַצְמוֹ לְהַרְגִיל עַצְמוֹ בְּזֶה מְאֹד, כִּי לְכָל אָדָם חֶסֶד הַרְבֵּה, אֲפֹלוּ בַּעַל-יָדָיִם וְעַשְׂרִים גְּדוֹלִים, מְכַל־שֶׁכֶן מְקַבְּלִים, אֲפֹלוּ הַחֲשׁוּבִים וְהַגְּדוֹלִים. וְצְרִיךְ לָזֶה לְהַסְתַּפֵּק בְּמַעוֹט, וּלְהַנְהִיג בֵּיתוֹ כְּפִי הַשְּׁעָה וְהַזְמַן.

וְאִם נִדְמָה לוֹ שֶׁצְרִיךְ 'מְלַבּוֹשׁ', אוֹ לְאֲשֵׁתוֹ וּבְנָיו - אֲף־עַל-פִּי שֶׁמְכַרְח לוֹ, אֵל יְדַחֵק הַשְּׁעָה לְלוֹוֹת וּלְהַקִּיף וּלְהִיּוֹת 'בַּעַל-חַוָּב', אֲף־יִמְתִּין עַד שֶׁיְבֹא עֵתוֹ. וְטוֹב לְסַבֵּל דַּחֵק אֲפֹלוּ בְּמִזְזוֹנוֹת, וְכַל-שֶׁכֶן בְּמְלַבּוֹשִׁים וְדִירוֹת וְכוּ', וְלֹא לְהִיּוֹת 'בַּעַל-חַוָּב'.

וּמִזְטָב שֶׁיְהִיָּה 'בַּעַל-חַוָּב' לְעַצְמוֹ, אוֹ לְבָנֵי-בֵיתוֹ בְּמְלַבּוֹשִׁים, מְלַחֲיוֹת 'בַּעַל-חַוָּב' לְהַחְנוּנִי אוֹ לְאַחֲרִים. כִּי בְּכָל עֲנִינֵי פְרִנְסָה צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד שֶׁיְבֹא עֵתוֹ כַּנ"ל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים קמ"ה, טו): "עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ, וְאַתָּה גוֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בַּעֲתוֹ".

לד.

(ספרי-המדות, עניני 'הלואות וחובות')

[א] מִי שֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשָׂיו בְּמַהֲירוֹת בְּלִי 'יְשׁוּבֵי-הַדַּעַת', נַעֲשֶׂה 'בַּעַל-חַוָּב' (מִמּוֹן עז).

[ב] מִי שֶׁצְרִיךְ לְלוֹוֹת מְאַחֲרִים, הוּא דוֹמָה לְבַהֲמָה (מִמּוֹן ח"ב יט).

[ג] עַל-יְדֵי נְאוּף, נַעֲשֶׂה 'בַּעַל-חַוָּב' (נְאוּף לו).
[ד] מִי שֶׁשׁוֹמֵעַ 'תּוֹכְחָה', וְאִינוֹ נִתְקַבֵּל אֲצֵלוֹ, יֵדַע שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְלוֹוֹת אֲצֵל אַחֲרִים. וְסִימָן לְדַבְּרֵי: "בְּדַבְּרִים לֹא יוֹסֵר עֶבֶד" (מִשְׁלֵי כט, יט), "לֹוֶה לְאִישׁ מְלוֹוָה" (שָׁם כב, ז) (תּוֹכְחָה ח"ב ג).

[ה] מִי שֶׁרוֹצֵה לְשׁוּב, יִזְהַר מְלַחֲיוֹת 'בַּעַל-חַוָּב' (תְּשׁוּבָה מז).

"שוב יום אחד לפני מיתנתך" (משנה י)

לה.

(שיחות-ה'ר"ן רפח)

פַּעַם-אַחַת אָמַר לְאִישׁ אֶחָד בְּזוֹ-הַלְשׁוֹן: "שׁוּב יוֹם אֶחָד לְפָנַי מִיַּתְתְּךָ" (אָבוֹת פ"ב מ"י; שַׁבַּת קנ"ג), וְדַחֵק וּמְשַׁדְּ תַבַּת "יוֹם אֶחָד".

וּכְוִנָּתוֹ הָיָה: לְעַנֵּן מַה שֶׁמְפִיל אֶת הָאָדָם מַה שֶׁקָּדַם לוֹ וּמַה שֶׁלְאַחֲרָיו. דְּהֵינּוּ: שֶׁלְפָעָמִים מִתְעוֹרֵר קָצֵת לְהַשִּׁים-יִתְבָּרֵךְ, אֲבָל קָדַם וְאַחֲרֵיכֵן הָיָה מַה שֶׁהָיָה, כְּפִי מַה שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד לְפָנָיו בְּחִינָתוֹ. וּמִחֲמַת זֶה נּוֹפְלִים רַבִּים מְעַבְדֵי-תָם בְּיָדוּעַ.

וְעַל-זֶה אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל לְהָאִישׁ הַנ"ל, וְגַעַר עָלָיו וְאָמַר: "שׁוּב יוֹם אֶחָד לְפָנַי מִיַּתְתְּךָ" - כְּלוֹמֵר: שֶׁאֲפֹלוּ אִם לֹא תִזְכֶּה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ קָדַם שֶׁתָּמוּת, כִּי אִם לְשׁוּב לְהַשִּׁים-יִתְבָּרֵךְ יוֹם אֶחָד בְּלִבְד, גַּם זֶה טוֹב מְאֹד וְיִקָּר מְכַל הוֹן.

כִּי "מַה יִּתְרוֹן לְאָדָם מְכַל עַמְלוֹ" (קִהְלַת א, ג), וְלֹא יִשְׁאֵר לוֹ מְכַל יִגְיעָתוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, כִּי אִם זֶה הַיּוֹם שֶׁשָּׁב לְהַשִּׁים.

לו.

(עלים לתרופה, מכתב הסתלקות מוהרנ"ת)

מוהרנ"ת ז"ל אמר בשבת לפני הסתלקותו בשנכנס לשלש-סעדות לומר תורה, בהתחלת דבורו:

"אף-על-פי שזה חרפה לומר, כי כל 'בעל-דרשן' אומר זה - אף-על-פי-כן צריך לומר: איר זאלט וויסן, אז מ'וועט זיין א 'מת', און א 'גוסס', און מ'וועט מוזן ליגן מיט די פיס צום טיר!"
[תדעו: שגיעהו להיות 'מת' וגוסס', ויהיו מקרחים לשפב בשחרגלים מול הדלת] - ואמר זה במורא גדול!

עין עוד ב'פרק-שלישי' במשנה א:
"ולאן אתה הולך"

"וכל דבריהם בגחלי אש" (משנה י)

לז.

(ח"א כ, אב)

דע: שיש נשמה בעולם, שעל-ידה נתגלה באורי ופרושי התורה וכו', וכל 'מפרשי התורה' מקבלין מזאת הנשמה.

וזאת הנשמה, כל דבריה "בגחלי אש" - כי אי-אפשר לקבל ולשאב מימי התורה, אלא מי שדבריו "בגחלי אש", בבחינת (ירמיה כג, כט): "הלוא כה דברי פאש".

וכשהנשמה הזאת נופלת מבחינת: "הלוא כה דברי פאש", ואין דבריה "בגחלי-אש", ודבריה נצטננין - אזי נסתלקת.

ואזי נסתלק 'באורי-התורה' הנמשכת על-ידה, וכל 'מפרשי-התורה' אין יכולין להשיג שום באור התורה וכו'.

ומי שרוצה להמשיך 'באורי-התורה' - צריך מתחלה להמשיך לעצמו דבורים חמים "בגחלי-אש". וה'דבור' נמשך מ'לב-העליון', בבחינת (תהלים עג, כו): "צור לבבי".

וצריך לשפך שיחו בתפלה לפני השם-יתברך, ועל-ידי תפלתו נכמרו 'רחמי השם-יתברך' עליו, ונפתח 'לב-העליון', כי עקר ה'רחמים' הוא ב'לב'.

ונשפע מ'לב-העליון' 'דבורים', ועל-ידי ה'דבור' ממשיך 'באורי-התורה' גם-כן משם וכו'. וה'לב' נכמר ב'רחמים', ומשפיע 'דבורים חמים', בבחינת (שם לט, ד): "חס לבי בקרבי, בהגיגי תבער אש, דברתי בלשוני".

ובשביל-זה צריך כל אחד מ'מפרשי-התורה', קדם שמתחיל לבאר איזה באור, צריך לו מתחלה לשפך תפלתו לפני השם-יתברך, כדי לעזור 'לב-העליון', להשפיע עליו דבורים "בגחלי-אש", ואחר-כך יתחיל לבאר.

"רבי יהושע אומר: עין הרע וכו', מוציאין את האדם מן העולם" (משנה יא)

לח.

(עניני עין-הרע)

נמצאים לעיל במשנה ט: "רבי אליעזר אומר: עין רעה".

"הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה" (משנה יג)

מחצה פרוסה בפני זאת התאנה. ומאלו
השלשה מחין נמשך שלשה מיני רחמנות
וכו'.

וזו בחינת שלש תפלות ביום - כי כל
תפלה הוא בחינת מח מיוחד
מהשלשה מחין, בחינת שלשה מיני
רחמנות התלויים במח, כי "עקר התפלה
היא רחמים ותחנונים" כנ"ל. ועל-כן
בשהדעת נפגם, מזה בא חסוּשִׁלֹּם 'תאות'
נאוף כנ"ל.

ואזי אי-אפשר להתפלל בבחינת
רחמים ותחנונים, ואז התפלה
בבחינת דין (שמכרח להתפלל מצד הדין ואינה רחמים
ותחנונים וקפץ לפטר התפלה מעליו). ואז הסטרא-
אחרא יונקת מהתפלה, ובולעת אותה.

ואז צריכים 'בעל-בח' גדול שיוכל
להתפלל תפלה בבחינת דין, לעשות
"פלילות עם קונו" (סנהדרין מד פב:), בבחינת
'מטה עז'.

והסטרא-אחרא רוצה לבלע גם התפלה
הזאת - אך היא עומדת
בבית-הבליעה שלה, ומכרחת על-ידי-זוה
להקיא כל מה שבלעה, כל הקדשות של
הדעת והרחמנות והתפלות שבלע, בבחינת
(איוב כ, טו): "חיל בלע ויקאנו".

ולא די שהוא מקיא ומוציא כל הקדשה
שבלע, אף גם מכרח להקיא ולהוציא
עצמות החיות שלו ממש, מקרבו ומבטנו,
בבחינת (שם): "מבטנו ירשנו אל". - וזהו
בחינת גרים שמתגירין, שהיו תחלה
מעצמות הסטרא-אחרא ממש, ועכשו
חוזרין אל הקדשה.

לט.

(חיי-מוהר"ן תפז)

רבנו ז"ל אמר: "הצדיקים שונים בזה
במה שמאחרים זמן תפלה!"

מ.

(פונבי-אור, אנשי-מוהר"ן ח"ב יז)

דברו פעם-אחת לפני מוהרנ"ת, מענין
הפרצה במדינת אשפנז לגלח הזקן
והפאות. אמר לו הרב וכו': "איך עוברים
בכל יום על חמשה לאוין?!"

והשיב לו מוהרנ"ת ז"ל: "הלא איך
עוברים בכל יום זמן קריאת-
שמע?!"

"וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך
קבע, אלא רחמים ותחנונים" (משנה יג)

מא.

(ח"ב ח, ב"ג)

"עקר התפלה היא רחמים ותחנונים"
(אבות פ"ב מ"ג), ועקר הרחמים תלוי
בדעת.

וכשהסטרא-אחרא יונקת מהרחמנות,
מפגם-הדעת, הינו:
דעת דסטרא-אחרא שיונק על-ידי נפילת
הדעת-דקדשה, בבחינת (בראשית ג, א):
"והנחש היה ערום" - אז נפגם הרחמנות,
ונעשה פעם ואכזריות. ועל-ידי-זוה נקטן
הדעת.

ואז מתגבר 'תאות-נאוף' חסוּשִׁלֹּם - כי
יש שלשה מחין באדם, וכל אחד הוא

מב.
(ח"א קצו)

אסור לאדם לעמוד עצמו על שום דבר, הינו להתעקש בתפלתו שהקדוש-ברוך-הוא יעשה לו דוקא את בקשתו, כי זה הוא כמו לוקח דבר בחזקה בגזלה, רק צריך להתפלל ולהתחנן לפני השם-יתברך ברחמים ותחנונים, אם יתן יתן, ואם לאו לאו.

וזה (אבות פ"ב מ"ג): "וכשאתה מתפלל, אל תעשה תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים". "אל תעשה תפלתך קבע" - מלשון 'גזלה', כמו שכתוב (משלי כב, כג): "וקבע את קבעיהם נפש".

הינו: שכל מה שהוא מבקש, הן 'פרנסה' או 'בנים' או 'שאר צרכים' - אסור להתעקש בתפלתו: "שדוקא יעשה הקדוש-ברוך-הוא את תפלתו!" - כי זה הוא 'תפלת קבע', שלוקח הדבר ב'חזקה' בגזלה. רק 'תפלל' 'רחמים ותחנונים'.

"ואל תהי רשע בפני עצמך" (משנה יג)

מג.
(ח"א כג, א)

"ואל תהי רשע בפני עצמך" (אבות פ"ב מ"ג). "בפני" - זהו בחינת 'פנים' ד'סטרא-אחרא' הבא מחמת 'תאות-ממון' (שנקשרים בפנים ד'סטרא-אחרא, אנפיו-חשוכין, מרה-שחורה, אלקים אחרים, השף וכו'), שאין מאמין בהקדוש-ברוך-הוא, שהוא תזן ומפרנס, והוא חושב: "פחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ת, יז). וזה: "עצמך" - לשון 'עצם ידי'.

מד.
(חיי-מוהר"ן תרה)

אמר רבנו ז"ל: "אפלו אם אינו איש כשר, אף-על-פי-כן טוב לו מאד מה שמתקרב עצמו להצדיק.

ועל-זה הזהיר התנא (אבות פ"ב מ"ג): "ואל תהי רשע בפני עצמך" - שאפלו אם הוא רשע חסיד-שלום, לא יהיה רשע בפני עצמו - רק הוא גם הוא ישתדל להתקרב להצדיק, כדי שיהיה לו איזה אחרית ותקוה על-כל-פנים.

מה.
(חיי-מוהר"ן הש"מטות)

על אחד שחלה והיה נעצר, אמר: "אל תהיה רשע בפני עצמך" [פאר זיך] (אבות פ"ב מ"ג).

"הוי שקוד ללמד תורה" (משנה יד)

מו.
(שיחות-הר"ן יז)

הזכיר אחד על 'התמדת הלמוד', ואמר לו: "מדוע לא תלמד? מה תפסיד בזה? הלא תקבל עולם הבא על הלמוד!"

ואין-צריך-לומר כשהתורה מראה אהבה לאחד, אז אין רוצה בכל עולם-הבא, רק את התורה בעצמה. והלא גם השם-יתברך לומד (עבודה-זרה ג: - שלש שעות עוסק בתורה).

ובדורות הללו בעוונותינו הרבים נפל למוד התורה מאד. - והגדולים בדורות שלפנינו, לא היו יודעים שום פגנות, והיו יכולים לעשות מופתים רק על-ידי 'למוד התורה-הקדושה'.

מז.

(שיחות הר"ן עו)

וְדַרְבּוֹ [של רבנו ז"ל] הִיָּה תְּמִיד: שְׁהָיָה לוֹמֵד הַרְבֵּה הַרְבֵּה כֹּל יָמָיו עַד הַסּוּף, אִפְלוּ בָּעֵת הַחֹלְאֵת הַכָּבֵד שְׁהָיָה לוֹ בְּסוּף.

וְאֶף-עַל-פִּי שְׁהָיָה עָלָיו 'טִרְחָא-דְּצַבּוּרָא' שְׁהָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה עִמָּנוּ וְעַם כָּל אֲנָשָׁיו לְקַרְבָּם לְעַבֹּד־תְּהֵשֵׁם, וְלִתֵּן לָנוּ עֲצוֹת בְּכָל עֶסְקֵינוּ וְכוּ' וְכוּ', וְגַם מַחוּ הָיָה מְשׁוּטֵט תְּמִיד בְּהַשְׁגוֹת גְּבוּהוֹת וְנוֹרְאוֹת תְּמִיד וְכוּ' וְכוּ' - אֶף-עַל-פִּי־כֵן הָיָה עוֹסֵק בְּ'לִמּוּד-הַתּוֹרָה' בְּפִשְׁיטוֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם וְיוֹם. וְלֹא הָיָה טְרוּד כְּלָל, רַק תְּמִיד הָיָה בִּישׁוּב־הַדַּעַת.

וּבַעֲנָן זֶה הָיָה חֲדוּשׁ נִפְלָא, וְאִי-אֶפְשָׁר לְסַפֵּר מְזָה כְּלָל. וּמַחֲמַת זֶה הָיָה לוֹ פְּנָאֵי עַל כָּל דְּבַר. וְתְּמִיד הָיָה לְמוֹדוֹ בְּמַהֲירוֹת גְּדוֹל מְאֹד וְכוּ' וְכוּ'.

וּסְפָר עִמָּנוּ הַרְבֵּה בַּעֲנָן זֶה: שְׁטוּב לְלַמֵּד בְּמַהֲירוֹת וְלִבְלִי לְדַקְדָּק הַרְבֵּה בְּלִמּוּדוֹ. רַק לְלַמֵּד בְּפִשְׁיטוֹת בְּזְרִיזוֹת. וְלִבְלִי לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ הַרְבֵּה בְּשַׁעַת לְמוֹדוֹ מַעֲנִין לְעֵנָן, רַק יִרְאֶה לְהַבִּין הַדְּבָר בְּפִשְׁיטוֹת בְּמַקּוֹמוֹ.

וְאִם לְפַעְמִים אֵינּוּ יָכוֹל לְהַבִּין דְּבַר אֶחָד - אַל יַעֲמֵד הַרְבֵּה שָׁם וַיִּנְיַח אוֹתוֹ הָעֵנָן וַיִּלְמַד יוֹתֵר לְהִלְכֵן. וְעַל-פִּי הָרַב יַדַּע אַחֲרֵי־כֵן מִמִּילָא מַה שְּׁלֹא הָיָה מִבֵּין בְּתַחֲלָה, כְּשִׁילְמַד כְּסֻדְר בְּזְרִיזוֹת לְהִלְכֵן יוֹתֵר.

וְאָמַר: שְׂאִין צְרִיכִין בְּלִמּוּד רַק הָאֲמִירָה לְבַד, לוֹמֵר הַדְּבָרִים כְּסֻדְר, וּמִמִּילָא יָבִין.

וְלֹא יִבְלְבַל דַּעְתּוֹ בְּתַחֲלַת לְמוֹדוֹ שִׁירְצָה לְהַבִּין תְּכַף, וּמַחֲמַת-זֶה יִקְשֶׁה לוֹ

הַרְבֵּה תְּכַף וְלֹא יָבִין כְּלָל. רַק יִכְנִים מַחוּ בְּהַלְמוּד וַיֹּאמֶר כְּסֻדְר בְּזְרִיזוֹת וּמִמִּילָא יָבִין. וְאִם לֹא יָבִין תְּכַף - יָבִין אַחֲרֵי־כֵן.

וְאִם יִשְׁאַרוּ אֵיזָה דְּבָרִים שְׂאֶף-עַל-פִּי־כֵן לֹא יוֹכֵל לַעֲמֵד עַל פּוֹנְתּוֹ - מַה בְּכָךְ? - כִּי מַעֲלַת רַבּוּי הַלְמוּד עוֹלָה עַל הַכֹּל.

וּכְמוֹ שְׂאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ ז"ל (שַׁבָּת סג.): "לְגִמּוּר וְהַדָּר לְסַבֵּר, וְאֶף-עַל-גַּב דְּלֹא יָדַע מַה קָאָמַר, שְׁנֵאָמַר (תַּהֲלִים קיט, כ): 'גְּרָסָה נִפְשִׁי לְתַאֲבָה'" וְכוּ'.

כִּי עַל-יַדֵּי רַבּוּי הַלְמוּד שִׁילְמַד בְּמַהֲירוֹת וַיִּזְכֶּה לְלַמֵּד הַרְבֵּה - עַל-יַדֵּי-זֶה יִזְכֶּה לַעֲבֹר כַּמָּה פְּעָמִים אֵלּוּ הַסְּפָרִים שְׁלוֹמַד, לְגַמְרָם וְלַחְזוֹר לְהַתְּחִיל וְלְגַמְרָם פַּעַם אַחֵר פַּעַם.

וְעַל-יַדֵּי-זֶה מִמִּילָא יָבִין בַּפַּעַם הַשֵּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי כָּל מַה שְּׁלֹא הָיָה מִבֵּין בְּתַחֲלָה, כָּל מַה שְׂאֶפְשָׁר לְהַבִּין וְלַעֲמֵד עַל דְּבָרֵיהֶם.

וּבִאֲמַת הוּא דִּרְךָ עֲצָה טוֹבָה מְאֹד בַּעֲנָן הַלְמוּד - כִּי עַל-יַדֵּי-זֶה יִכּוֹלִים לְזַכּוֹת לְלַמֵּד הַרְבֵּה מְאֹד לְגַמְרָם כַּמָּה וְכַמָּה סְפָרִים, וְגַם יִזְכֶּה לְהַבִּין הַדְּבָרִים יוֹתֵר - מֵאֲשֶׁר הָיָה לוֹמֵד בְּדַקְדּוּק גְּדוֹל, כִּי זֶה מְבַלְבֵּל מְאֹד מִן הַלְמוּד.

וּכְמָה בְּנֵי אָדָם פָּסְקוּ מִלְמוּדָם לְגַמְרֵי עַל-יַדֵּי רַבּוּי הַדְּקָדוּקִים שְׁלָהֶם. וּמֵאוּמָה לֹא נִשְׂאָר בְּיָדָם.

אֲבָל כְּשִׁירְגִיל עֲצָמוֹ לְלַמֵּד בְּמַהֲירוֹת כַּנ"ל בְּלִי דְקָדוּקִים הַרְבֵּה - הַתּוֹרָה תִּתְקַיֵּם בְּיָדוֹ, וַיִּזְכֶּה לְלַמֵּד הַרְבֵּה מְאֹד, גְּמָרָא וּפּוֹסְקִים כְּלָם, וְתַנ"ךְ וּמִדְרָשִׁים וְסִפְרֵי הַזֵּהָר וּקְבֻלָּה וּשְׂאָר סְפָרִים כְּלָם.

וּכְבָר מְבֹאֵר (שיחות-ה"ר"ן כח) שיחתו של רבנו ז"ל: **"שָׁטוּב לְאָדָם שֶׁיַעֲבֹר בְּחַיָּיו בְּכָל הַסְּפָרִים שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה!"** וכו'.

מת.

(שיחות-ה"ר"ן צא)

סִגְלָה לְהַתְמַדָּה, שִׁיזְכָּה לְהִיּוֹת מִתְמִיד בְּלִמּוּדוֹ: הוּא לְהַזְהִיר לְבָלִי לְדַבֵּר עַל שׁוּם אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי!

מט.

(כוכבי-אור, שיחות-וספורים יב)

רַבְּנּוּ ז"ל עוֹרֵר אִישׁ אֶחָד בְּרַ אַוְרִינְךָ עַל הַתְּמִידָה הַלְמוּד, בְּזֵה-הַלְשׁוֹן: **"שִׁפְתֶיךָ לֹא תִשְׁבַּתְנָה, הַתּוֹרָה תִּרְוָה אוֹתְךָ, הַתּוֹרָה תִּחַזַּק אוֹתְךָ, הַתּוֹרָה מַעֲשֶׂרֶת"**

[די ליפן זאלן דיר נישט צו שטיין, די תורה וועט דיך קוויקן, די תורה וועט דיך שטארקן, די תורה מאכט רייך].

"וְדַע מַה שֶׁתְּשִׁיב לְאַפִּיקוֹרוֹס" (מְשֻׁנָּה יד)

נ.

(ח"א סב, ב-בסוף)

מַה שֶׁהַגְּבִיל הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ לְשֹׁכֵל הָאֲנוּשִׁי שְׂיֻכַל לְהַבִּין, מְצוּה גְדוּלָה לְחַדֵּד הַשֹּׁכֵל לְהַבִּין עַל בְּרִיו, וְעַל-זֶה נֶאֱמַר (אבות פ"ב מ"ד): **"וְדַע מַה שֶׁתְּשִׁיב לְאַפִּיקוֹרוֹס."**

כִּי יֵשׁ חִלּוּק בֵּין הַקְּשִׁיּוֹת. כִּי יֵשׁ קְשִׁיָּא שְׂיֻכַל לְהַבִּין תְּרוּץ, עַל זֶה נֶאֱמַר: **"וְדַע מַה"** וכו'. וְיֵשׁ קְשִׁיָּא שְׂאִינוּ בְּאִפְשָׁרִי לְשֹׁכֵל הָאֲנוּשִׁי לְהַבִּין תְּרוּץ, אָסוּר לְאָדָם לְעֵין בְּהֵם וכו', רַק לְהַעֲמִיד עַל אֲמוּנָה.

וְאִפְלוּ הַקְּשִׁיּוֹת שִׁישׁ עֲלֵיהֶם תְּשׁוּבָה - לְפַעֲמִים נִסְתָּמוּ שְׂבִילֵי הַשֹּׁכֵל, וְנִזְרְקָה בּוֹ אֲפִיקוֹרוֹסוֹת, וְאִינוּ יוֹדְעֵי מַה לְהַשִּׁיב עַל הָאֲפִיקוֹרוֹסוֹת שְׂבִלְבוּ, שִׁישׁ מִחִלְקַת בְּלָבוּ בֵּין שְׁנֵי יְצָרָיו. כִּי הַיְדִיעָה הִיא מִה' יְצָרֵה-טוֹב שְׂבִלְבוּ, וְהַסְּתֵרֶת-הַיְדִיעָה הִיא מִה' יְצָרֵה-רָע שְׂבִלְבוּ.

וְהַתְּקוּן לְזֶה: לְמוּד הַפּוֹסְקִים הַלְכוֹת פְּסוּקוֹת. וְאִז נִתְקַשֵּׁר לְהַשְׁלוֹם-שְׂבִקְדָשָׁה, וּמִתְקַן הַמְּחִלְקַת-שְׂבִקְדָשָׁה, וְנִתְבַטַּל מִחִלְקַת הַיְצָרֵה-רָע שְׂבִלְבוּ, וְנִפְתָּחִין לוֹ שְׂעָרֵי-הַשֹּׁכֵל, שִׁידַע לְהַשִּׁיב לְאַפִּיקוֹרוֹס. וְכָל זְמַן שְׂאִינוּ זוֹכָה, צָרִיךְ לְסַמֵּךְ רַק עַל אֲמוּנָה.

וְזֶה אוֹתִיּוֹת 'שְׁלוֹם' נוֹטְרִיקוֹן: **"וְדַע מַה שֶׁתְּשִׁיב לְאַפִּיקוֹרוֹס" - כִּי עַל-יְדֵי הַשְׁלוֹם, יוֹדְעֵי לְהַשִּׁיב עַל אֲפִיקוֹרוֹסוֹת שְׂבִלְבוּ.**

וְגַם עַל-יְדֵי הַשְׁלוֹם שִׁישׁ בֵּין אֶחָד לְחֵבְרוֹ, נִתְבַטַּלִּין הָאֲפִיקוֹרוֹסוֹת. וְעַל-יְדֵי הַמְּחִלְקַת בְּאִין 'כְּפִירוֹת' - מֵאַחַר שְׂאִינָם בְּאִים וּמְתוּעָדִים יַחַד לְדַבֵּר אֶחָד עִם חֵבְרוֹ לְהַפְכוֹ לְדַעְתּוֹ.

וְאִפְלוּ יְבוֹאוּ יַחַד וְיִדְבְּרוּ זֶה עִם זֶה, לֹא יֵשׁוּב מִדַּעְתּוֹ, מִחֲמַת הַנִּצְחוֹן שֶׁל הַמְּחִלְקַת. אָבֵל כְּשִׁישׁ שְׁלוֹם - בְּוֹדָאֵי יִתְבַטַּל הָעֵבֹדָה-זָרָה וְהָאֲפִיקוֹרוֹסוֹת - עַל-יְדֵי שִׁידְבְּרוּ וְיִשִּׁיבוּ זֶה עִם זֶה מִדַּעְוֹתָיו הַרְעוֹת וְהַכְּפִירוֹת, וּבְוֹדָאֵי יְבוֹאוּ לְאֲמוּנָה-שְׁלָמָה וְיִשְׁרָה עַל-יְדֵי הַשְׁלוֹם.

נא.

(ח"א סד, ב)

יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי אֲפִיקוֹרוֹסוֹת: (א) אֲפִיקוֹרוֹסוֹת שְׂבָא מִחֲכָמוֹת-חִיצוֹנִיּוֹת,

נב.

(חיי-מוהר"ן תיח)

רבנו ז"ל אמר בזה-הלשון: **"א דע מה שתשיב לאפיקורוס"** (אבות פ"ב מ"ד) -

בין איך!" [אני הוא הדע מה שתשיב לאפיקורוס]. ועוד שמעתי שאמר על ענין הנ"ל: **"אני ואנשי!"**

"לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן-חורין לבטל ממנה" (משנה טז)

נג.

(ח"א נד, ג)

'תורה', הוא בחינת 'הסתפקות', כי היא בחינת **"עץ החיים"** (בראשית ב, ט), **"דמזון לכלא ביה"** (דניאל ד, ט"ח; זחר בראשית כו.), **שיש לכל אחד די ספוקו ממנה.**

וגם בלמוד-התורה בעצמה יש בחינת 'הסתפקות', כמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ב מט"ז): **"לא עליך המלאכה לגמור"**.

ואפלו ההמון שאינם יכולים ללמוד, מקימין עסק התורה בקריאת-שמע', כמו שאמרו חז"ל (מנחות צט:).

[לקוטי-עצות, תלמוד-תורה מ: לפעמים מבלבל את האדם מה שרוצה ללמוד יותר מדי, פי רואה שיש הרבה ללמוד, ורוצה ללמוד כל התורה על רגל אחת, ומחמת זה מתבלבל מאד. ולפעמים מתבטל על-ידי-זה ואינו לומד כלל, על-כן צריך גם בתורה בחינת 'הסתפקות'].

נד.

(שיחות-הר"ן כז)

אף-על-פי שהאדם צריך להיות זריז גדול מאד מאד בעבודת-השם, להזדרז מאד בכל עת ובכל שעה לעשות הרבה בעבודת-השם, כי עקר הוא

ועליו נאמר (אבות פ"ב מ"ד): **"ודע מה שתשיב לאפיקורוס"** - כי האפיקורסות' הזאת יש עליה תשובה, כי בא מחכמות-חיזוניות' שבאים מבחינות 'שבירת-כלים'.

ומי שנופל לאפיקורסות' הזאת, אפשר לו למצא הצלה לצאת משם, כי יוכל למצא שם השם-יתברך אם יבקשהו וידרשהו שם.

כי מאחר שבאים משבירת-כלים - יש שם כמה ניצוצות הקדשה ואותיות שנשברו ונפלו לשם, ויש שם חיות אלקות.

ועל-כן האפיקורסות' הזאת יש עליה תשובה, ועליו נאמר: **"ודע מה שתשיב לאפיקורוס"**.

(ב) האפיקורסות' שבא מחלל-הפנוי'. שאי-אפשר לישב הקשיות הבאים משם, הינו למצא שם השם-יתברך, כי אין שם אלקות' כביכול, כי אלו היה מוצא שם השם-יתברך, אם-כן לא היה פנוי, והיה הכל איך-סוף'.

ועל האפיקורסות' הזאת, נאמר (משלי ב, יט): **"כל באיה לא ישוּבון"**.

רק ישראל על-ידי אמונה, עוברים על כל החכמות, ואפלו על האפיקורסות' הזאת - כי מאמינים בהשם-יתברך בלי שום חקירה וחכמה, רק באמונה-שלמה'.

ועל-כן נקראים **"עבריים"** (שמות ג, יח; ועוד) - **ש'עוברים' באמונתם על כל החכמות.**

ועל-כן בודאי מזה האפיקורסות השנית, בודאי צריך לזהר יותר ויותר לברח ולהמלט משם, לבלי לעיין ולהביט בדבריהם כלל, כי חסוֹשֶׁלֹום בודאי ישקע שם.

נו.

(שיחות-הר"ן שיה)

שְׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ ז"ל בְּמַה־פְּעָמִים: "אֵין מַה

לַעֲשׂוֹת" [מ'האט גארנישט צו טאן].

וְכֵן מְבָאָר בְּדִבְרֵי חַז"ל (מנחות ט:): "תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, דְּבִרֵי תוֹרָה לֹא יִהְיֶה עֲלֵיךָ חוֹבָה, וְאִי אַתָּה רִשְׁאֵי לְפִטְרַי עֲצֻמָּה מִהֵן!" - וְהוּא עֵצָה נִפְלְאָה לְמִי שֶׁמְבִינָה מְעֵט.

נד.

(חיי-מוהר"ן תל)

אֵין דְּרַכּוּ לַיַּעֲזֹר אֶת הָאָדָם וְלִגְזֹר עָלָיו בְּדוֹקָא: "שְׂיַעֲשֶׂה דוֹקָא כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצוּה!" - רַק הוּא מֵיַעֲצוֹ בְּדֶרֶךְ עֵצָה טוֹבָה: "אִם יַעֲשֶׂה יַעֲשֶׂה, וְאִם לֹא לֹא!"

אֶהְיֶה עֲלֵי־פִי שְׂרַצוֹנִי שְׂיַעֲשֶׂה כְּךָ, אֶהְיֶה עֲלֵי־פִי כֵן אֵין דְּרַכּוּ לְדַחֵק עַל שׁוֹם דְּבַר שְׂיִהְיֶה דוֹקָא כְּךָ, אֶלָּא אִם יִהְיֶה יִהְיֶה וְאִם לֹא לֹא וְכוּ'. וַיֵּשׁ לִי בְּמַה טְעָמִים עַל־זֶה וְכוּ' וְכוּ'.

נח.

(חיי-מוהר"ן תלא)

וְאֶפְלוּ בְּעִבּוּד־תְּהִשָּׁם צְרִיכִין לְפַעְעָמִים זֹאת, לְבָלִי לְהַכְרִיחַ עֲצֻמוֹ יוֹתֵר מְדִי.

אֶהְיֶה עֲלֵי־פִי שְׂבָאָמַת צְרִיכִין לְהִיּוֹת זְרִיז גָּדוֹל מְאֹד לְקַדֵּשׁ עֲצֻמוֹ כְּרֵאוּי, וְלִזְכּוֹת לְעִבּוּד־תְּהִשָּׁם בְּשִׁלְמוֹת בְּמַהִירוֹת גָּדוֹל, וְאֶסוּר לְהַנִּיחַ מִיּוֹם לְחֻבְרוֹ כֹּלל, כִּי אֵין הָעוֹלָם עוֹמֵד כֹּלל אֶפְלוּ בְּהַרְפֵּי עֵינַי.

וְעַל־כֵּן כָּל מַה שְׂיִכּוֹלִין לְהַתְּגַבֵּר לְעֲשׂוֹת אִיזָה דְּבַר בְּעִבּוּד־תְּהִשָּׁם, צְרִיכִין

הַעֲשִׂיָה, לְלַמֵּד הַרְבֵּה וְלַעֲשׂוֹת מְצוּוֹת הַרְבֵּה וְלַהֲתַפְּלִל וְלַהֲתַחַנֵּן הַרְבֵּה לְשַׁפּוֹד לְבוֹ לְפָנָיו יִתְפַּרֵּךְ, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה שְׂאָר עֲנִינֵי עִבּוּד־תְּהִשָּׁם.

אֶהְיֶה עֲלֵי־פִי כֵן - אֵל תְּהִי נִבְהָל בְּשִׂאֲתָה רֹאָה ב'סְפָרִים־קְדוּשִׁים' עֲנִינֵי עִבּוּדוֹת הַרְבֵּה. אֵל תְּהִי נִבְהָל מִפְּנֵי זֶה יֹאמֵר: "מְתִי אוֹכַל לְקַיֵּם אַחַת מִהֵנָּה מִכָּל הָעֲנִינִים הַלְלוּ, מִכָּל־שִׁבְּן בְּלָם!" - כִּי צְרִיךְ לְבַל יִהְיֶה מְבָהֵל לְחַטָּף הַכָּל בְּבֵת־אַחַת, רַק לֵילֵךְ בְּנַחַת, בְּהַדְרָגָה מְעֵט מְעֵט.

וְלֹא שְׂיִהָא מְבָהֵל וּמְבַלְבֵּל שְׂרוּצָה לְקַיֵּם וְלְחַטָּף הַכָּל בְּבֵת אַחַת, וּמַחַמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שְׂיֵשׁ בְּשִׂרְפָה חֶסֶד וְשָׁלוֹם, שְׂמַחַמַת הַבְּהִלָּה חוֹטְפִין מַה שְׂאִין צְרִיכִין. רַק צְרִיךְ לְנַהֵג בְּהַדְרָגָה בְּנַחַת מְעֵט מְעֵט.

וְאִם לְפַעְעָמִים אֵין הָאָדָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֹּלל בְּעִבּוּד־תְּהִשָּׁם, מַה לַעֲשׂוֹת? "אֲנִס רַחֲמָנָא פְּטִירָה" [הָאָנוּס, הַשֵּׁם פּוֹטֵר אוֹתוֹ] (נְדָרִים כז. בְּבֵא־קָמָא כח: עִבּוּד־הַזְּרָה נד.).

נה.

(שיחות-הר"ן עו)

יְכוּלִין לְהִיּוֹת 'אִישׁ כָּשֶׁר' אֶפְלוּ אֵינוּ יָכוֹל לְלַמֵּד כֹּלל, וְאֶפְלוּ 'צְדִיק' יְכוּלִין לְהִיּוֹת אֶהְיֶה עֲלֵי־פִי שְׂאִינוּ לְמַדֵּן כֹּלל.

רַק 'בַּעַל הַשְּׂגָה' אֵין יְכוּלִין לְהִיּוֹת כִּי־אִם כְּשֶׁהוּא 'לְמַדֵּן' בְּגַמְרָא פְּרוּשׁ רִשְׁ"י וְתוֹסְפוֹת. אֲבָל 'אִישׁ כָּשֶׁר' וְ'צְדִיק גָּמוּר' יְכוּלִין לְזַכּוֹת, אֶפְלוּ מִי שֶׁהוּא 'אִישׁ פְּשׁוּט' לְגַמְרֵי - "וְלֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לְגַמְרֵי, וְאִי אַתָּה בֶּן חוֹרִין לְהַבְטִיל מִמֶּנָּה" (אָבוֹת פ"ב מט"ז).

לַעֲשׂוֹתוֹ מִיַּד דִּיקָא, בְּלִי אַחֲזֵר וְעֵבֹב כְּלָל, אַפְלוּ רַגַע אַחַת.

כִּי מִי יוֹדַע בְּמָה מְנִיעוֹת וְעֵבֹבִים וְהִרְהוּרִים (נִסְחָאֲחֵר: 'נִסְכְּסוּכִים') יִהְיֶה לוֹ בְּשַׁעַת הָאַחֶרֶת - כִּי אֵין לְהָאָדָם בְּעוֹלָמוֹ כִּי-אִם אוֹתָהּ הַשַּׁעַת וְאוֹתָהּ הַרְגַע בְּלִבָּד.

אֶהְיֶה עֲלֵי-פִי־כֶן - לַפְעָמִים כְּשֶׁרוֹאִין שְׁמַתְגַּבְרִין וּמְכַרְיַחִין עֲצָמוֹ לְאִיזָה דְבַר וְאִינוּ עוֹלָה בְיָדוֹ, צְרִיכִין לַפְעָמִים לְהִמָּתִין וְלִבְלִי לִפְלַל בְּדַעְתּוֹ מְזָה, וְלִבְלִי לִבְלַבֵּל דַּעְתּוֹ כְּלָל בְּמָה שְׁאִינוּ זוֹכֵה לְאוֹתוֹ הַדְבָר. וְיִמָּתִין קֶצֶת עַד שְׁיָבוֹא עֵתוֹ וְכוּ' וְכוּ'.

נט.

(חֲזִי-מוֹהֲרָן תְּלַה)

כְּשֶׁהֲכַנִּים אוֹתִי בְּהַתְּמַדַּת הַלְמוּד, וְצָוָה עָלַי וְקָבַע לִי שְׁעוּרִים גְּדוֹלִים בְּכָל יוֹם וְכוּ', וְאָז נִמְשַׁךְ גָּמַר הַלְמוּד שֶׁל הָאֲרַבְעָה שְׁלַחֲו־עֲרוּף עוֹד אִיזָה שָׁנִים, וְהָיָה לִי צַעַר מְזָה.

עָנָה וְאָמַר: הֲלֹא זֶה הַדְבָר הוּא רַק אֶצְלָנוּ, שְׁאָנוּ רוֹצִים לְגַמֵּר הַכָּל בְּזִרְיָזוֹת, אֲבָל אֶצֶל הָעוֹלָם, יְכוּלִים לְעַבֵּר שְׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שָׁנִים לְהֵבֵל וְלָרִיק וְכוּ'

וְכוֹנְנָתוֹ הַקְדוּשָׁה הָיָה עֲנָן הַנִּלְוֵה: שְׁאִי-אֶפְשָׁר לְדַחֵק אֶת הַשַּׁעַת בְּשׁוּם דְבַר. אֶהְיֶה עֲלֵי-פִי שְׁרָצוֹנוֹ מְאֹד לְגַמֵּר מִיַּד, אֶהְיֶה עֲלֵי-פִי־כֶן אִם רוֹאִין שְׁאִי אֶפְשָׁר, וְהַבְּלוּלִים מִתְגַּבְרִין בְּיוֹתֵר, חָלִילָה לְהִתְבַּלְבֵּל מְזָה. רַק יַעֲשֶׂה בְּמַתִּינּוֹת מַה שְׁיֻכָּל, וַיִּצְפֶּה וַיַּחֲפֶה לִישׁוּעַת-הַשֵּׁם עַד שְׁיִגְמֹר וְכוּ'.

כִּי הַחֶפֶץ בְּאַמֶּת: יְבִין מְזָה עֲצוֹת וְהִתְחַזְקוֹת לַעֲבוּדַת-הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

לְהִיּוֹת זָרִיז מְאֹד בְּכָל דְבַר הַנוֹגַע לַעֲבוּדַת-הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֶהְיֶה עֲלֵי-פִי־כֶן לֹא יִהְיֶה דוֹחֵק אֶת הַשַּׁעַת. מְכַל-שִׁפְן שְׁלֹא יִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי חֲסִי-וְשִׁלּוּם מַחֲמַת זֶה, וַיֵּאָרֶךְ אַפּוֹ לְהִמָּתִין וְלְהִמָּתִין וְלְהִמָּתִין, "עַד יִשְׁקִיף וַיֵּרָא ה' מִשָּׁמַיִם" (אֵיכָה ג, נ). (עֵינֵי-שֵׁם עוֹד בְּפָנִים אוֹתִיוֹת תְּלַ-תְּלַה).

ס.

(יְמִי-הַתְּלָאוֹת בְּסוּפוֹ)

סֵפֶר מוֹהֲרָנָת ז"ל: שְׁקָדָם שְׁנַתְּקַרְבָּתִי לְרַבְּנוֹ ז"ל, כְּמַעַט הֵייתִי רְחוּק מִלְמוּד, בְּשִׁבִיל שְׁרָצוֹנֵי הָיָה לְהִיּוֹת בֵּין הַמַּתְמִידִים.

וְכִיּוֹן כְּשֶׁבָּאתִי לְבֵית-הַמְדָרֵשׁ וְנִזְדַּמְּן לִי אִיזוֹ מְנִיעָה וְלֹא הֵייתִי יְכוּל תִּיכַף לְלַמֵּד, לְמַדְתִּי מְעַט, וְעוֹד אִיזָה מְנִיעָה.

כְּשֶׁרָאִיתִי זֹאת פְּעָמִים וְשָׁלַשׁ, כְּבָר הִתְיַאֲשַׁתִּי מִיּוֹם זֶה, וְהִתְמַדָּה יִתְחִיל מִיּוֹם שֵׁנִי, וְכֵן אֲרַע לִי בְיוֹם שֵׁנִי בְּאוֹפְנִים אַחֲרַיִם, וְכֵן בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי - עַד שְׁנַפְלָתִי לְיֵאוֹשׁ, וְנַעֲשִׂיתִי 'בְּטֶלְן גְּמוּר'.

כְּשֶׁנַּתְּקַרְבָּתִי אֶמְנֵם לְרַבְּנוֹ ז"ל, וְאָמַר לִי אוֹדוֹת זֶה: "אֲבִיסְעֶלֶע אִיז אוֹיף גוּט" [מַעַט זֶה גַם טוֹב] - אַחֲר־כֵּן כְּשֶׁבָּאתִי לְבֵית-הַמְדָרֵשׁ וְרָאִיתִי שְׁאִינִי יְכוּל לְלַמֵּד הַרְבֵּה כִּי אִם מְעַט - וְנִזְכַּרְתִּי בְּדַבְרֵי רַבְּנוֹ ז"ל: "אֲבִיסְעֶלֶע אִיז אוֹיף גוּט" [מַעַט זֶה גַם טוֹב] - וְכֵן לְמַדְתִּי מְעַט.

אַחֲר־כֵּן אָמַרְתִּי: "אֶלְמַד עוֹד מְעַט!" - וְלְמַדְתִּי עוֹד מְעַט, וְמַעַט מְעַט נַעֲשִׂיתִי 'מַתְמִיד'.

וְגַם זֹאת הוֹעִיל לִי הַרְבֵּה, מַה שְׁהוֹדִיעַ רַבְּנוֹ ז"ל: שְׁבַעַת הַלְמוּד אֵין

במקום זה ועשירה במקום אחר, וגם
הבקיאות בלמוד הרבה, יתישב הדבר מאליו
בלי יגיעה ברגע אחת.

לעמוד על דבר קשה עד לתרץ ולישב הדבר
בשעה זו דוקא! - לבד שביטלים מחמת זה
זמן רב, עוד לפעמים נמאס כל הלמוד.

ובכן: אין לעמוד הרבה, רק לסמן
שבמקום זה צריך עיון, ותורה עניה

חדש אייר

א.

(ח"א רעז)

כָּל הַרְפוּאוֹת בְּאֵין מִן הָאָרֶץ, וְעַל-כֵּן בָּעֵת שֶׁהָאָרֶץ נוֹתֶנֶת יְבוּלָה שְׁנוֹתֶנֶת כַּח בְּכָל הָאֵילָנוֹת וְהַצִּמְחִים, בְּזִמַּן הַחֲנִיטָה ב'הַדָּשִׁי-אֵייר' - אָזי יֵשׁ כַּח יוֹתֵר בְּכָל הַרְפוּאוֹת, כִּי אִז נוֹתֶנֶת הָאָרֶץ בָּהֶם כַּח.

אָבֵל בְּזִמַּן אַחֵר - אֶפְלוּ אִם יִקְחוּ אוֹתָן הַרְפוּאוֹת בְּעֶצְמָן, אֵין לָהֶם זֶה הַכַּח.

וְעַל-כֵּן לֹקַחִין רְפוּאוֹת ב'הַדָּשִׁי-אֵייר', שֶׁהוּא 'מִיֵּא' [חדש הלועזי].

וְעַקֵּר הוּא 'אָרֶץ-יִשְׂרָאֵל' - כִּי כָל הָאָרְצוֹת מְקַבְּלִין מ'תְּמִצִּית אָרֶץ-יִשְׂרָאֵל'. וְ'אָרֶץ-יִשְׂרָאֵל', לַפְעָמִים נִקְרָאת 'אָרֶץ-כְּנַעַן', וְלַפְעָמִים נִקְרָאת 'אָרֶץ' סָתָם.

הַיָּנוּ: כְּשֵׁישׁ 'מַחְלֶקֶת' - נִקְרָאת 'אָרֶץ'-כְּנַעַן.

אָבֵל כְּשֵׁישׁ 'שְׁלוֹם' - הִיא נִקְרָאת 'אָרֶץ' סָתָם.

וְאָזי הִיא בְּחִינַת (תְּהִלִּים סז, ז): "אָרֶץ נֹתְנָה יְבוּלָה" - שְׁנוֹתֶנֶת כַּחוֹתִיָּה לְכָל 'יְבוּל הָאָרֶץ' - וְאָזי יֵשׁ כַּח לְכָל הַרְפוּאוֹת.

וְעַל-כֵּן אוֹתִיוֹת 'אֵייר', רֵאשִׁי-תְּבוֹת (שָׁם ו, יא): "אֵינִי יִשְׁבֵּנוּ יִבְשׁוּ רְגַע"

(מְגִלַּת-עֲמֻקּוֹת אוֹפֵן קכא; דְּרִיִּדִין מֵאֵמֶר ז) - כִּי אָזי הֵם כָּל הַרְפוּאוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת 'שְׁלוֹם', בְּחִינַת: "אָרֶץ נֹתְנָה יְבוּלָה".

לקוטי תפלות

חדש אייר

ובפרט ב'חדש אייר', הוא 'ירח זיו', שבו פורחים וחונטים כל יבול הארץ.

רחם עלינו, שלא נצטרך לעסק חס-ושלום עם שום דאקטורים ורופאים שבעולם. רק תברך את כל יבול הארץ, ותשפיע בהם כח לרפאות כל תחלואי ומכאובי עמך בית-ישראל.

ותעלה מהרה רפואה שלמה לכל תחלואינו ולכל מכאובינו ולכל מפותינו (ובפרט וכו'), כי אל מלך רופא נאמן ורחמן אתה.

ואין לנו שום סמיכה על שום רפואה של הרופאים והדאקטורים, כי אם עליך לבד, בורא רפואות. רפאינו ה' ונרפא, הושיענו ונושעה כי תהלתנו אתה.

☞ [א] לקוטי-תפלות ח"א קז ☞

(על-פי לקוטי-מורה"ן ח"א רעז, 'צדיק בתמר יפרח')

ותזבני להמשיך עלי ועל כל ישראל קדשת ארץ-ישראל. ותבטל אחיזת המחלקת מארץ-ישראל, ולא תהיה נקראת בשם 'ארץ כנען', רק בשם 'ארץ הקדושה', 'ארץ-ישראל'.

ותמשיך שפע טובה וברכה גדולה מ'ארץ-ישראל' לכל הארצות, ותברך את יבול הארץ ואת כל פרי האדמה, ויקים מקרא שכתוב: "ארץ נתנה יבולה, יברכנו אלהים אלהינו".

וברחמיך הרבים, תתן כח בכל יבול הארץ, לרפאות את כל תחלואי ומכאובי עמך בית-ישראל.